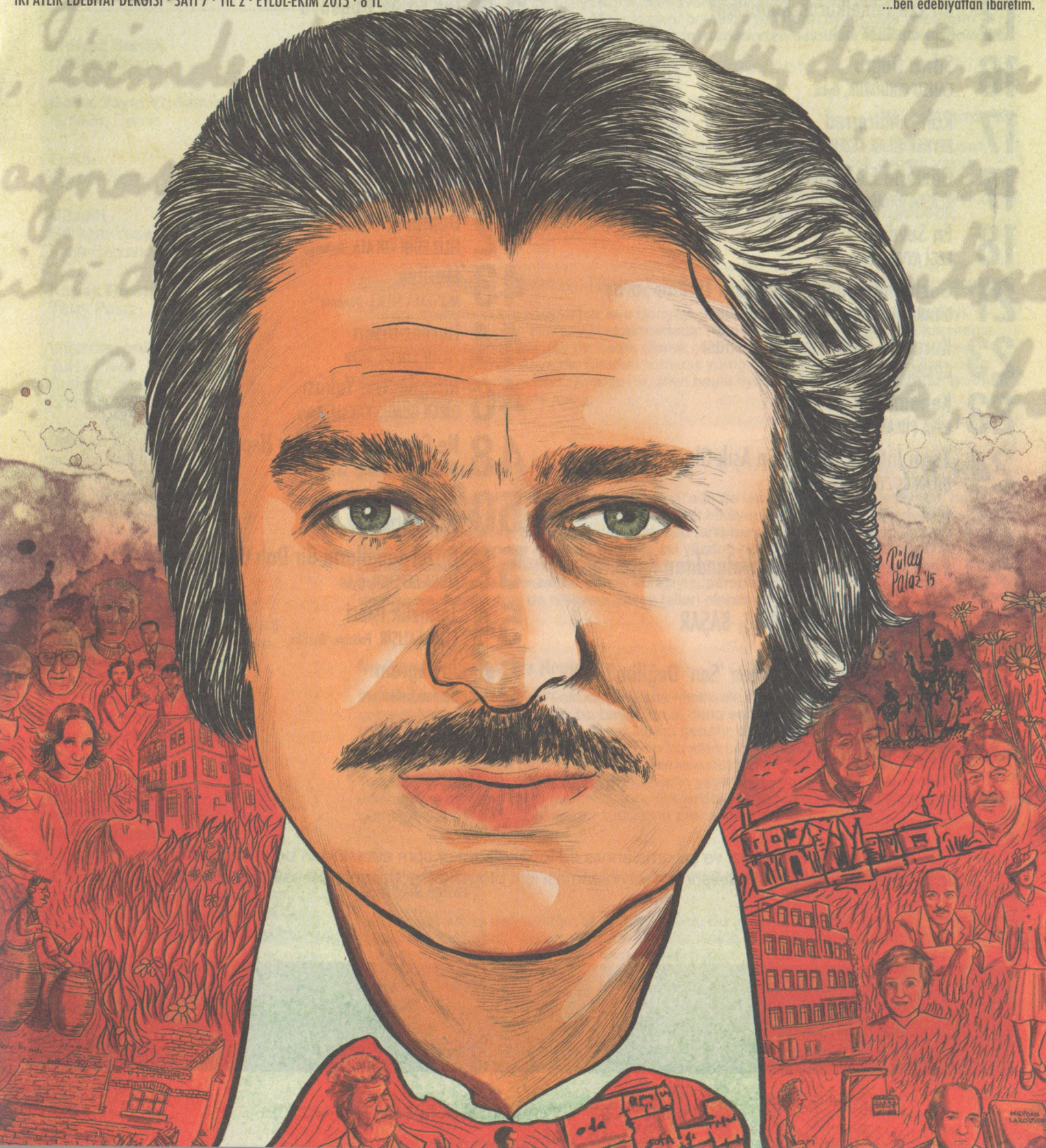
Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 7 · YIL 2 · EYLÜL-EKİM 2015 · 8 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

#KAFKAOKUR

2 OĞUZ ATAY
SELNUR GÜNEŞ

11 OĞUZ ATAY
TEHLİKELİ OYUNLAR

13 Bir Ece Temelkuran Röportajı!
Röportaj: DİLEK ATLI

16 Sıfıra Doğru
CANSU CİNDORUK, Öykü

17 Rûh-i Mücerred
ZEYNEP ZİLAN KEZER, Şiir

17 Gözlerin Ele Veriyor Seni
ALİCAN BAYAR, Şiir

18 En Sevdiğim
EZGİ AYVALI, Öykü

21 Gözlerinde Güneş Tutulması: Türkan Şoray
DİLARA ULU, Sinema

23 Kurabiye ile Mercimek Çorbası
GÖKHAN COŞKUN, Anlatı

23 Kendime Ait Bir Oda
ESRA PULAK, Aforizmalar

24 Yarın İntihar Ettim, Dün Aşık Olacağım
DİLAN BOZYEL, Deneme

25 Ex Libris
SEDA ELYILDIRIM, Kitap

26 Pencerenin Perdesini Havalandıran Kâmuran
ERAY YASİN IŞIK, Öykü

28 ERBAŞ, ERGÜLEN, TOPTAŞ, BAŞAR
SÖZLER

30 Ben Neden Ben'im de, Ben 'Sen' Değilim?
OYA ÇINAR, Röportaj

33 Yollu Yazı
SELCAN AYDIN, Deneme

34 Dea'ya Mektup 2
NUR NEŞE ŞAHİN, Deneme

36 Siyah ve Maneviyat: Mark Rothko
EFKAN OĞUZ, Sanat

38 Tek Kişilik Tragedya
MEHMET AYTEMİZ, Öykü

39 Kadın ve Adam
FEYZA ALTUN MERİÇ, Öykü

41 Gölgesiz Adımlar
ŞEYDANUR KANTOĞLU, Şiir

41 Kent
CANSU EKREN, Şiir

42 Dublin'in Fakir Prensi Oscar Wilde
FİLİZ EĞİN KOLATA, Deneme

43 Marilyn
MUSTAFA SİLİCİ, Deneme

44 Herkes Dışarı
YUSUF ÇOPUR, Öykü

46 Rüyanın Öte Yakası
DİREN GÜMÜŞ KARALI, Kitap

48 Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz
GÖZDE KILIÇ, Sevgi Soysal

50 Avarelik Üzerine
FATİH YALÇIN, Öykü

52 Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak 'Ders Almak'
MUSA EFFENDİ, Öykü

54 Temizlik İşleri
CENK ÇALIŞIR, Polisiye/Gerilim

56 Instagram
Sizden Gelenler

57 Son Şeyler
İçerik Adına

Yazılarınızı, çizimlerinizi ve çalışmalarınızı editor@kafkaokur.com adresinden bize ulaştırabilirsiniz.
Blogda yazılarınızın ve çalışmalarınızın yayınlanması için blog@kafkaokur.com adresinden bize ulaşabilirsiniz.

KAFKA OKUR

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

Kafka • İki Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı 7 • Yıl 2 • Eylül - Ekim 2015 • 8 TL

İmtiyaz Sahibi
Gökhan Demir

Genel Yayın Yönetmeni
Gökhan Demir

Editör
Gamze İyem

Düzelti
Görkem Yaşar
Fatih Cerrahoğlu

Kapak Resmi
Tülay Palaz

Illüstrasyonlar
Tülay Palaz
Songül Çolak
Eren Caner Polat

İletişim
editor@kafkaokur.com

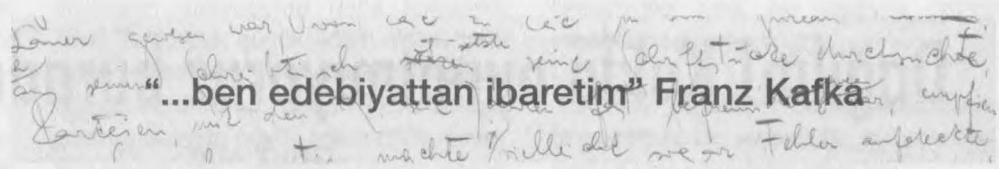
Blog İletişim
blog@kafkaokur.com

Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın

Baskı
GD Ofset Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.
Atatürk Bulvarı Deposite İş Merkezi
A5 Blok K:4 No:407 İkitelli OSB /
Başakşehir, İstanbul
Tel: (212) 671 91 00
Faks: (212) 671 91 00
Matbaa Sertifika No: 32211

Dağıtım
Kültür Dergi Dağıtım
Tel: (216) 495 9044
Tel: (216) 495 9045

©Her hakkı saklıdır
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dahil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

Oğuz Atay selnur güneş **sayfa 2**

Otobiyografik bir nitelik de taşıyan Tutunamayanlar, ülkemizde daha önce denenmemiş bilinç akışı tekniği ile yazılmıştı. Atay, yaşamı boyunca yanından ayırmadığı yazarların motiflerini işledi. Dostoyevski ve Kafka'nın karakterlerinden esintileri, Vladimir Nabokov'u hissederken tam, onların isimlerini anar...

Bir Ece Temelkuran Röportajı dilek atlı **sayfa 13**

Atay, eski ve yeni Türk edebiyatına aşina olan bir kuşaktan geliyor. Öte yandan, Mussil, Dostoyevski, Joyce, Hesse, Gonçarov gibi dünya edebiyatından birçok değerli yazarı okuyor. Muhtemelen çağdaşlarını da takip ediyordu. Bu, hem çok büyük bir zenginlik hem de büyük bir baskı. Türkiye'nin bir köprü olduğunu düşünüyorum. Köprü, bir yer midir? Hayır, köprü, yerlerin arasında bir yersizliktir. O köprüde yazmak, vicdan baskısıdır.

Gözlerinde Güneş Tutulması: Türkan Şoray dilara ulu **sayfa 21**

70'lerin ortalarında neredeyse her eve dünyayı gösteren kutuların gelmesi, sinemayı durağanlaştırır. Çekilen film sayısı azalmaktadır. Ama Türkan, bu dönemde de karşımıza Kadir İnanır'la birlikte şiir gibi bir kadın olarak çıkar. Cengiz Aymatov'un 'Kırmızı Eşarp' kitabındaki al yazmalı Asya'dır. Elinden tutsanız yüreğinin sıcaklığını hissedebileceğiniz Asya, bize sevgiyi sorgulatır. Çocuğuyla, selvi boylu İlyas'ın kamyonu arkasından bakmak oluverir onun için bir anda sevgi.

Ben Neden Ben'im de, Ben 'Sen' Değilim? oya çınar **sayfa 30**

Yazarlığın okulu yoktur! Bunu "yazı atölyeleri"nde de sık sık söylerim. Edebiyatın, hatta sanatın özü hikâye edebilmektir ve insan ancak hikâyeci olarak doğar. Hikâyecilik sonradan öğrenilmez. Edebiyatçının yazardan farkı burada yatar. Her kitap yazana yazar denebilir ama her yazar hikâyeci değildir, bu yüzden her kitap da edebiyat eseri sayılmaz. Burada edebiyatı ve edebiyatçıyı kutsamak gibi bir tavrım yok. Şunu söylemeye çalışıyorum: nasıl bazı insanlar müzik kulağıyla, perspektif gözüyle, lastik gibi bedenle doğuyorsa, bazılarımız da hikâyeci (story teller) olarak doğuyoruz.

Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz gözde kılıç **sayfa 48**

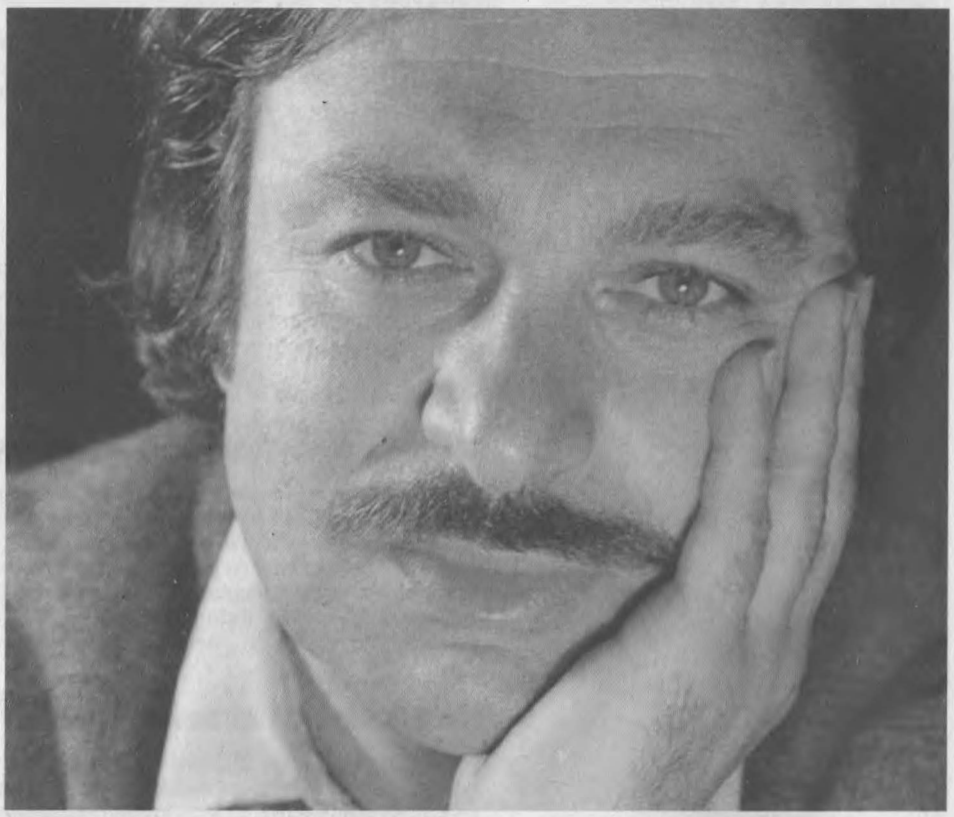
İlk romanı Tutkulu Perçem'i okuduğunuzda insanı ele alıp yeni baştan yaratmaya dair bir çabayla karşılaşırsınız. Ancak bu başkaldırış, daha sonraları temellendirileceği için, bu kitabında birazcık havada kalır. Sevgi Nutku gençtir, anlatmaya çalıştığı fikirleri henüz tam demlenmemiştir, biraz şundan birazcık da bundan biçimindeki bir kırk yamalı bohçayı andırır eseri. Öyküleri biraz mensur şiiri anımsatmaktadır. Kitaba adını veren ilk öykü Tutkulu Perçem'in ilk cümlesi, Sevgi Soysal'ın yaşamı boyunca hissedeceği öteki insanlardan ayrışma duygusunu anlatır: "Şeylerdeki şeyler işte sokaklardaki insanlar görmüyorlar beni. Oysa günlerdir tutkuların perçemlerinde dolaşıyorum."

Temizlik İşleri cenk çalışır **sayfa 54**

Gülümsedi. Alt ve üst dudağın bu kadar uyumlu hareketine, o uyuma gözlerin, yanaktaki gamzenin, kaşlardaki yaylanmanın bu kadar ahenkle eşlik ettiğine daha önce hiç şahit olmamıştım. Gördüğüm en güzel kadındı. Gördüğüm en güzel şey. İlk kez Darwin'in yanıldığını düşündüm. Teori onunla çuvallamıştı. Çamurlu sudan çıkan tek hücreli bir yaratık, evrimle bu kadar güzelleşemezdi. Film hakkında bildiğim tek şey afişiydi. Yüz altı dakika boyunca, iki sıra önümde oturan o güzelliği seyrettim. Solundaki beyle, sağındaki kadınla hiç konuşmadı. Film arasında yalnızdı. Cep telefonundan mesajlarına baktı. Yerinden kalkmadı. Yalnızdı.

Dağılın! Kukla oynatmıyoruz burada. Acı çekiyoruz!

- OĞUZ ATAY -

KELİMELERİYLE ÖLÜMÜ VE SONSUZU KUCAKLAYAN YAZAR: OĞUZ ATAY

Yazan: Selnur Güneş

"Bana kitap kurdu, boş hayaller kumkuması, hayatın cılız gölgesi gibi cılız sıfatlar yakıştırılabilir. Şövalye romanları okuya okuya kendini şövalye sanan Don Kişot'a benzetebilirsiniz beni. Yalnız onunla bir fark var aramda: Ben kendimi Don Kişot sanıyorum."

Kendini Don Kişot sanan bir adamın yaşam öyküsüyle geldim, işte karşınızdayım! Kırık hayatların şövalyesi, kurmaca bir ütopyanın kralı olsa da kendisine yaşamı boyunca bu boş ve koca dünyada bir 'mana'lık yer açılamamış bir adamın kara mizah tadında öyküsü ile geldim. Acı bir güldürü diye de tanımlanabilir pek tabii. Bir bakıma boynu bükük bir öykü... Yarım kalmışlıklardan bahsedeceğim, küçük hesaplardan. Oyunlardan ve oyunbozanlardan biraz da... Yüce bir arzu ile başladığım bu 'Geleceği Elinden Alınan Adam'ın yaşamını tanıyabilme işinde ilerlerken, tehlikeli bir oyunun içinde buldum kendimi. Gördüm ki ondan ya nefret ettiler ya da benim gibi paylaşamayacak kadar çok sevdiler. Bu sevgi, farklı bir boyuttaydı. Bir yazara hayran olmanın ötesinde, onu, yaşadığı dönemde anlaşılabilir kılmak adına bir şey yapamamış olmanın ezikliği ile sevdiler ölümünden çok sonra okuyanlar bile. Ortanca bir ilgiye onun da katlanabilmesi imkânsızdı zaten:

"Beni ya şımartın ya da kapı dışarı edin! Yarı içtenliğe dayanmam zor benim."

Yaşamı boyunca tek gayesi anlaşılabilmek olmuş bir adamı anlatmaya çalışmaktan şeref duyarım. Çünkü bunu ona bir borç bilirim. Onu anlaşılabilir kılmak adına yazılmış onlarca makale, biyografik eser varsa da bir Oğuz Atay okuru bilir ki onu anlayabilmek için, tüm bu ruhsal sancılardan geçmiş, incelikli düşüncelerde kaybolmuş, küçük ayrıntılarda saatlerce boğulmuş olmak gerekir. Aksi halde onun hakkında yazılmış her şey, bir anda anlamını yitiriverir. Çünkü yine bilirler ki onun yaşamına tanık olmak, eserlerini dikkatle okuyabilmekten geçer. Yaşamıyla ilgili bir dedektif misali iz sürmektense eserlerinde bir yolculuğa çıkılırsa görülecektir ki her satır arasından, gerçek yaşam öyküsü ile Atay bize göz kırpar. Bu yolculuğa çıkarken okuru da uyarmak isterim: Tehlikeli bir oyundur bu yolculuk! Nerede gülümseyip, nerede hüzünleneceğimizi şaşıracağız. Çünkü tüm duyguları aynı anda yaşayacağız.

Keşkeyaşarkenanlasaydıkgiller, iftiharla sunar!

Çocukluktan Mühendisliğe

Cumhuriyetin ilk aydınlarından, Kastamonulu, geleneklerine bağlı, hukukçu bir baba: Mehmet Cemil Bey. İstanbullu, Batılı giyim tarzı ile Kastamonu'da giyim devrimine kolaylık sağlayan örnek bir kadın, öğretmen bir anne: Muazzez Zeki. Bu uç kültürlerle yetişmiş iki insanın birlikteliğinden doğan bir çocuk düşleyin, 1934'ün İnebolu'sunda. Bir sonbahar çocuğudur o da. Serin bir ekim gününde tanışır dünya ile. Uzun kirpikli, gür saçlı, 'çağla gözlü', etine dolgun bir çocuk... Muazzez Hanım, bir anne olmanın yanında, ilk öğretmeniydi onun. Daha okula başlamadan öğrendi okumayı böylece. Küçük yaşta geçirdiği, zatürre olduğu tahmin edilen hastalık, onu çekingen ve içine kapanık bir çocuk yaptı. Bu kimliği belirlenemeyen hastalık, onun tüm çocukluğunu üzerine titreyen annesinin gölgesinde ve ürkekçe yaşaya-

rak geçirmesine sebep oldu. Hayatı boyunca seveceği atletizm, dünya üzerinde kırılmış rekorları ezberlemekten ibaret kalacaktı bu yüzden. Belki mecburiyetten, girişken ve oyunbaz olduğu da söylenemezdi. Oyunlar, elbet oynardı. Ama tek başına... Sadece onun anlayabildiği, tek kişilik oyunlardı bunlar. Çoklu oyunlarda oynasa bile, mesela bir saklambaç oyununda, hızlı koşamayan bedeni ebe olmaya mahkûmdu. Yaşıtları ile aynı eğilimleri gösteremediği için az gelişmiş bedeni ona, daha tek başına, daha sakin büyümeyi öğretti. Çocukluk yıllarının esintileri, 'Tutunamayanlar'da Selim'in çocukluğuyla yüzümüze bir tokat gibi çarptı. Hepiniz oradaydınız, okudunuz. Selim Işık, bir nevi Oğuz'un 'Tutunamayanlar'daki Turgut Özben'i gibi 'özben'ine tutulmuş bir ışıktı:

"Allahım, onu neden yalnız bıraktın? (...) Neden korkuyu göğsünden söküp almadın? (...) Meyveleri gösterdin de ağaca çıkarma becerikliliğini esirgedin? (...) Neden, onu canı kadar seven annesinin bile Selim'i 'Benim korkak oğlum!' diye okşamasına göz yumdun? (...) Biliyorum, İsa daha büyük acılar çekti, diyeceksin. Bu kadar ayrıntılara giremezdi, diyeceksin. Asıl, ayrıntılara girilmeliydi bence. Her şeyi yaşamalıydı." Tutunamayanlar

Cemil Bey'in milletvekili olması ile Atay ailesi Ankara'ya taşındı. Oğuz Atay'ın gözünde bir yığın betondu Ankara. *"Girme, yutarım seni!"* diyen beton duvarlar... Annesini herkesten çok severdi. Bu yüzden kız kardeşi Okşan'a 'Bohça' derdi. Okulu da hiç sevmezdi. Zaten okumayı da bilirdi. Öğretmene ne gerek vardı? Annesi vardı ya! Devrim İlkokuluna ikinci sınıftan başladı. Okul onun için 'kirden kararmış, dayanan dirseklerle cilalanmış eski sıralar', 'duvarlarda, her yeni müdürün zevksizliğini gösteren renkli badanalar...' ve tüm bunları haklı çıkaran 'bu fakir millet bu kadarını verebiliyor' cümlesinden ibaretti. Orada boğuldukça daha da yabancılaştı, kitapların dünyasından kendine binbir rol biçti. Bu dönemlerde oluşan yabancılaşma duygusu, okuduğu eserler ve hayata karşı sergilediği tutum ile daha da önlenemez bir hal alacaktı. Sürekli, çocuk kitapları ve gazeteler okur, radyodan öyküler dinlerdi. İnsanlardan kaçış, onu bu öykülerin dünyasında daha korunaklı kıldı. 'Bu çocuk büyük adam olacak'larla geçti çocukluğu. Bu cümlenin ağırlığı altında ezildi ruhu: *"Belki Türkiye savaşa girerse, Selim'in büyük adam olma meselesi unutulur ve Selim de bu kadar insana karşı mahcup olmazdı."* '-dı' diyorum, evet! Çünkü her kitabında gözlerimle ve ruhumla şahit oldum yaşantısına. Kaybolan parası için gittiği polisler tarafından alaya alındığında, onu *"Seni burjuva!"* diye rencide ettiklerinde; dışlandığında, kaçtığında, hepsinde ama hepsinde, tam da yanı başındaydım.

Ortaokulda, Klasik Batı Müziği ve edebiyata iyice merak saldı, Oscar Wilde'den

> "İnsanlardaki zavallılığı önce çocuklar seziyor galiba. Delileri de önce onlar kovalar."
> Tehlikeli Oyunlar

Edmond Rostand'a gezinip durdu. Buçocukbüyükadamolacaklarınız sizin olsun der gibi; bana ruhunuzdan verin, der gibi; vermeyecekseniz de gidin, der gibi kendi dünyasında bir mana aradı durdu. Bir yanda, yaşama karışmaya çalışan bir Oğuz da vardı. Onlara göre, Oğuz, yalnızlığı kendi seçmişti. Ama aslında o, buna mecbur bırakıldığı için kendi dünyasında yaşamayı öğrenmişti. *"Derimin altındaki karışıklığı bilmeden yargılıyorsunuz beni!"* dedi. "Cânım insanlar"a gayet içten bir yakınlık hissederdi. Oysa insanların çok da umurunda değildi. Ne çalışkan bir öğrenci olması ne de olağanın üstünde bir dürüstlüğe sahip olması sevilmesi için yeterliydi. Dışlanmışlığı her hücresinde hissettirdiler ona. Ne yaptıysa onların yaşantısına giremedi.

"Kimsenin yaşantısını beğenmedim: kendime uygun bir yaşantı da bulamadım." dedi ve yine kitaplarına gömüldü.

"Garip bir hayvana bakarmış gibi süzüyorlardı beni. Çalışkan olmak, sanki insan olmaya engelmiş gibi..."

Liseye başlayan Oğuz, kuzeni Firuzan sayesinde Batı edebiyatının iyice derinliklerine süzülmeye başladı. Jean Jasques Rousseau, üzerinde en çok tartıştıkları yazardı. Gerçek bir kitap kurduydu! Onu, ruhani dünyamda nasıl tek kadim dostum bildiysem, o da Dostoyevski'yi öyle okudu, bağrına bastı, aldı başucuna koydu.

Sonra resme olan tutkusu çıktı gün yüzüne. Turgut Zaim ve Eşref Üren'di öğretmenleri. Ressamlıkta tam bir profesyoneldi onlar. -Sevin'le tanışana kadar. Ah Sevin... Her neyse, dağılmayalım- Eşref Üren, Oğuz ile haber yolladı babasına: Bu çocuk yetenekli, güzel sanatlar akademisine yönlendirilmeli! Ama Cemil Bey'e göre, sanatkâr bu ülkede aç kalırdı, bir baltaya sap olamazdı, oradan oraya savrulurdu, tutunamazdı. Eşref Üren de "Babana söyle, sana köşe başında, işlek bir yerde bir dükkân açsın o zaman." dedi. Haklıydı. O da haklıydı. Herkes haklıydı. Ressam olmaya çoktan karar vermişken hayal kırıklığına uğrayan Oğuz haklı değildi bir tek. Büyük bir savaşım da vermedi bu konuda. Karakalem çalışmaları ve yıllığa çizdiği karikatürler kaldı geriye onun ressamlığından.

"Üç çeşit meslek varmış: mühendislik, doktorluk, bir de hukukçuluk. Ben ressam olmak istiyordum. Babam, böyle bir meslek olmadığını söyledi." Tutunamayanlar

Lisedeyken, Shakespeare ile tanıştı. Hırçın Kız'ı sahneye taşıdı. Bu onun belki de tek güzel lise anısıydı. Kemerine sıkıştırdığı bir not defteri ile okula giden ve her şeyi hafızasına kaydeden Oğuz, 1951'de, o zamanki adıyla TED Yenişehir Lisesini birincilikle bitirdi. Ama insanlar ondan hala büyük ve güzel şeyler bekliyordu. İstanbul Teknik Üniversitesinin sınavına gir-

"Sevmek zor geliyor. Alışmamışım yoruluyorum. Her an sevdiğimi düşünemiyorum. Bazen atlıyorum. Boşluklar oluyor. Bunları boş sözlerle doldurmaya çalışıyorum. Oysa ben her an sana bakmak, bir sözünü kaçırmamak; bir kıpırdanışını, yüzünün her an değişen bütün gölgelerini izlemek, her an yeni sözler bulup söylemek istiyorum. Her mevsimde, her gittiğimiz yerde, insanlarla ve insanlarsız, aşkın değişen yansımalarını görmek istiyorum. Bütün bunlar beni yoruluyor. Sen orada duruyorsun ve beni seyrediyorsun sadece. Senin için sevmek, su içmek gibi rahat bir eylem. Ben her an uyanık olmalıyım." Tutunamayanlar

di. Ya mimarlık ya mühendislik, dediler. O da İnşaat Mühendisliğini kazandı ve ailecek İstanbul'a taşındılar.

Yaşamının hiçbir döneminde sevmedi mühendisliği. Bilime ilgisi hep vardı ama meslek olarak kendine biçtiği, bu değildi. Dersleri sık sık aksatırdı, mühendisliğin incelikleri anlatılırken o sinemadaydı, o Suna Kan konserindeydi. Derse gittiğindeyse arka sıralarda ve ilgisizdi. Ya resim yapıyordu ya da arkadaşlarıyla kelime oyunları oynuyordu. Okulu uzattı, bir dönem geç bitirdi. "Bütün ümidi(m), Dostoyevski gibi, mühendis olduktan sonra istifa etmek(ti)." Ona göre her şeyin sorumlusu Cemil Bey'di. Duvara 'dıvar' derdi. Oğuz'u da hiç anlamazdı. Oğuz Atay'ın bu yılları, babası ile fikir ayrılıkları ve kırgınlıklarla geçti. Düşündü, babasının bile anlamadığı bir adamı, kim anlayabilirdi?

"Baba ben artık bu evde yaşamak istemiyorum, yıllardır ruhumuzu öldürdün bu evde (...) beni ve annemi bu çirkin eşyanın içine hapsettin (...) bende bütün duygular senin bu inatçı duygusuzluğuna karşı gelişti (...) bu ağır havalı evin içini güzel bir müzik sesiyle, bir kitapla süslememe izin vermedin. Yaptığım resimler için ağzından 'Çaktığın çivilere dikkat et, duvarları berbat ediyorsun.' sözünden başka bir söz çıktı mı?" dedirtti Selim'e öfke ile.

Oysa çok sonra, babasının ölümünden iki yıl sonra kaleme aldığı 'Babama Mektup' metninde, babasını anlar gibiydi. "Ah be baba!" der gibi... Sitemkârdı belki ama bu asla bir öfke değildi.

Bir mühendislik şirketinde işe başladı. Çevresi genişledikçe, bir özelliği daha çıktı ortaya. Oğuz Atay, bilinçli veya bilinçsiz, her insanla teke tek arkadaşlık içindeydi. Hepsi ile özel konuşurdu. Oyuncu, akademisyen ve daha başka birçok alandan insanla arkadaşlık kurar ve bu arkadaşlıklardan da diğer arkadaşının haberi olmazdı. Onlara katılmaya çalışan insanlardan da pek hazzetmezdi. Herkesin bir yeri vardı. Herkes sırasını beklemeliydi.

Kendinden çok farklı insanlarla arkadaşlık kurması, aslında, hep içine işlemiş olan yabancılaşma duygusundan kurtulmak içindi. Çocukluğunda ezberlediği tekerlemeler, hayatı boyunca, onun yaşama karışmasındaki en büyük bağlaçları oldu. Mizah, onun yaşam tutamağı haline geldi zaman içinde. İki farklı Oğuz var gibiydi: Yaşamın içindeyken güleç, şakacı, mizah yeteneği yüksek; kendi başınayken ise bir hayalci.

İdeolojik Fırtınalar...

"Sen ne anlarsın komünizmden, çocuk!"

Turhan Türkel sayesinde sol ideoloji ile tanışmıştı. Hegel, Marx okumaya başladı. Lenin'de kayboldu. O dönemler, toplumcu gerçekçi sanat anlayışını benimsemişti. Siyasi sohbetlere dalar, kendinden geçerdi. İçlerine girip aynı kavgayı vermek istediği insanlarsa onu ciddiye almak şöyle dursun, onunla bir de alay ettiler. "Burjuva çocuğu" dediler, "anasının kuzusu" ettiler, oradan oraya vurdular... Canına okudular! Nereden düşmüştü hayata karışmak gibi bir hataya? Ezilen insanların kavgasını veren bu insanların birbirlerini ezerek üstünlük savaşı vermelerine bir anlam veremedi. Gülse miydi yoksa ağlasa mıydı? Alaycı komünistler, ciddi komünistler, entelektüel komünistler... Komünistler çeşit çeşitti.

1957 yılında, askere çağırdılar onu. Atay, Ankara yollarını aşındırdı yine. İyi ve güzel insanlar da olmalıydı bir yerlerde. Kökleri Mavi'ye dayanan, Turgut Uyar, Orhan Duru, Cemal Süreya, Fethi Naci gibi isimleri de çatısı altında toplayan Pazar Postası'nın içine düşüverdi. İdeolojileri de sanatla şekillenen bu toplulukta kendini bulmuş gibiydi. Yine de hepsinin sonu hayal kırıklığıydı. Buna da sonra değinecektik! Nerede kalmıştık? Hah!.. Hatta, titizlikle çalışıp ideolojisini bireye indirgeyerek, bireyin ruhsal düzlemde iyileştirilmesine yönelik olarak 'Ne Yapmalı?'yı yazdı. Yetmedi, yazıyı çoğalttı, elden dağıttı. O yazıyı alan ellerden bir tanesi bile bugüne taşıyamadı 'Ne Yapmalı?'yı! Yalnızca, Tutunamayanlar'da 'Ne Yapmalı?' başlığı altında yazdığı metin kesitinde, bu metinden izler vardı.

Pazar Postası'nda Bir Görünmez Kahraman

İstanbul'a döndüğünde Denizcilik Bankasında kontrol mühendisi olarak işe girdi. Üsküdar İskelesi Projesi'ni yürütürken, genç mühendis Atay, heyecanlıydı. Yet-

medi, şimdiki adıyla Yıldız Teknik Üniversitesinde öğretim görevlisi oldu.

Pazar Postası, İstanbul'a taşındı; ardından derginin ilk sayısı geldi. Oğuz, derginin gizli kahramanıydı. Yaşam içinde sürekli bir tutamak arayan Atay'ın tutunduğu tek şeydi Pazar Postası. Kendi imzasıyla içinde yer alan sadece üç yazı varsa da derginin tüm eksikliklerini tamamlayandı. Dergideki birçok imzasız içerik, onundu. Ama hiçbirini de 'benim' diye sahiplenmedi. Önemli olan, altında yazan isim değil üstünde yazan bilgiydi. Sıkı sıkıya sarıldı dergiye. Ne oldu sonra? Altmış darbesine karşı daha fazla ayakta duramazdı Pazar Postası. Daha altı aylıkken, Oğuz'un kollarında can verdi.

Oğuz Atay yılmadı, başka bir dergi hayaline kapıldı: "OLAYLAR". Turhan Türkel, Cevat Çapan, Halit Refiğ, Uğur Ünel ve birkaç arkadaşıyla çalışmalara başlamıştı bile. Turhan'ın evleneceğini, artık bu işlerden uzaklaşacağını söyleyip ekipten ayrılması, Oğuz'u çok sinirlendirdi. Onu sol ile tanıştıran adamdı Türkel, şimdiyse bunca yıllık kavgalarından vazgeçiyordu. Gerek yaşanan gerginlikler gerekse maddi sıkıntılar, dergi projesinin hayata geçirilmesine olanak vermedi. Bu kez de Olaylar, daha doğmadan, Atay'ın kollarında can verdi. Yalnız bırakıldığı düşüncesine kapıldı Atay. Ona düşünce dünyasını sorgulattılar ve Atay'ın ülke aydınına olan güveni ilk kez o zaman sarsıldı. "Adam olmaz bizden" dedi, ilk o gün.

"Kelimeler... Kelimeler, albayım, bazı anlamlara gelmiyor."

Size bir dosttan bahsedeceğim: Ömürlük bir dost. Sıcak ve uzak bir ülkenin özlemi gibi içini kavuran dost ihtiyacı, onunla tanıştıktan sonra yerini ılıman bir sevgiye bıraktı. O arkadaş, Oğuz'un ömrünün sonuna değin arasının hiç açılmayacağı, onu farklı bir şekilde anlayan, kendisinden on iki yaş büyük olan ve çoğu zaman da ona babalık yapan, öykü yazarı Vüs'at Bener 'di. Onun yanına gelince, dış dünya tüm anlamını yitiriverirdi; insanların sesi kısılıverirdi, tüm karmaşalar ortadan kayboluverirdi. Bener, meyhanede Selim'e sormadan Selim'in sevdiği mezeleri söyleyen Süleyman Kargı'ydı. "Ne karanlık ruhun var yahu Hikmet! Biraz pencereni aç da içeri temiz hava girsin." diyen Emekli Albay Hüsamettin Tambay'dı. Farklı hayatlara dağılsalar, apayrı yerlerde yaşasalar, hatta uzun zaman aralıkları ile görüşmeseler bile, görüştüklerinde, hep dün yan yanaymış gibi bir alışılmışlığın içine düşerlerdi.

Beckett'in "Godot'yu Beklerken"ini tam da bu evde çevirmişti, albayının yanı başında. Ne var ki şimdi bu çevirinin de nerede olduğu meçhuldür. Bener, sıradan yaşam kavgalarının içeri girmesine izin verilmediği, kelimelerin anlamsız kaldığı bu dostlukta, Oğuz'u kendi içinde bir keşfe çıkarırdı.

> "Korkuyoruz. Düşünmekten ve sevmekten korkuyoruz. İnsan olmaktan korkuyoruz."
> Tutunamayanlar

"Nedir bu 'kültür çorbası'? Duyuyor musun, Oğuz Atay! Çınar elli, kızdı mı kezzap gibi bakan, oysa iri çağla gözlü, kapılardan sığmaz, güzel adamım! O zamanlar, pek ayırdında değildin sanırım tutunamadığının." dedi Bener, Oğuz'un ölümünden yedi yıl sonra, güzel dostuna ithaf ettiği 'Buzul Çağın Virüsü' isimli romanında.

"Canımlanm benim... İnsan kardeşlerim!"

Bir dönem arasının açıldığı Uğur Ünel'in evine gitti. Babalar ve Oğullar kitabı, onda kalmıştı. Hiç dargınlık yaşanmamış gibi, aradan bir yıl geçmemiş gibi, kitabını almaya gider gibi gitti Uğur'un evine. Uğur'un eşi ressam Sevin Seydi, piyanist Özen Veziroğlu ve Sinan Ersan'dan oluşan bir arkadaş grubu vardı artık. Bu gruba kendi aralarında 'klan' dediler, içeriye de kimseyi almadılar. 'Ulan!' Onlar 'başkaydı be!' Onlarda 'hayal gücü vardı!'. Grup içinde boşanmalar, birliktelikler gerçekleşse de Oğuz ölene değin sayıları hep beşti. Sabahlara kadar süren rakı masası sohbetleri vardı; şiddetli kitap tartışmaları, Dostoyevski şakaları ile onu kızdırmaları vardı. Dışarıdan bakıldığında kavga mı ediyorlar, sevişiyorlar mı, hiçbir zaman anlaşılmazdı. Tam, ortam kızışırdı, Oğuz, "Herkes birbirinin ölüsünü öpsün!" derdi ve hemen barışılırdı. Öyle ki kendi aralarında bir jargon bile oluşmuştu. 'Canımlarım Benim", "Selim'ciğim Işık" nereden çıktı sanıyordunuz?

"Canımlanm benim. Seviyorum sizleri insan kardeşlerim. Durup dururken seviyorum işte. Sevip duruyorum. Kollanmı açıp bütün insanlığı kucaklıyorum. Papatyalar gibi sizi kopanp göğsümde tutmak istiyorum."

İlk Evlilik: Fikriye Fatma Gürbüz

Yaşamı boyunca, her kadında biraz annesini aradı. Zaten o yüzden, ilk Fikriye'yi sevdi. Tehlikeli Oyunlar'ın Sevgi'si, bazen Oyunlarla Yaşayanlar'ın Cemile'si, bazen de Tutunamayanlar'ın Nermin'iydi o. Kendinden birkaç yaş büyük, sade ve güçlü bir kadındı. Moda eğitimi almıştı. 1961'de evlendiler. Bir yıl sonra da Özge'leri oldu. Ev içinde yine şakacı, fıkralar anlatan bir eş ve baba profiline sahipti. O ara, Uğur 'la BETONAR şirketini kurdu. Ve şirket battı! Onun ruhu sanatkârdı. Mühendislikle filan olacak iş değildi bu, yazması gerekti. Fikriye, 'Yaz.' dedi oysa. Kimselere çaktırmadan bir deneme yazdı, Atay. Onu da bir tek Bener'e gösterdi.

Sonra annesini kaybetti kanserden. Sevdiği birçok kişiyi alacaktı kanser ondan. Kimdi bu kanser? Ne istemişti onu 'Benim korkak oğlum' diye seven annesinden?

Fikriye, şüphesiz, Oğuz'u çok severdi. Yalnız onun sevgi anlayışında başka şey-

lere pek yer yok gibiydi. Oğuz, okuduğu kitapları tartışmak isterdi; oysa Fikriye'nin kitap okuyacak vakti yoktu. Klana da pek ayak uyduramamıştı. Onlar geldi mi hep başı ağrırdı, bir köşeye kıvrılıp uyuyakalırdı. Oğuz, bu evlilikte, eşyanın ve düzenin içine sıkışmış gibi hissetmeye başladı kendini. Arada kalmışlığıyla kapattı kendini yine, kayboldu satır aralarında Hesse' den Kafka'ya.

"Sevgi'nin beklediği uzun boylu prensin işi oldukça zordu; ona bütün dünyanın nimetlerini, bütün insanlardan kaçarak vermek zorundaydı."

Arkadaşları ile evi arasında sıkışıp kaldı ve vicdanı ile sevgisizliği arasında sıkışıp kaldı ve onun dikiş dikerek evi geçindirmesini bilmezlikten geldi ve bu yüzden kendine kızıp durdu ve ne yapacağını şaşırıp kaldı ve kitaplar ile gerçek yaşam arasında sıkışıp kaldı ve cânım insanlara sessiz bir direnişe geçti. Bir gün yürürlerken "Ben başkalaştım." dedi, ayrılmak istediğini söyleyiverdi. Fikriye merak içindeydi, neyi yanlış yapmıştı? Oysa kimselerin bir suçu yoktu, herkes sadece sevmişti işte. "Sen bir şey yapmadın, ben değiştim." dedi. Soğukkanlılıkla kabullendi Fikriye de bu durumu. İçten içe, Fikriye'nin isyan etmesini bekleyen bir Oğuz vardı oysa:

"Aman ya Rabbim! Hiç olmazsa 'Bunu bana yapamazsın, Coşkun!' diye bağır, 'Beni bırakıp nasıl gidersin?' filan diye ağla. Nasıl, bir gardiyan gibi soğukkanlı olabiliyorsun?" Oyunlarla Yaşayanlar

Dünyanın bütün yükünü kitaplarına sığdıran adam, giderken de sadece kitaplarını aldı yanına.

Sevin

Size biraz da 'Günselim'den bahsetmek isterim. Böyle deyince olmadı tabii. Yani, Günseli ve Selim'den... Yani Hikmet ve Bilge'den... Yani Oğuz ve Sevin'den... Ah, Sevin...

"Seni tanımadan önce ağaçlann çiçek açtığı ve yaprak döktüğü mevsimleri hep kaçırırdım derdi resim yapmayı sevdiğim halde denizin mavisini bilmezdim yaprağın yeşilinin her mevsimde değiştiğine dikkat etmemiştim (...) seni tanıdıktan sonra gözleri yeni açılmış bir küçük hayvan gibi çevreyi şaşkın ve hayran bakışlarla insanı ve insan olmayanı ayırmadan incelemeye başladım"

Uğur ile Sevin ayrılmışlardı. Altını çizmek isterim, boşanmalarının bu durumla hiçbir ilgisi yoktu. Sadece, benzer zamanlarda yalnız kalmış olmak, Oğuz ve Sevin'i birbirlerine yaklaştırdı. Sevin; heyecanlı, özgür ruhlu bir kadındı. Sevme gücüyle de yarışılmazdı. Arkadaşlarının da tanımladığı gibi 'pırlanta hediye edilecek bir kadın değildi o; ancak antika bir gümüş takı verilebilirdi ona.' Bir kolu hep Londra'daydı. Oğuz'a kitaplar getirirdi. 1968-69'da birlikte oturdular Beyoğlu'ndaki o evde. Sürekli resimler yapar, duvarlara asardı. Altına da 'sszyr' diye not düşerdi: Yani 'seni sevdiğim zamanlarda yaptığım resimler'. Dünyanın önüne çekilmiş bir set gibiydi bu aşk. Oğuz'a ilham veren kadındı Sevin. Onu, Tutunamayanlar için daktilo başına oturtan kadın... Yazmaktan ölesiye çekinen Atay, Sevin ile yaşadığı bir yıl içinde bitirdi Tutunamayanlar'ı. Oğuz bir masada Tutunamayanlar'ı yazarken, diğer masada Sevin de İngilizceye çeviriyordu. Sabahlara değin susmuyordu daktilo sesleri. Aceleci ve kararlı, sabırsız ve coşkulu... İçinden taşar gibiydi yazarken. Bunca yıl ağzını bıçak açmamış gibi, sanki o güne kadar hep lâl kalmış gibi, mürekkebi ve kâğıdı yeni keşfetmiş gibi taştı. Tıkandığı noktalarda, volta atardı evin içinde. Parmaklarının arasına alıp başını, gür saçlarını karıştırır, düşünürdü.

> "İnsanlar acıklı sözler dinlemek istemiyorlar. Onları üzmek çok zor: kitabı suratınıza kapatıveriyorlar; sıkışıp kalıyorsunuz sayfaların arasında"
> Günlük

Bir gün, eski dostu Halit Refiğ ile karşılaştı. Ona, bir roman yazdığını söyledi. Halit önce şaşırdı, sonra sordu:
-Neyi yazıyorsun?
-Bizleri yazıyorum.
Sevin gitti. Londra'ya... Belki Oğuz'un aşırı yoğun aşkının ağırlığı altında ezildi, belki de bir şeyler olmuştu. Bunu Oğuz dâhil hiç kimse tam olarak anlayamadı. Tek bilinen, Polonyalı eski aşkına döndüğüydü. Dostlukları hep devam edecekti bir klan üyesi olarak ama sevgili Günseli yine de gidivermişti işte. Artık, Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar'dan başka tutunacak hiçbir şeyi kalmamıştı.

Tutunamayanlar

Otobiyografik bir nitelik de taşıyan Tutunamayanlar, ülkemizde daha önce denenmemiş bilinç akışı tekniği ile yazılmıştı. Atay, yaşamı boyunca yanından ayırmadığı yazarların motiflerini işledi. Dostoyevski ve Kafka'nın karakterlerinden esintileri, Vladimir Nabokov'u hissederken tam, onların isimlerini anar.

Metinlerarasılık gibi riskli bir tekniği işlemişti. Hem de ilk eserini yayımlayacak bir yazar olmasına rağmen... Olric'in de metinlerarası öğelerden biri olduğu tahmin ediliyor. Belki Charles Dickens'ın Büyük Umutlar'ındaki Orlic, belki Hamlet'teki Yorick, belki de Robert Musil'in Niteliksiz Adam'ındaki Ulrich, belki de hepsini birden kapsayan bir gönderme içeriyordu Olric.

Kolektif bilinçaltını oluşturabilmek için Cervantes'in Don Kişot'u, Gonçarov'un Oblomov'u ve Shakespeare'in Hamlet'inden faydalandı. Alaycı, ironik bir üslup belirlemişti kendine. En büyük 'tutunamayan' olarak gördüğü adamdı, İsa Mesih. Ondan "Bizi İsa bile kurtaramaz." dedi belki de. Bener'in de dediği gibi, gerçek bir kültür çorbasıydı bu eser.

Tutunamayan nedir?

"Tutunamayan (disconnectus erectus): Beceriksiz ve korkak bir hayvandır. (...) İlk bakışta, dış görünüşüyle insana benzer. Kendilerini korumayı bilmezler. (...) Şimdiye kadar hiçbir tutunamayanın bir kavgada başka bir hayvanı yendiği görülmemiştir. (...) Tutunamayanları avlamak çok kolaydır. Anlayışlı bakışlarla süzerseniz, hemen yaklaşırlar size. Ondan sonra tutup öldürmek işten değildir. (...) Başları daima öne eğik gezdikleri için, çeşitli engellere takılırlar ve her tarafları yara bere içinde kalır." Tutunamayanlar

Romanı bitirir bitirmez, Cevat Çapan ve Vüs'at Bener'e gösterdi. Albayım şaşkın, albayım ne diyeceğini bilemez:
-Bu nasıl bir şey böyle?
-Bu kitaba ben bütün birikimimi koydum, bir kelime bile çıkarmam!

Oğuz'un işinin zor olduğunu anlamıştı albayım. Denenmemişi denemişti, büyük bir cesaret vardı bu metnin içinde. Türkiye'nin ilk avangart romanını yazmıştı Atay, gerçek anlamda ilk modernist eserini... Bu çok kalın dosya; insanın içinde başlayıp içinde bitiyordu. "Kısalt" dediler, "Çok uzatmışsın bazı yerleri!" içerlemişti biraz ama onlar daha iyi bilirdi. Düzenlediler, kısaltılması gereken yerleri kısalttılar. Ve son halini gösterdiğinde Uğur'a: "Bir daha düzeltirsem, bütün samimiyeti yok olacak." dedi. TRT Kültür, Sanat ve Bilim Ödülleri Yarışması'na yetişmeliydi. İmla ve düzeltiyi Yurdanur Salman ile yaptı. Belki artık anlarlardı onu. Hayır, anlamazlardı. Yarışmayı kazananlar arasına girdi girmesine ama yayınevleri yine de onun bir 'ruh hastası' olduğunu düşünüyordu. Kime gitse ya 'çok kalın bir kitap' diyerek geri çeviriyorlar ya da ilk seksen sayfasını gördükten sonra kitabı reddediyorlardı.

Yayınevini yeni açmış, genç bir yayıncı, hem üniversite öğrencileri için hazırladığı "Topoğrafya"sı hem de ödüllü bir romanı olan Oğuz Atay'ı merak etti: Hayati Asılyazıcı. Bir şekilde ulaştı esere. Çok özenerek ciltlenmiş bu güzel dosyayı görünce çok etkilendi. Yapabildiği tek yorum şu oldu Asılyazıcı'nın: "Farklı, çok farklı..." Yeni bir soluktu. Maddi darlıktan dolayı iki cilt halinde basmaya karar verdiler. Kapağında Sevin'in fırça darbeleri... Turgut'un düş bahçesindeki papatyalarla süslü... İlk cilt 1971'de, ikincisi ise ondan bir yıl sonra çıktı.

"Bu kitap ne ciddi kavgaların ne büyük ve yaygın sıkıntıların ne de ezilen insanların romanıdır; bu kitap, mustarip bir ruhun iç çekişlerinin romanıdır. Sizlere hizmetten şeref duyan yayınevimiz iftiharla sunar: Tutunamayanlar." Tutunamayanlar

"İnsansız roman mı olur be kardeşim?"

Mühendis Oğuz Atay, bir anda dışlanmış bir yazar oluverdi. O dönemde roman, toplumu bilgilendirmek, yol göstermek için yazılırdı çünkü. Bir ezen, bir de ezilen olmalıydı. Sınıf mücadelesi yoktu. "Aklına ne geldiyse yazmış bu adam!" dediler. İnsansız roman yazmakla suçladılar onu, 'gerçek insan' ve katmanlarını yazmışken hem de. Eylemlerin ve siyasi karmaşanın had safhada olduğu bir dönemde "Biz burada nelerle uğraşıyoruz, bu adam neler yapıyor?"du. Atay'ın belki de tek hatası, yanlış bir dönemde sahneye çıkmasıydı. Hayır, onun bir suçu yoktu.

"Ben kahramanlarının iplerini istediği gibi oynatarak insanlardan kuklalar yaratan büyük romancıların yeteneklerinden yoksunum. Roman kahramanlarına uygulayacak büyük nazariyelerim, onları peşinden koşturacağım büyük ülkülerim yok."

'Bir zamanlar Tutunamayanlar diye bir laf etmiş'ti. 'Şimdi bunu çok hafif buluyor'du. Kırgındı. Uğur, onun neyi başardığının bilincindeydi, 'Geleneklerle çatışan her yazarın kaderidir bu, Oğuz.' dedi. 'Sen de öldükten sonra anlaşılacaksın.' Şiddetle ve öfkeyle karşı çıktı Oğuz buna. 'Yaşarken anlaşılmaya mecbur'du. Cânım insanlar, bunu ona borçluydu.

Şimdi düşünüyorum da onun kitaplarını okurken ve severken, yüzümüz kızarıyor mu?

"Kitabın birinci cildi tükeniyor ama ikinci cilt olduğu gibi duruyor, depoda bekliyor. Ya tek cilt zannediyorlar romanı ya da birincisini okuyanın ikincisine tahammülü kalmıyor." diye yakındı Yurdanur'a. Oğuz Atay, yazdıktan sonra dünyanın kendisi için daha yaşanılır bir yer olacağını umarken, daha mutsuz ve umutsuz bir adam halini aldı.

"Meydan Larousse"

76 sayfa imlasız yazdığı kısım ile sanki bunu bilerek yaptığı bilinmezmiş gibi küçümsenen Atay'dan Meydan Larousse'ta redaksiyon yapması istendi. Ansiklopedi işinde, Atay'ı Hakkı Devrim'e öneren, Adnan Berk'ti. Arama motorlarına hapsolmadığımız zamanlarda ciltleri arasında kaybolduğumuz ansiklopedilerde, parmak izi vardır Atay'ın.

Uğur'la kalıyordu o ara. Hem teknik okulda ders veriyor hem ansiklopedi çalışmasına devam ediyor hem de sabahlara kadar yeni kitabını yazıyordu. Daktilo seslerinden başka, Uğur bile bilgi sahibi değildi kitapla ilgili. Bir kitaptan bahsediyordu günlüğünde: "Aşağılık bir adamın hikâyesini yazacağım."

Tehlikeli Oyunlar

Oğuz Atay'ın en karmaşık döneminin eseri: Tehlikeli Oyunlar. Uğur'un "Sevin konusunda hiç yakınmadı, yalnızca yazdı." açıklamasından da anlaşılacağı üzere bir iç hesaplaşmaydı bu kitap. En iyi romanı olduğu öne sürülen Tehlikeli Oyunlar'a bakınca, insan en karanlık dönemin-

de ne yapıyorsa işte en güzeli o oluyor, görüşüne katılmamak elde değil.

Eserdeki gecekondu imgesinin sınıfsal bir göndermeden ziyade, içsel bir derinliği vardı. Günlüğündeki notlardan da anlaşılacağı üzere, o dönem Eric Berne'den okuduğu Hayat Denen Oyun kitabından etkilenmişti. Kendiyle ve Bilge'yle hesaplaştı durdu. Tragedya ile komedyanın birlikteliğiydi bu. Bilincin ve bilinçaltının odalarında gezintiye çıkardı bizi. Bazen acıttı, bazen acı acı gülümsetti. 'Tehlikeli oyunlar oynamak istiyor', 'bir yandan da kılına zarar gelsin istemiyor'du. Sayısız Hikmet vardı. Birbirleri ile uzlaşmak bilmeyen bir dolu Hikmet. Hikmetlerden biri 'ben' olmalıydı. Ama hangisi? Hangi birine söz geçirecekti? Bilge de gitmişti. Albayım da olmasa, hali pek yamandı.

"Biliyorum doktor, en çok merak ettiğin organdır kalbim. Onun bana ait olduğunu söylüyorlar doktor. İşte buna dayanamıyorum. Ayrıca, bu kadar çok parça içinde artık 'ben' diye bir şey söz konusu olabilir mi? Hangi parçamın esiriyim? Kalbimin esiri. Ha-ha!"

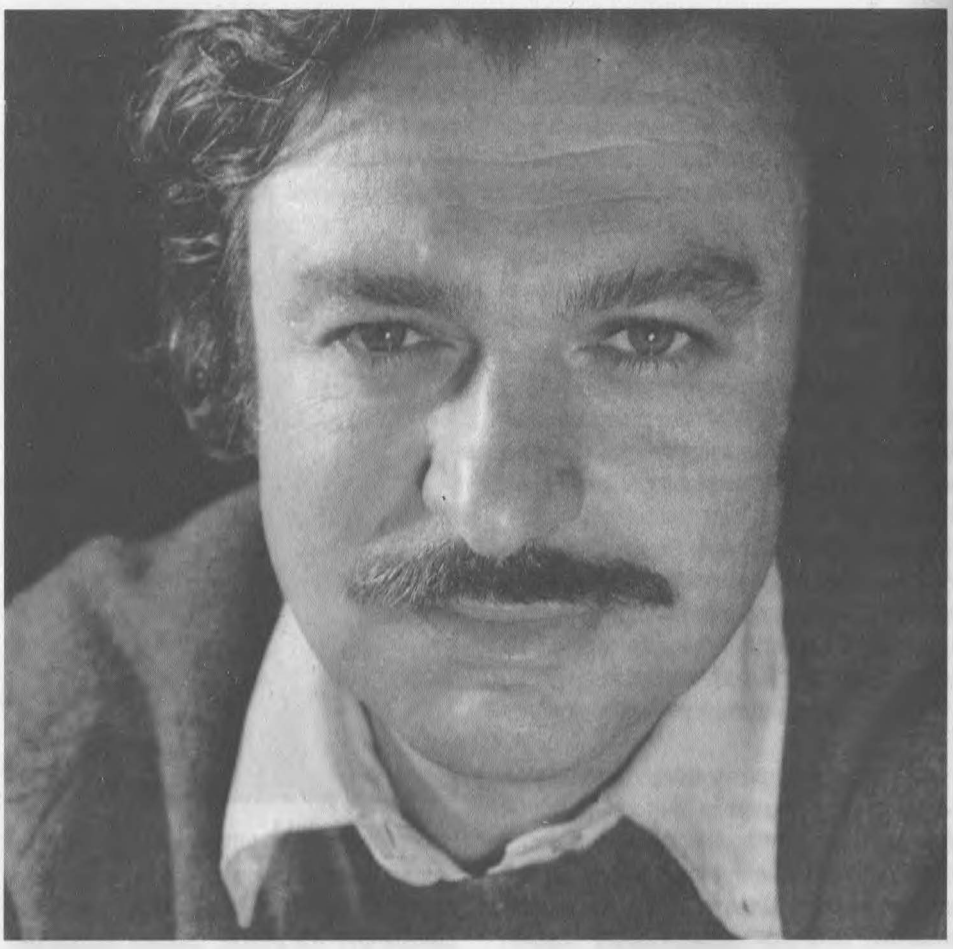
Ruhlar da nefes alıp verir ve yaşamak için havaya ihtiyaçları vardır. Bazen gün yüzüne çıkması gerekir. Yoksa sıkışıp kaldığı yerden, sahibini öldürüverir. Yalnızlığını paylaşabileceği tek şeydi Tehlikeli Oyunlar. Ölmemek için yazar gibi... Atay'ı, buna insanlar mecbur etmişti. Bazen 'iyi ki' diyorum. Sonra sövüyorum bencilliğime.

1973'te çıktı kitap. Kapağını yine Sevin hazırlamıştı ve Tutunamayanlar gibi Tehlikeli Oyunlar da "Sevin'e..." diye başlıyordu. Tutunamayanlar'dan da az ilgi gördü, şimdi televizyon dizilerinde bile sürekli alıntılarının seslendirildiği bu kitap. Oysa televizyonu da hiç sevmezdi Oğuz Atay.

Pâpi...

"Bir kız varmış, albayım. Bilge gittikten sonra sahneye çıkarak beni anlayacakmış."

Ona bir şeyler katmayan bir kadınla geçirdiği vakti boşa geçmiş sayardı Atay. Zaten flörte filan da inanmazdı. Ömrünün son yıllarında, 1974 başlarında, sanat muhabiri bir kadınla tanıştı. Yirmili yaşlarında, çok genç, zeki ve dopdolu bir kadın: Pakize Kutlu. Evlendiler çok geçmeden. Yaşına ve tecrübelerine nazaran çok daha bilge bir duruşu vardı. Çok da güzel yemek yapardı. Çocukluğunun kurabiye kokan evine kavuşmuş gibiydi. Ona, Pâpi derdi. Uyumlu bir kadındı, klana da hemen karışıverdi. Alabildiğine doğallardı. Yeniköy'e taşınmıştı Oğuz bu dönemde. Bu evin dostu, okur ziyareti boldu.

Bir Bilim Adamının Romanı: Mustafa İnan

TÜBİTAK kapısını çaldı bu kez Atay'ın. Üniversite yıllarından bir hocasının biyografik romanını yazmasını istediler. Gençleri bilime yönlendirmek adına yapılan bir çalışmaydı bu. Başta heyecanlandı, kabul etti. Ama sürekli kontrol altındaydı cümleleri. Bir süre sonra, bu kitap onun olmaktan çıktı. Atay, bu kitaba bir sipariş gözüyle bakmaya başladı. Oysa Mustafa İnan'ı 'Oğuz' gibi anlatmak istiyordu. Tüm baskılara rağmen ısrarla çıkarmadığı bölümler mevcuttur romanda.

Romandan Tiyatroya... Hangi Ara?

Oyunlarla Yaşayanlar... Zavallı Coşkun... Tutunamayanlar zincirinin son halkası.

Bir oyundan çıktıktan sonra "Bu oyun kötü bir oyun" diyen Oğuz'a "Yaz daha iyisini, ben oynayacağım, söz veriyorum." diye cevap veren Ali Poyrazoğlu'na cevaben yazıldı bu oyun. Kara mizah, bu kez vücut bulacaktı. Atay, bu oyunun sahnelenmesini çok istedi fakat ömrü bunu görmeye vefa etmedi. Mutlu olacağı her şey gibi bu da ölümünden sonra gerçekleşti.

"Ey şu fakir milletim! Aslında seni anlatmıyoruz. Sefil ruhlanmızın korkak karanlığını anlatıyoruz. İşte onun için sana yanaşamıyoruz. Senin yanında bir sığıntı gibi yaşıyoruz. Hiç utanmıyor muyuz? Hiç utanmıyoruz." Oyunlarla Yaşayanlar

Korkuyu Beklerken

Tehlikeli Oyunlar'ı yazarken, Yeni Dergi'de Beyaz Mantolu Adam isimli öyküsü yayımlandı. Çiçek Pasajı'nda, her gördüğünde, üzerinde asılı kemerlerle hep hareketsiz duran kemerci adamın kurmaca dünyadaki yansımasıydı bu öykünün kahramanı. Onu çok etkilemişti bu adam, bir öykü oluverdi. Sonra filme almayı denedi ancak bu, amatör bir deneme olarak kaldı.

"Seni çok mu yalnız bıraktılar sevgilim?"

Aynı yıl, 'Unutulan'ı yazdı. Fantastik bir kurgusu olan, imgelerden oluşan bir öyküydü. Düşünün, o çatı katı belki de bilinçaltımızın ta kendisidir.

Sonra, 'Korkuyu Beklerken'... Bu üç öyküde de buram buram Kafka esintileri vardı. Etkilenmiş ve etkilendiğini de belli etmişti. Sonradan 'Tahta At', 'Bir Mektup', 'Ne Evet Ne Hayır'ı ve "Ben buradayım sevgili okuyucum, sen neredesin?" dediği 'Demiryolu Hikâyecileri-Bir Rüya'yı da kaleme alınca, öyküleri bir kitap oluşturabilecek evreye geldi. Oğuz Atay'ın Franz Kafka'nın 'Babama Mektup'undan esinlenerek yazdığı 'Babama Mektup' sonradan eklenir bu kitaba.

"Ben ölüyorum: görmüyor musunuz? Yazık, diye üzülecekler. Fakat haklı çıkmanın sevinci içlerini ısıtacaktır. Beter olsunlar diyeceğim; oysa beter olan benim."

1976 yılı derin bir bezginlik içinde geçti. Şiddetli baş ağrıları başladı Atay'ın. Daha hastalık bile yoktu gündemde ama o "Şu kitabı bitirsem de öyle ölsem" diyordu Eylembilim'i yazarken. 'Hayat bu kadarmış' der gibi yaşıyordu. Oysa o, çok daha fazlasıydı. Yakınları onun bir çeşit önseziye sahip olduğunu düşünüyorlardı. Tutunamayanlar'da da ara ara beyninde bir şeyler olan adamdan bahsediyordu. 'Rüyalarımda bir şeyler oluyor.' diyordu günlüğünde. Daha fazlası oluyordu:

"Dün gece bir rüya; saatim patlıyor, sonsuz küçük çarklar, dişliler ortalığa yayılıyor, toplayamıyorum, saat camı bir iç basınçla şişiyor, dağılıyor."

Çocukluğundan bu yana bedeni yüzünden oyun dışı kalmış Oğuz Atay, bedenine hiç güvenmiyordu. Ailesindeki birçok kişinin ölümüne neden olan kanser de onun bu korkusunu körüklüyordu. En küçük sarsıntıda büyük bir hastalığı olduğuna inanıyor, hatta öleceği düşüncesine kapılabiliyordu.

Durumun vehameti, düşündüğü kadar vardı. İlaçlarla geçecek ağrılar değildi bunlar. Hangi ağrısını ilaçlar dindirebildi ki? Yaşamda hep en ağır duygularla boğuşan Oğuz'u yeni bir ağrı beklemekteydi: Ölüm ağrısı. Çift görmeler, yürürken sekteye uğramalar... Kaybedecek vakit yoktu! Londra'ya gittiler. Beyninin iki yanında oluşmuş tümörler, yaşamının her saniyesini sömürmeye başlamıştı. Atay, acilen ameliyata alındı. Tümörlerden yalnızca biri alınabildi. Diğerleriyse bir yıl yaşamasına izin verecekti.

31 Aralık'ta, günlüğüne resmini çizdiği hastaneye sevk edildi. Sonra radyoterapi süreci başladı. Londra'daki günlerini eski sevgilisi ve yeniden dostu Sevin'in getirdiği deftere bir şeyler yazarak veya dostlarıyla mektuplaşarak geçiriyordu. Sakindi. Ölüme yürüyen bir insanın umutsuzluğu yoktu onda. Bugünlerde de en çok yaptığı şey, kitap okumaktı.

'Burada artık yapacağımız bir şey yok, ülkene dön.'

"Düşüncem geç gelişti, biraz geç başladım; biraz da erken bırakmak durumunda kalıyorum. Geleceğini kaybetmek, yaşanan zamanı da boşlaştırıyor. Ne yapayım, henüz biraz da ayakta durma gücüm var; deneyelim, sonuç almaya çalışalım." Günlük

Pakize, önden gidip birkaç işi halletmek istediğini söyledi. Aslında Pakize, Atay'ı Sevin'le biraz yalnız bırakmak istiyordu. Maurice de aynı olgunluğu gösterdi. Bir daha birbirlerini göremeyeceklerdi. Sevin ve Oğuz, bu günleri uzun sohbetler yaparak geçirdiler.

"İlaçlarımı alıp banyoya kapanıyorum. (...) Durumu kimse görmesin diye kapıyı kilitliyorum." Tutunamayanlar

13 Aralık 1977'de, önce berberi İlhami'ye gitti. Saçlarını kestirdi. Şakalaştılar. Sonra, Pâpi ile birlikte Altay Gündüz'ün evine gittiler. Atay, başı ağrıdığı için biraz istirahat etmek istedi. Banyoya gitti. Kapıyı kilitlememesi konusunda uyarılınca sinirlendi. Çağla gözleriyle bir bakış fırlattı, banyoya girdi ve kapıyı kilitledi. Hasta gibi yaşamıyordu, bu yüzden, hasta muamelesi görmek de istemiyordu. Uzun zaman geçince tedirgin oldular. Altay, kapıyı kırdı.

Demem *o* ki:
Oğuz,
öldü.
Yosun tutmuş duygulara fısıldayan
adam...
Bağırması mı gerekirdi? Bilmiyorum.
Şimdi, istediğimiz kadar ve istediğimiz
'gibi', anlayabiliriz onu.

Yarım Kalanlar...

Kendi gibi bir nevi kırık hayatları yazan Halit Ziya Uşaklıgil'in biyografisini yazmaktı niyeti. Eseri hazırlamaya başladı ama kaynak sıkıntısı yolunu tıkadı.

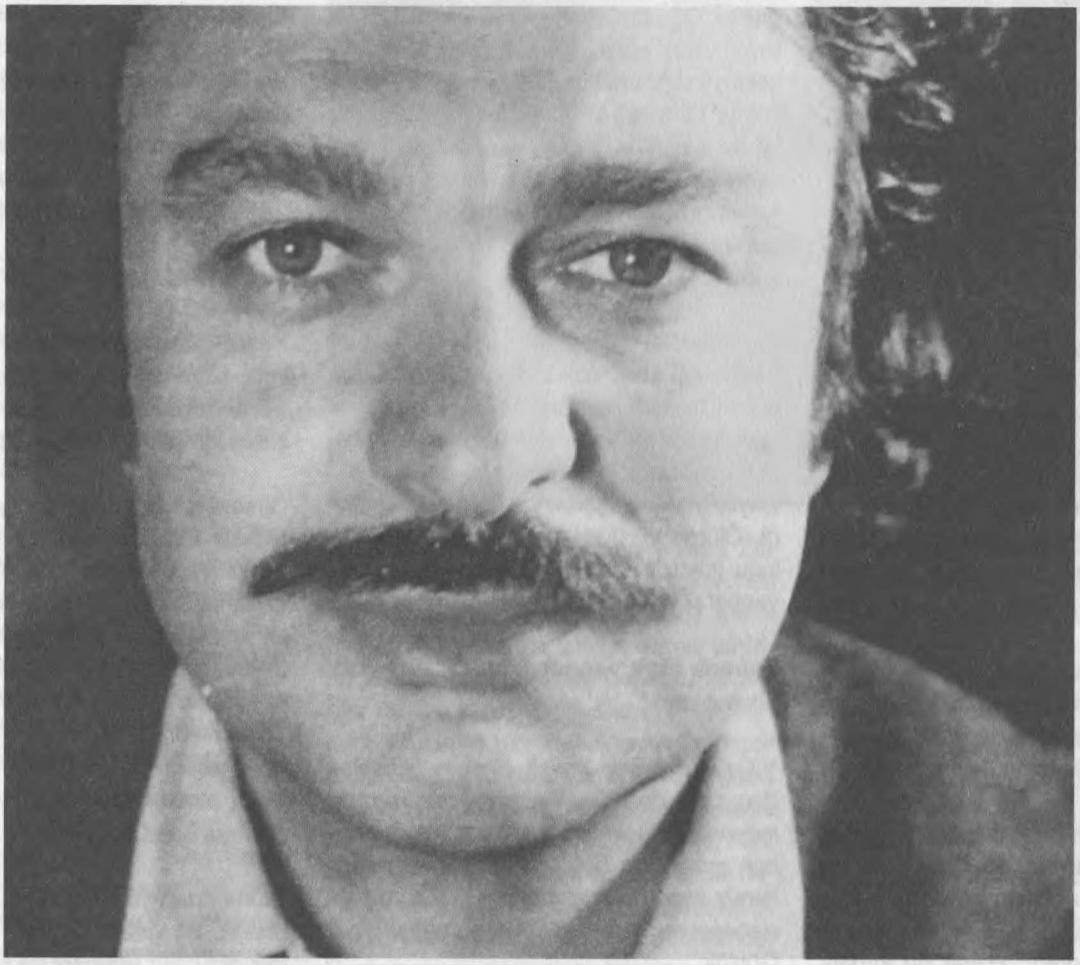
Ölmeseydi eğer, önce 'Eylembilim'i bitirecekti. Sonra 'Geleceği Elinden Alınan Adam'ı yazacaktı. 'Türkiye'nin Ruhu' vardı daha. Üçleyecekti bizi bize; birey, devlet, toplum diye. Tam da küstüğü düşüncelere, topluma dönmek üzereyken, gitti. 43 yaşında öleceğini tahmin edemezdi. Yarım kaldı.

Peki, tozlu raflardan baş ucu kitabı olmaya nasıl terfi etti?

Ölümünden yıllar sonra, günlüğü çıkıverdi ortaya. Bir gazete, sürekli ondan bahseder oldu. Bir yayınevi tekrar bastı eserlerini. Bir anda methiyeler dizildi hakkında, makaleler yazıldı. Üniversiteler, 'ilk modernist yazarımız' diye anlatmaya başladı onu. Biz de anlayamadık, albayım. Susuyorsun madem, sen söyle Oğuz'cuğum Atay: Görüyor musun tüm bu olanları? Seni anlatmaya çalıştığım için, belki benim de canıma okuyacaklar. Okusunlar. Hep birlikte 'Bat dünya bat' diyeceğiz, oysa batan biz olacağız. Batalım, çıkalım varsın, biz buradayız da sen neredesin?

Oğuz Atay

Tehlikeli Oyunlar

Hepiniz dünya çapındaydınız. Devler savaşı yapıyordunuz. Herkesin gözüne bakmak zorunda olduğumu sanıyordum. Savaş bitsin istiyordum; fakat, anlaşmaya hiç niyetiniz yoktu. Sizleri izlemekten yorulmuştum. Acaba şimdi ne yapacak? Bu söze kızdı mı? Düşünür dururdum. Sonra, kendimi teselli ederdim: Onlar kendi başlarının çaresine baksınlar. Oyunlarınızı heyecanla seyreden saf bir izleyici gibiydim.

"Okuyucun burada sevgili yazar!"
BİR ECE TEMELKURAN RÖPORTAJI!
Röportaj: DİLEK ATLI
Pulay Parlak '15

Oğuz Atay: "Beni hemen anlamalısın."

Oyunlarla yaşayan, tehlikeli oyunlar oynayan, hayata tutunmaya çabalarken yaşam korkusunu duyumsayan, bilim ve yazın insanı Oğuz Atay karşınızda. Ve perde açılır, oyunumuz başlar. İlk sahnede Atay sözü alır ve size seslenir:

"Ben buradayım sevgili okuyucum, sen neredesin acaba?" (Korkuyu Beklerken / s.182)

Buradaydık. Oğuz Atay'ın ilk romanını, Tutunamayanlar'ı, yazdığı Beyoğlu'ndaki evin önünde... Ben ona: "Gel beraber 'Oğuz Ataycılık' oynayalım." dedim, o da geldi. Zira, Ece Temelkuran da oyunları sevenlerdendi.

Yanımda Tülay (Palaz) var. Hani elinizde tuttuğunuz derginin muhteşem kapaklan var ya, işte onu çizen isim. Birlikte papatyalar alıyoruz Ece'ye vermek üzere. Tutunamayanlar kitabının ilk basımında kullanılan, Atay'ın büyük aşkı Sevin Seydi'nin çizdiği papatyalı kapaktan esinleniyoruz.

Biraz sonra o geliyor: Ece Temelkuran. Gülümsüyor. Elimde papatyalar, 'Bunlar sizin için," diyorum: 'Atay'ın papatyaları...' Tam o an, hafif bir rüzgar esiyor; yakıcı sıcakta bir ferahlık hissediliyor aniden. Bu ferahlık, Atay'ın sayfalarından çıkıp kalbimize üflüyor nefesini:

"Yumuşak bir hava dalgası araya girerek terini kurutmaya başladı. Kendinden memnun gülümsedi: 'Papatyalar ne güzel, değil mi Nermin?'... Şımarık şımarık sırıttı: 'Yaşasın papatyalar; canım papatyalar. Seviyorum sizleri. Sizler ki bütün kış toprağın altında, yalnız bizi düşünürsünüz ve ilkbaharda hemen seriliverirsiniz ayaklanmızın altına. " (Tutunamayanlar / s. 39)

Kafka Okur'un son sayısını çantasına, papatyaların yanına koyan Ece Temelkuran ile kahvelerimizi söylüyoruz. Kahvelerimizin yanına, Atay'ın anılarından parçalar ekliyoruz. Gülüyoruz, düşünüyoruz, hayret ediyoruz... Derken, söyleşimize başlıyoruz:
"Merak ediyorum. Siz, Oğuz Atay'ı ilk okuduğunda anlayabilenlerden misiniz, yoksa anlayamayanlardan mı?"

Gülümsüyor önce ve başlıyor Atay'ın dünyasına attığı ilk adımı ve sonrasını anlatmaya:

"Tutunamayanlar'la başladım okumaya Atay'ı. Çok iyi hatırlıyorum, benim için yıllarca bir mesele oldu Tutunamayanlar. İlk elime aldığımda 16 yaşımdaydım ve üç yıldır ciddi kitap okuyordum. Türk edebiyatını daha az, dünya edebiyatını daha çok okuyordum. Sait Faik'e hayran olduğum yıllardı bunlar. Derken, Oğuz Atay'a geldi sıra. Atay'ın kült olmaya başladığı yıllardı, 1980'lerin sonu, 90'ların ilk yıllarıydı. Hiç unutamıyorum; Tutunamayanlar'ı 135. sayfasına kadar okudum ve bıraktım. Çünkü gayet berrak hatırlıyorum ki 'Ben, bunu okursam intihar ederim.' dedim. Tutunamayanlar'ı okumaktan bilinçli olarak vazgeçtim. Üniversite ikinci sınıfta kitabı tekrar elime aldım. 21-22 yaş-

larımdaydım ve yine devam edemeyerek aynı nedenle okumayı bıraktım. Benim Tutunamayanlar'ı okumam 30'lu yaşlarımın başıdır. Atay'ın diğer kitaplarını okumama rağmen Tutunamayanlar ile ilgili böyle bir mücadelem oldu. Hakikaten bazı kitapların, bazı yaşlan beklediğine, beklemesi gerektiğine inanıyorum."

"Oğuz Atay'ın dünyasına adım atmak okuyucuyu hiç beklemediği bir zaman ve mekan algısına taşıyor gibi. Yine de kendinizden, yaşantınızdan ya da sizin dışınızdaki hayatlardan bir şeyler buluyorsunuz. Hatta çok şeyler buluyorsunuz." diye atılıyorum. Devam ediyor Temelkuran:

"Edebiyat tarihinde en çok merak ettiğim eser, Oğuz Atay'ın Günlük'ünde sözünü ettiği ve yaşamını yitirdiği için tamamlayamadığı Türkiye'nin Ruhu kitabıdır. Yine de şimdi dönüp bakınca Türkiye'nin ruhunun Tutunamayanlar olduğunu düşünüyorum. Bu yapıt, bu ülkede yaşamanın nasıl bir ruh hali doğurduğuna, 'buralı' olmanın ne demek olduğuna dair yazılmış bir duygusal anatomi kitabı gibi. Merak ediyorum: Bu eserin ne kadarı bir başka ülke okuru için anlamlı olur? Duygu ne kadar geçer? Geçmesi mümkün müdür?

Ben, mümkün olmadığını düşünüyorum. Oğuz Atay'ın eserlerindeki duygunun bir başka dile aktarılabilmesi için, anlattığı 'Türkiyeli olmak' adını verebileceğimiz, o karmaşık deliliği çıkarmak gerekiyor. O da zaten Tutunamayanlar olmaz ve karakterlerin niye tutunamadığını hiçbir zaman anlayamaz okur. Ulysses eseri neden okunuyor dünyada? Kabaca, İngilizce yazıldığı için, diye cevap verebiliriz. İngilizce konuşulan bir dünyada okunuyor olması daha anlaşılabilir. Atay da çok etkileniyor bu yapıttan aynca. Çünkü bir edebi damar açıyor yazarı olan James Joyce. Bir insanın her şeyi yazma çabası... En son örnek, Karl Ove Knausgaard'ın Kavgam kitabıdır buna. O da bence söz ettiğimiz 'damara girmek' çabasında. 'Bir insan hakkında -mümkünse- her şeyi anlatarak o insanı anlamak, bireysel hakikate varmak' konulu bir sorunsalın etrafında oluşan bir edebiyat bu."

Atay'ın toplumsallığın önüne bireyselliği koyduğunu, gerekli gelişimin bireysellikten geçtiğine inandığını hatırlatıyorum. "Özellikle 'Ne Yapmalı?' adlı metinde bundan söz ediliyor. Birey, kitleyi oluşturan en küçük birim ve bu nedenle çok önemli onun için. Bireyin taşıdığı özelliklerin niteliği, toplumu ya ileri götürür ya da çökertir, diye düşünüyor." diyorum;

"Ben, Oğuz Atay ile ilgili bu söylediğinin tersini düşünüyorum. Atay, toplumcu olduğunu söyleyen birçok yazardan daha fazla düşünüyor bu konuyu. Hatta sadece bu konuyu düşünüyor. Merhametsizliğin, güdüklüğün ve iğdiş edilmişliğin bu kadar sarstığı bir yazar var mıdır, bilmiyorum. Aklıma gelen diğerleri: Tezer Özlü, Sevgi Soysal ve Sevim Burak. Fazladan, yalnız bir adam olmak ya da böyle hissetmek; 'bu ülke neden böyle, bu insanlar neden böyle'nin kahroluşunu daha derin yaşatıyor ona. Bu da eserlerine yansıyor."

Eserlerine yansıyor. Bu, çok doğru. Atay, birbirine benzer konuları ele alıyor aslında. Karşıtlıklar üzerine kurulu bir iç dünya ve bireyin benlik arayışı.

Temelkuran, direksiyonu, tüm bu eserlerden yola çıkarak, tutunamayanların kimler olduğu üzerinde iz süren bir yola kırıyor:

"Şimdi düşünüyorum da Atay'ın kitaplarını 1990'larda daha çok erkekler okurdu. Hâlâ öyle mi, bilmiyorum. Erkeklerin kült yazarı gibiydi. Erkek dramı meselesi, burada kendini gösteriyor. Bu dramdan beslenen çok yazar vardı, günümüzde de var. Bir yanıyla acıklı buluyorum bu durumu; çünkü tüm insan ilişkilerini kendi hayatlarındaki gibi değerlendiriyorlar. Bu yazarların eserlerinde de Atay'ın eserlerinde de kadın karakterler biraz uzaktadır. İkinci plandadır. Bazen kötüdürler hatta. Burjuva hayatının taşıyıcısı olmak gibi... Kadınları böyle anlatmak, kadınlan uzağa koyan bir edebiyat olarak geliyor bana. Oğuz Atay ile ilgili olumsuz herhangi bir şey söylemek benim haddime değil elbette. Hakikaten büyük bir yazar ve beni çok etkilemiş biri. Zannediyorum, tüm Türkçe yazan yazarları etkilemiştir. Günümüzde birçok yazar da ona bağlılığını kendi kitaplarında ifade eder. Az'da Hakan Günday'ın yaptığı gibi... Bugün baktığımda, Atay'ın tadını -spesifik bir tattan söz ediyoruz- anlattığının çok ötesinde incecik bir duygu olarak Barış Bıçakçı'nın kitaplarında görüyorum. Onda da kadın karakterlere uzaktan bakılıyor. Erkekler arasındaki derin dostluk daha ön plana çıkıyor. Ortak dramın paylaşıldığı bir ahbaplık var. Bir kadın edebiyatçı için bunları söylemek zor. Bu, edebiyatın derinliğini kavrayamamış, kuru bir feminist bakış açısı olarak algılanabilir. Ben, bu duruma düşmek istemem doğrusu. Ama böyle de bir tarafı var ve Türkiye'deki yaşayışla ilgili bu. Kadın dramlarının anlatılması yeterli heyecanı vermiyor demek ki. Erkeklerin dramı, kadın ve erkek okur tarafından daha çok ilgi görüyor. Kadınların kendilerini bu kadar açık anlatması, hoş karşılanmaz. Sevgi Soysal'a bakın ya da Tezer Özlü'ye. Hemen hemen Atay ile aynı dönemlerde yaşamış ve eser vermişler. Yaşadıkları dönemde bizim bugün onları ciddiye aldığımız kadar ciddiye alınmamışlar."

"Bir yazarın anlaşılamama kaygısı... Bu beğenilmemişlik, anlaşılamamışlık duygularının getirdiği içerleme Atay'da ne fırtınalar koparmıştır? Bunu bir yazar olarak yanıtlarsanız, nasıl değerlendirirsiniz Atay'ın okura olan küskünlüğünü?"

"Tutunamayanlar'da Ulyses, Niteliksiz Adam, Oblomov gibi eserlere göndermeler var. Robert Musil, Dostoyevski onu etkileyen yazarlar. Musil'in Niteliksiz Adam eserinin başlarında şuna benzer satırlar vardır ve muhtemelen Oğuz Atay, Musil'i bu nedenle çok sever; kitabın baş karakteri 40'lı yaşlarına geldiğini ve umut vadeden bir yazar olduğunu belirtir ve 'Bu daha ne kadar böyle devam edecek?' der. Bazı insanlara sadece umut vadetmeyi yükleriz. Bu da okur için çok iyidir çünkü damıtılmış eserler çıkmasını sağlar. Yazarsa, bir çocuk oyuna alınmadığında ne hissediyorsa onu hisseder. Özünde bu... Kimsenin sizi sevmediğini düşünürsünüz ve bu da dünyanın en korkunç duygularından biridir."

Burjuva yaşamına karşı sergilediği sert duruşu ve uzaklığına vurgu yapıyorum. Burjuva ile ilgili konuların Atay'ın eserlerinde sıklıkla yer alması, Temelkuran'ın da altını çizmek istediği bir konu oluyor:

"Burjuvaya mesafeli olmak, entelektüel burjuva olmanın temel şartı. Tıpkı büyükşehirlerde yaşayıp büyükşehirden nefret etmek gibi... Kendi sınıfına öfke duyan kişi, kendine karşı bir öz öfke de geliştiriyor. Hiçbir sınıfın yapamayacağı kadar -alt ya da üst fark etmeksizin- kendi kendini eleştiriyor. Bu da bireyin kendini yok edişi halini alabiliyor. Atay'ın edebiyatının da böyle bir öz öfkeden doğduğunu herkes söyleyebilir. Onu diğerlerinden ayırt edense, bunu sonuna kadar götürüp bütün içtenliğiyle anlatmış olması. Atay'ın çağdaşı olan ve öz öfke taşıyan birçok yazar, alt sınıfı taklit ederek yaşamayı tercih etmişken Atay, kendi çevresinin içinde kalarak bu karşıt ve kanşık meseleyi anlatmaya çalışıyor."

Atay'ın "Gülmek en ciddi eylemdir Olric." satırından hareketle Temelkuran'a yazarın mizahi yönünün esere kattıklarını hatırlatıyorum.

"Onun eserlerinde ağır sarkazm var aslında. Sözünü ettiğin mizah, acı acı gülümseten bir mizah; güldüren bir mizah değil. Tüm roman boyunca acı acı gülümsüyoruz. Bu ülkede büyürken maruz kaldığımız baskın söylemi anlatırken ve bunu Tutunamayanlar'da şiirler, şarkılar, monolog ve diyaloglarla şizofrenik bir şekilde yeniden üretirken acı acı gülümsetiyor. Örneğin, eğitim sistemindeki yanlışlıklar gibi. İngiliz kültürüyle beslenmiş bir yazar olarak, geleneksel bir (sense of) 'humour'a sahip değil. Onun 'humour'unun İngiliz 'humour'una yakın olduğunu düşünüyorum. Az gelişmiş toplumlarda en çok korkulan şeylerden biri, alay edilmektir. Belki de Oğuz Atay'ın bizimle alay ettiğini düşündükleri için okur ve eleştirmenler ilk etapta sevmediler onu. Atay'ın yaptığı şey, insanlarla alay etmek değildi oysa; 'gelin, beraber bu duruma acı acı gülümseyelim' demek istedi o. Sanırım bunu yapmaya cesaret edemediği için birçok insan ne yazık ki onun ölmesini bekledi Atay'ı sevmek için."

Tutunamayanlar ve Tehlikeli Oyunlar kitapları Atay tarafından büyük aşkı Sevin Seydi'ye ithaf ediliyor. Bu bilgilerden yola çıkarak aşktan söz etmek istiyorum. Bir de kitaplarından bildiğimiz Atay'ın mutsuz ve yalnız bir adam izleniminden.

Tam, sözü bu konuya getirecekken Temelkuran bu konuya giriyor: "Biz, yalnız bir adamsan söz ediyoruz. Aşklarını da yalnız yaşayan bir adamdan... İki kişiyken bile aşkını tek başına yaşıyor

ve aslında bundan besleniyor. Sevgilileri aslında birer iyi metin fakat bundan önce belirtmek isterim ki son derece zeki bir adam Atay. Yazı yazan insanlar, söz sahibi olarak, siyasetin konuşulduğu bir dönemin Türkiyesi'nde tüm bunların üzerine çıkıp oradan bu memlekette yaşamanın trajedisini anlatıyor. Atay ise bunu saf edebiyatla yapılabileceğini biliyor. Bu, Atay'ı özel bir yere koymamızın nedenlerinden biri fakat siyasette saf tutmadığı için daha da yalnız bırakılıyor.

Gelelim mutsuzluk mevzusuna: Onu okuduğumuzda böyle düşünüyoruz. Oysa Atay, hayatında mutsuz bir adam değildi bence. Bu mutluluk ve mutsuzluk meselesini de zaten biz abartıyoruz. Mutluluğun bir hedef olması son 20 yıllık mevzu tüm dünyada. Oğuz Atay'ın şöyle düşünmediğine eminim: 'Ben mutsuzum, mutlu olmalıyım.' Bir yazar, zaten böyle düşünmez. Mutsuzluk değil bu. Bir derinlik meselesi."

Atay'ın bir diğer sorunsalı da Doğu-Batı. Bu sorunsalın Temelkuran'ın kaleme aldığı kitaplarda da göze çarpması dikkat çekici diye düşünüyorum. Bunu onunla paylaştığımda:

"Bu, hepimizin meselesi. Çünkü hepimiz Doğu ile Batı arasındaki bir köprüde yaşıyoruz.

Atay, eski ve yeni Türk edebiyatına aşina olan bir kuşaktan geliyor. Öte yandan, Mussil, Dostoyevski, Joyce, Hesse, Gonçarov gibi dünya edebiyatından birçok değerli yazarı okuyor. Muhtemelen çağdaşlarını da takip ediyordu. Bu, hem çok büyük bir zenginlik hem de büyük bir baskı. Türkiye'nin bir köprü olduğunu düşünüyorum. Köprü, bir yer midir? Hayır, köprü, yerlerin arasında bir yersizliktir. O köprüde yazmak, vicdan baskısıdır. Doğu'yu da Batı'yı da kavrıyorsunuz ama ikisinin birbirine tercümesizliğini görüyorsunuz. Kendi hayatında yaşadığı problematiğin sebeplerinden biri de bu. Tutunamayanlar'ı İngilizceye çevirtmek istemesi, başka bir yere konuşmaya çalışması, bunu da naiflikle yapmaya çalışması, bize her şeyi anlatıyor."

Üniversite arkadaşlarıyla derslerde oynadığı sözcük oyunlarından, eserlerinde sıklıkla rastlanan oyun vurgusuna; Oyunlarla Yaşayanlar eserini tiyatro sahnesine taşıma çabasından, Beyaz Mantolu Adam öyküsünü filme çekme uğraşına kadar; oyunu hayatından eksik etmiyor. Biz de burada Temelkuran ile 'Oğuz Ataycılık' oynadığımıza göre sözü bu oyunlara getiriyorum: "Acaba Ece Temelkuran ne zaman oyun oynar? Bunlar, hangi oyunlar?"

"Roman yazarken insanda gerçekten ister bir yönetmen gibi deyin, ister bir yarı tanrı gibi deyin, karakterler doğuruyor olmak çok büyük bir heyecan ve tarif edemeyeceğim tatta bir mutluluk hissettiriyor. Okurların dünyasına giren ve onlar tarafından yaşatılan bu karakterler, yazarda garip bir duygu durumu yaratıyor. Bu karakterlerin gerçek insanlar tarafından oynandığını görmek istiyorsun. Tam ifade edemeyeceğim bir duygu... Yazara içinde zalimlik olmayan bir muktedirlik hissettiriyor. Şöyle de bir hoş hikaye anlatabilirim: İzmir Kitap Fuarı'nda Devir romanımın kahramanlarından Ayşe Bakar gelip kitap imzalattı bana. Devir romanımdaki Ayşe karakterinin aynı tarihlerde dünyaya gelmiş gerçek kişisini karşımda görünce inanamadım. Bu, büyülü bir şeydi."

Tam bu noktada Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar'ın ana karakterlerinden Selim Işık ile kurduğu özdeşimlere değiniyorum.

"Tüm bunların arasında öyle bir detay var ki tüyler ürpertici..." diyorum. "Tutunamayanlar romanında Selim Işık, ölmeden önce -yani intihar etmeden önce- banyoya kendini kilitliyor.

Beynindeki tümörün İngiltere'deki tedavisinden sonra ülkesine dönen ve hayatının son dönemlerini yaşayan Atay, kötü hissettiği bir gece banyoya gidiyor. Ve ölüm onu, aynı, karakteri Selim gibi orada yakalıyor."

Kısa bir seslikten sonra sözü alıyor Temelkuran:

"Çağlar öncesinde peygamberlerin şairlerle çok karıştırılmasının nedeni şairlerin ayrıca birer de kahin olduklarının düşünülmesidir. Bunun mistik bir şey olmadığını düşünüyorum. Yazdıklarını yaşıyorsun. Bu hikâyede tüyler ürpertici olan, hayatını bir metne dönüştürmesidir bence. Bu kadar yalnız bir adam, bunu yapar. Kendisini yazarak var etmiş/yok etmiş bir adam, böyle ölür."

Ve soru Oğuz Atay'ın kendisinden gelsin istiyorum: Eylembilim adını verdiği metninin ana kişisi, Servet Gözbudak'tan. "Bir insan, özellikle benim gibi bir insan, ne zaman yazmaya başlar? Daha doğrusu, ne zaman onun için yaşadıkları, hissettikleri, düşündükleri artık ifade etmekten kaçınamayacağı bir yoğunluğa ulaşır?"

"Eylembilim'i kaleme aldığı dönemde, bugünkü kadar kan bağımlılığı, kan alışkanlığı yoktu bu ülkede. 12 Mart 1971'de darbe oldu. Evet, o tarihlerde çok ağır olaylar yaşanıyordu ama 1980'ler ondan daha ağır, 1990'lar daha da ağırdı. 2015'e geldiğimizde küçük çocukları öldürüyorlar patır patır. İlk kez gözler önünde bir çocuğun öldürülmesi, Erdal Eren'dir. Erdal Eren'in ölümünü görmedi Oğuz Atay. Dolayısıyla, bu soruya yanıt olarak, onun yarattığı baş karakter Servet Gözbudak vasıtasıyla söyleyecekleriyle benim söyleyeceklerim arasında fark olur. Benim için 'yoğunluk nereye varmalı' meselesi tamamen ortadan kalktı. Çünkü hiper-yoğunluk var. Hastalıklı bir kayıtsızlık geliştirme çağındayız. Bu yaşananlara tanıklık ettikten sonra Atay'ın metnin ana kişisi vesilesiyle sorduğu bu soruya yanıt vermek kolay değil. Oğuz Atay, ölümünden bugüne kadar yaşanan olayları görseydi kuşkusuz ki 'bu kayıtsızlık nereye varacak' sorunsalını da eserlerine daha yoğunluklu olarak taşırdı. Ya da en başta söylediğimi yineleyebilirim ki Türkiye'nin Ruhu kitabını keşke bitirebilseydi..."

Bizse bu keşke ile bitiriyoruz sohbetimizi. Ne çok keşke var... Bunu, Temelkuran'a söylemek istiyorum ama tutuyorum kendimi. Bugünlük keşkemiz bu olsun, diyorum. Nasılsa bu hayata tutunmaya çalışırken nice keşkelerimiz olacak. Şimdilik, sadece karşılıklı gülümseyelim.

Sıfıra Doğru

CANSU CİNDORUK

Hayatta yalnızca bir kez yaşanan iki şey: Doğmak ve ölmektir.

Herkesin kendi evinin önünü süpürdüğü, çocukların sokaklarda top koşturduğu, ne çok uzak ne de yakın bir zamandı. O devrin insanları ya daha huzurluydu ya da sıkıntılar evlerden dışarıya pek sızmıyordu. Aylin'in küçük yuvası da böyleydi. Dört duvarın arasında ne yaşanırsa yaşansın, sanki bir marifetmiş gibi, kimse sesini çıkartmazdı. Aylin, biraz da bu sebepten, her şeyi yalnız yaşardı. Sevinçlerini bile kimseyle paylaşmazdı mesela. Yalnız olduğu zamanlarda ağlardı. Yanında kimselerin olmadığı her an, dünyanın ne kadar kalabalık olduğunu düşünürdü. İnsanlara bakardı uzun uzun. Bunlar, yalnız insanlara iyi gelen şeylerdi.

Aylin, yine kapının önüne çıkmış, mutlu görünen insanları seyrediyordu. Hepsinin kendine ait koca bir dünyası vardı sanki. Herkes kendi yörüngesinin etrafında dönüyor, kendi yıldızlarının arasında ışıldıyordu. Sahiden, göründükleri kadar huzurlu muydu bu insanlar? Aylin, ne zaman gülümseyen birini görse mutluluğa yeniden inanmaya başlardı. Derken, bu inancı da birkaç saat geçmeden kaybolurdu. Dar alanda kendini avutma yöntemleriydi bunlar. Bu yaşına kadar hep "küçük şeylerle mutlu olmak" fikriyle avunmuş, sonra, büyük bir derdin altında ezildiğinde küçük şeylerin aslında hiçbir anlam ifade etmediğini fark etmişti. Ne de olsa acılar bizi gerçekliğe yaklaştırırdı. Demek ki bu mutlu görünen insanlar, aslında gerçeklikten epey uzaktaydı.

Yalnız birinin böyle mutlu bir kalabalığı fazlaca izlemesi sakıncalıydı aslında. Bir noktadan sonra insanın karnına ağrılar girebiliyor, elleri üşüyebiliyordu. Gerçi, Aylin sağ eli üşüdüyse sol bacağının altına koyardı elini ısıtmak için. "Bir başkası elimi tutsun." diye üzülmezdi. Buna lüzum yoktu.

Çok geç kaldığını fark edince telaşla eve girdi. Aylin'i çok önemli bir buluşma bekliyordu. Evde yapılacak onca iş varken hepsini yarım bırakıp hazırlanmaya koyuldu. Sonra, ütü bastığı ceketine babaannesinin mavi boncuğunu iğneledi. Ne zaman şansa ihtiyaç duysa, hep bunu yapardı. Hızlıca evden çıktı. Beş dakika yürüdükten sonra kapıyı kilitlemeyi unutmuş olabileceği aklına geldi. Emin olmak için eve geri döndü. Kapı kilitliydi de kim bilir anahtarı nereye koymuştu? Aylin'in aklı arada giderdi böyle. Ocağın altını dört kez açık unutmuştu. Annesi hep diyordu ya, gerçekten şans eseri yaşıyordu. Herkes gibi, "hayat" denen o ince çizgi üzerinde gidip geliyor, düşmemek için çabalıyordu.

Acaba, kadınlar erkeklerden daha mı kolay aklını yitirebiliyordu? Evet, erkeklerden çok daha hassastık ama bir o kadar da güçlüydük. Bize yapılanları affetsek bile unutmuyorduk örneğin. Bir hatayı affetmek ile kabullenmek arasındaki ince çizgiyi çok iyi biliyorduk. İntikamımızı almadan uyumadığımız gibi, tekrar ayağa kalkmamız da uzun sürmüyordu. Canımız yandığında gözümüz kapalı yürüyorduk. Ve hatta, yaramız çok derin olduğu zaman

kulaklarımızı bile tıkıyorduk. Acıdan farkındalığımıza perde indiği an, ölmüşleri bile yaşıyor sanıyorduk. Hepimiz birer Aylin'dik, zorluklarla büyüdüğümüz için çok çabuk olgunlaşıyorduk.

Aylin son vermeye kıyamadığı bir hayata yeniden başlamak için bu buluşmaya gidiyordu. Aslında karşı taraf durumdan haberdar olmadığı zaman buna bir buluşma denemezdi fakat adı her ne olursa olsun, Aylin için yapılması gereken tek şey buydu. 'Hayata yeniden başlamak' ise biraz iddialı bir düşünceydi. Yeni bir sayfa açmak zor olduğu kadar da ürkütücüydü fakat insan iyileşebilmek için her şeyi yapardı.

Bu adamla yüzleşmek için ilk kez bu kadar kararlıydı. Artık, ondan kaçmayacaktı. Zaten birinden kaçsa bir başkası ile burun buruna geliyordu. Bu adamlar her yerdeydi. Ne kadar kaçarsa kaçsın, sonunda kendini kovalıyordu. Sıfır çizmek gibi bir şeydi bu. Yuvarlak belirginleştikçe insan sıfıra doğru yaklaşıyordu.

Adamın adresini avuç içlerine kazımıştı. Yürüdü. Bildiği tüm sokaklardan geçti. Adamı o son bıraktığı yerde, kırmızı apartmanın köşesinde sessizce beklerken buldu. Hâlâ dudaklarında eski ve alaycı bir gülümseme vardı. Aylin bir adım atınca adam geri çekildi. Aylin ona biraz daha yaklaştı.

Adam, bir sonbahar sabahı yaptığı gibi, hiçliğe karıştı.

Bu sefer tek bir fark vardı: Ölmemişti.

Demek ki insan yalnızca bir kez ölebiliyordu.

Rûh-i Mücerred

ZEYNEP ZİLAN KEZER

Ben bir ağaç olsaydım, kökü siz olurdunuz.
Kızıl kahveye çalan yapraklarım,
Nisanda güz rengi bir gölge olur
Ve dallarım kırmızı heceler dökerdi.
Sarmaş dolaş kavramaya yeltenirdi cümlelerim toprağı
Haddini aşan sözcüklerimse biraz mahcup
Di'li geçmiş bir zamandan bahsederken.
Yazmaya çırpınır da kalemim,
Sizi dökmedikçe başarısız kalacak tüm dizelerim.

Ben bir ağaç olsaydım, suyu siz olurdunuz.
Kayıp bir çölde mukaddes bir vaha
Belki tarihi bir Osmanlı hayratında
Ya da garip bir kulun göz yaşında
Taştığınız yuvaya sığmıyordunuz,
Öyle ki zerreniz harlamaya yeterdi kızgın güneşi
Ve durmak bilmeyen eylül yağmurları delice kıskanırdı sizi
Titrek bir kuru daldan ibaret bedenim
Size doğru kök salacaktı, usulca
Ürkek ve bir o kadar da nazlı bir sevgili edasıyla.

Ben bir ağaç olsaydım toprağım siz olurdunuz,
Küflü bir yalnızlık gibi saracaktınız tüm kıyılarımı,
Belki miskin bir balıkçı kayıkhanesinde yeşerecek
Ve bu köhne kuytuda demleyecektik biriktirdiğimiz yaşları.
Sırtüstü uzanıp çamura,
Gökyüzünde arayacaktık cümlelerimizi,
Hangi gezegende düşürmüştük kim bilir?

Sebebinizle zemheri yaşıyor şimdilerde içim.
Ne kızgın kumlar
Ne de kızıl güneş tesir ediyor.
İçi boşalmış ağaç gövdeleri
Susuz bir toprağı kovalıyor.
Ve gelin görün ki;
Ne ben bir ağacım, köküm var
Ne de siz benim toprağım, suyum.

Gözlerin Ele Veriyor Seni

ALİCAN BAYAR

hangi ihanet tesadüfle açıklanabilir
ve hangi yalan yeniden, yeniden örter?
güneşin önüne geçen bulutlar mı
saklayacak suça meyilli halleri?
delikanlılık vurup çıkalı çok oldu kapıdan.
yontulmuş duygular var
nasır bağlı duvarlarında meyhanenin,
eskimiş fotoğraf kareleri...

ah, çoktan geçmişte kaldı geçmiş zaman kipi!
hiçbir tesadüf benden daha iyi tanıyamaz seni.

mesela biz, İzmir'in korku kokan,
kavga kokan sokaklarında,
sırt sırta deyince yüreklerimiz,
sen sol koldun, bense sol bacak;
solduk senin anlayacağın, solumuza kadar
ve solumuzda boğulduk
şimdi,
yarım jetonluk ömrümüzde olsak olsak
tek şeritli yolda u dönüşü yapan
eski model yeşil bir Mercedes.

sen iyisi mi itiraf et gerçeği, çabuk ol;
tükür karanlığın içersinden şehvetle zehrini
çünkü geceleri çıkıyor gün yüzüne, zaman,
sönmeye çeyrek kalmış hastalıklı yıldız...
kapat gözlerini ve az öteye çekil lütfen.
boğazına kesik atıyorum aramızdaki bağın.
en sevdiğimiz şarkıyı hatırla!
odanın benden artakalan çaresiz yanlarına
savurmalıyım en içten küfürlerimi

hiçbir yolculuk benden daha iyi anlatamaz:
şimdi tesadüfen ölecek olsan
gözlerin ele verecek seni!

En Sevdiğim

EZGİ AYVALI

"Hiç zahmet edip kalkma o sandalyeden." dedi Turgut ayakkabılarını giymeye çalışırken. "Hoş, zaten kalkmayacaksın." Kapıyı açmaya yeltendi. Vazgeçti. "Ne olacak biliyor musun? Yalnız yaşlanacaksın. Öylece geberip gideceksin bu evde." Nazlı'nın bir solucan gibi masaya eğilmiş bir şeyler çizen haline bakıp yutkundu. Uykudan artakalan zamanlarda, Nazlı'yı gördüğü tek hal buydu ve bu görüntü artık midesini bulandırıyordu.

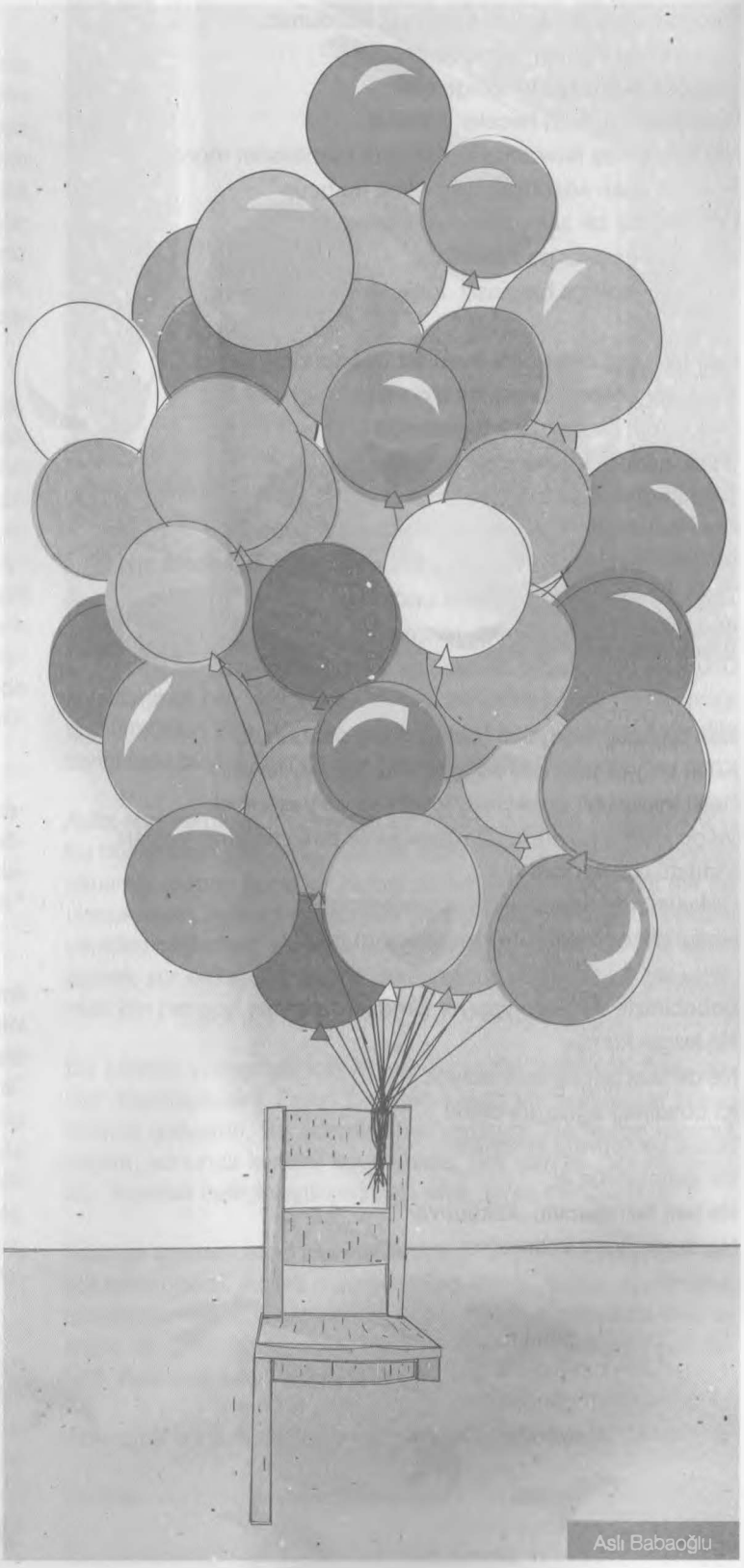
İçeri girmek istedi. İçeri girip masanın üzerindeki kalemleri, kartları, boyaları dağıtmak istedi. İçeri girip ortalıkta görünür ne varsa kırıp dökmek istedi. İçeri girip onu bulunduğu bu dehlizden dışarı çıkarmak istedi. Derin bir nefes aldı, kapı kolunu bıraktı, içeri girdi.

"İnsanların seni tanımasına izin ver Nazlı. Böyle saklanarak, içine kapanarak hayatını geçiremezsin. Bu nasıl hayat? Eve tıkılıp kaldık böyle. Yeter, ben çok sıkıldım." Sustu, bekledi. Önce Nazlı'nın bir şeyler söylemesini, sonra gözlerini yumup sakinleşmeyi bekledi. "Hadi çıkıp birkaç arkadaşla buluşalım. Yemek yiyelim, bir şeyler içelim. Bak, dönünce çalışmaya devam edersin yine. En sıradan insanlar kadar sosyalleşelim, ne olur yahu!"

Nazlı hâlâ tepki vermiyordu bu söylediklerine. Önündeki şablonda duran, bir haftadır üzerinde çalıştığı adamı izliyor, parmaklarını çizgilerin üzerinde gezdiriyor, bir yandan da düşünüyordu. Adamın karakterini, özelliklerini, aksaklıklarını düşünüyordu. Ve adını... Adı ne olmalıydı?

Turgut yine sinirlendi. Geri döndü kapıya ve bağırmaya başladı: "Yetti artık! Sana kimse yardım edemez. Boşuna konuşup çenemi yorduğumla kalıyorum burada. Sen var ya, hiçbir şeyi hak etmiyorsun. Sen! Bu hayatı da hak etmiyorsun, bu işi de. O kartlarla oynayan çocuklar, bunları senin gibi aciz bir kadının hazırladığını bilse eminim bir daha asla, ama asla!"

Turgut sustu. Bitirmedi cümleyi. Yeğeni Ali'yi düşündü. Tanısaydı Nazlı'yı, sever miydi yine bu kartlarla oynamayı? Ali'nin, bir gün kendi kendine oynarken "Amca bak bu en sevdiğim." diye getirdiği kartı hatırladı sonra. "Ne bu?" diye sormuştu Turgut. Ali, karttaki kahramanın bütün özelliklerini tek nefeste anlatıvermişti: "Bak amca, bu Noksahii. En önemli özelliği, görünmez olması. Gücü 155, bundan güçlüleri de var ama bunun hissetme-sezme yeteneği 355. Yani çok! Bu yüzden hepsini yenebiliyor!" Gayet sıradan gelmişti Turgut'a Ali'nin anlattıkları. Çocukların ilgisini çekmek kolay, diye geçirmişti aklından; gösterdiği karta hiç bakmadan. Sonra Ali devam etti: "Onu böyle yapan ne,

Aslı Babaoğlu

söyleyeyim mi? Bak gözlüklerine, bak elindekine. Bu adam aslında kör. Görmüyor. Ama görünmez olabiliyor. Amca en sevdiğim kart bu benim, çünkü en güçlüsü bu, Noksahii."

Turgut donakalmıştı. Ali'den diğer kartlarını getirmesini ve özelliklerini anlatmasını istedi. Ali, büyük bir coşkuyla yaptı bunu: "Bu Virara. Uçabiliyor. Gücü 260 ama kolları olmadığı için bütün gücü ayaklarında toplanıyor. Ve çok yükseğe zıplayabiliyor, çok! Radile çok zeki, zeki olduğu için diğer kartların enerjilerini de topluyor. Ama bedeni çok güçlü değil. Bu yüzden diğerlerinin enerjisine ihtiyacı var. O zaman çok güçleniyor."

Daha neler vardı o kartların içinde ve nasıl dikkatini çekmişti Turgut'un. Konuşamayan, yürüyemeyen, iyi görünmeyen ve daha nice karakterin onlarca özel yeteneği, sihirli gücü vardı. Bütün öğleden sonrayı, mahalledeki arkadaşlarıyla bira içip geyik yapmak yerine, Ali'yle ve kartlarla, sonraki günleri de yeğeninden ödünç aldığı Noksahii kartının arkasında yazan ismi bilgisayar başında araştırmakla geçirmişti.

Hâlâ ayakta durup elinin kapıda olduğunu fark ettiğinde çekti elini Turgut. Bu yaşına kadar düzgün bir iş tutturamamış olması mı Nazlı'ya böylesine saldırmasına sebep oluyordu? Oysa az önce hatırladıkları, Nazlı'nın işinde oldukça başarılı olduğunun kanıtıydı. Ayakkabı dolabının kenarında duran tabureye çöktü.

Evet, çok tepki almıştı ama bunun yanında çok da övgü toplamıştı bu kahramanlar. Siparişler kesilmiyor, aksine çoğalıyor, çocuklar, gençler, hatta bazı yetişkinler, yeni çıkacak kartları merakla bekliyordu. Düne kadar kendisi de buna hayrandı ve gururlanıyordu, ama bunların hiçbiri şu an yaşadığı duyguyu tam olarak adlandırmaya yetmiyordu.

"Biraz olgun davran lütfen." dedi Nazlı kafasını kaldırmadan. Nihayet bir cümle kurabilmiş olmasına mı sevinmeli, aralarındaki yaş farkını yüzüne vurduğuna mı üzülmeli, karar veremedi Turgut. Tabureden kalktı: "Çocukça davranıyorum, öyle mi? Allah kahretsin. Tamam. Çocukça davranan benim ve şimdi kalkıp buradan gidiyorum. O çizdiğin süper kahramanlardan biri, bir gün oradan çıkar ve seni kurtarır umarım. Ben burada kalıp sana acımak yerine, uzaktan yaptığın işe hayran olmayı tercih ediyorum. Hiçbir şey söyleme ve sakın zahmet edip o sandalyeden kalkma."

Turgut, tek hamlede açtı kapıyı, çıktı. Katta duran asansöre bindi ve zemin tuşuna basarken 'Tabii' dedi içinden, 'zaten kalkmayacaksın.'

Nazlı, bir süre daha hareketsiz oturdu orada. Belki birkaç saat... Kahvesinin bittiğini fark edince yan masadaki kahve makinesine doğru uzandı sandalyesinden kalkmadan. Kendini gördü o an görünmez bir aynadan. Vazgeçti.

Turgut'un evden gitmesi çok şey hissettirmemişti, sadece 'kilidi değiştirmeliyim' diye düşündü bir an. Rahat girip çıksın, istediği gibi sosyalleşsin diye geçen ay bir yedek anahtar vermişti ona. Doğruldu. Masanın altına uzanıp koltuk değneğini aldı. Tutunarak kalktı. Salondaki ve holdeki pencereleri açtı. Hak veriyordu Turgut'a. Bir şeyler değişmeliydi artık. Evin içinde dolaşıp bir süre bunu düşündü, bir şeyler yapılması gerekiyordu. Farklı bir şeyler... Aklında uzun zamandır bir şey vardı ama neydi? Ara sıra aklına geliyor, sonra çalışmaktan unutuyordu. Değişik bir şeydi. Neydi?

Banyoya girdi, yüzünü yıkadı ve aynada uzun uzun yüzünü seyrederken hatırladı unuttuğunu. Hızlıca masasına döndü, bir kahve doldurdu, üzerinde çalıştığı, adını bir türlü koyamadığı kahramanının çizimini tereddütsüz buruşturup attı kovaya. Evet, değişik bir şeydi aklındaki. Hiçbir eleştiri veya yorum almamıştı bu konuda. Haklıydı Turgut, insanlardan saklanmayacaktı artık. Tek bacağı olmayan bir kadın çizdi önündeki şablona. Elindeki koltuk değneğine yükledi bütün sihrini kadının. Yayınevini aradı, bu andan sonraki bütün kahramanlarının kadın olacağını söyledi.

Bugün,

Ali, kartlarla oynamayacak kadar büyüdüğü için sadece koleksiyon yapıyor. Yıllar önce arkadaşından kazandığı Noksahii kartı, koleksiyonunun başköşesinde. Amcasına verdiği kartı çoktan unuttu Ali.

Turgut; evinde, koltuğa uzanmış, televizyon izliyor. Kanallar arasında dolaşırken Nazlı görünüyor ekranda. Onun canlı yayındaki canlı yüzünü, gözlerindeki parıltıyı, öz güvenini, olgunluğunu izliyor Turgut. Kartlarla başlayan bu yolculuğun hafta başı vizyona giren animasyon filmine nasıl ulaştığını anlatışını izliyor Nazlı'nın. Midesi bulanmıyor bu defa.

Yan koltukta oturmuş dergi okuyan karısının gözü ekrana ilişiyor bir an, "Navaki çıktı!" diye sesleniyor arkaya dönüp. Küçük bir kız koşup geliyor koltuğun arkasından, televizyona bakıp çığlık atıyor: "Navakii!"

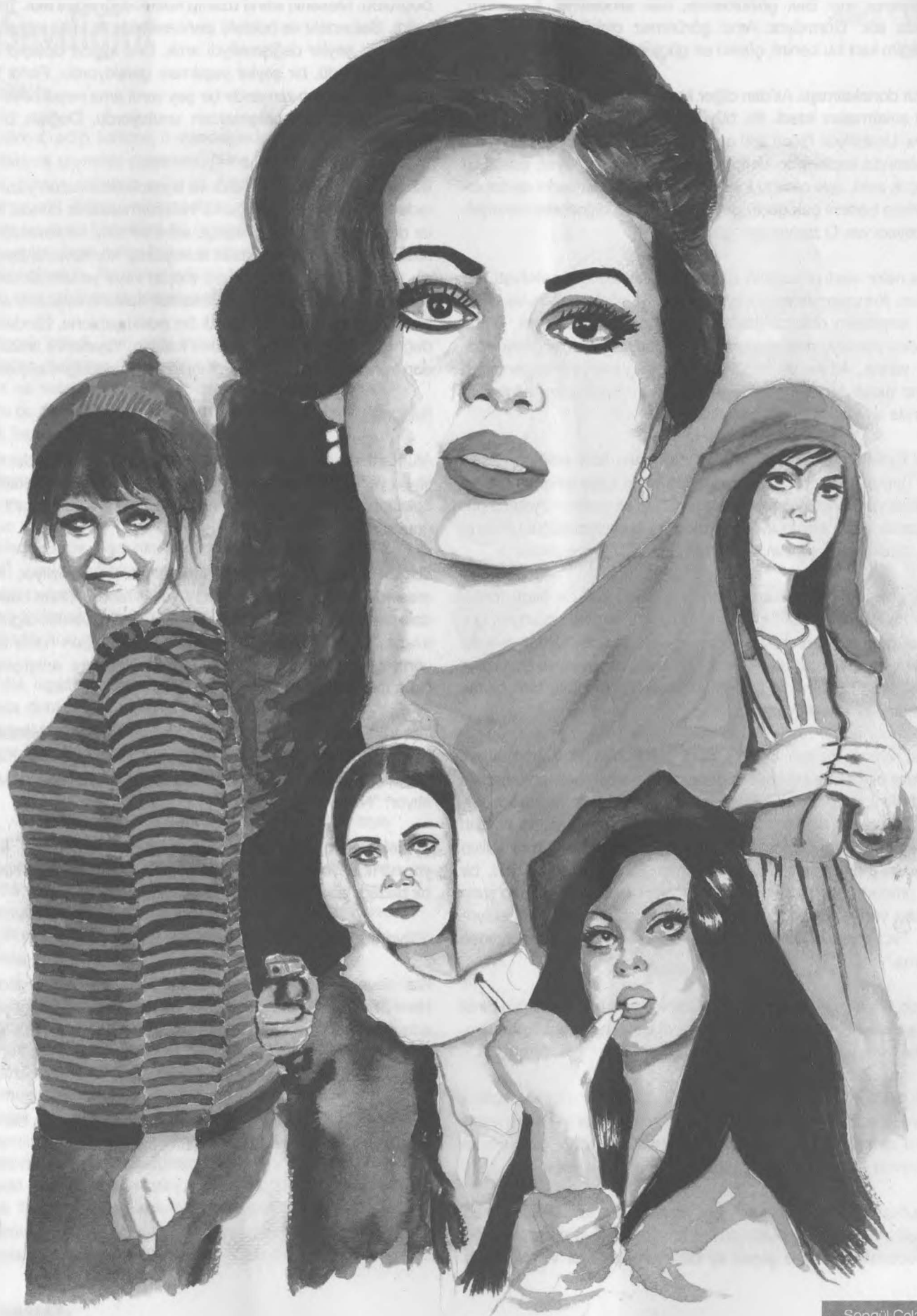
Yerdeki tek bacaklı oyuncak bebeği alıp kanepeye, Turgut'un yanına koşuyor çocuk. Bebeği gösteriyor: "Baba bak, Navaki'nin bir bacağı yok ama Navaki çok güçlü!"

'Biliyordum' diyor Turgut, içinden.

Kızı devam ediyor: "Koltuk değneğinde çok sihirli güçleri var. Hem boya, hem kalem olabiliyor biliyor musun bu değnek? Kötü adamları hep yeniyor bu kalem değnekle."

'Biliyordum' diyemiyor Turgut, içinden bile.

"Hepsinden de güçlü, biliyor musun baba? Senden bile güçlü!" Koşturuyor salonun ortasında: "En sevdiğim Navaki!"

Songül Çolak

Gözlerinde Güneş Tutulması: Türkan Şoray

DİLARA ULU

Seneler, seneler evveldi;
Bir deniz ülkesinde
Yaşayan bir kız vardı, bileceksiniz

Edgar Allan Poe

Kendi şiir defterinin ilk sayfasında yer alan Annabel Lee (Edgar Allan Poe) şiirindeki denizkızıdır Türkan. 'Hiçbir şey düşünmezdi sevilmekten, sevmekten başka.'

Elini yüzüne koysan avuç içini öper Türkan. Badem şekeri elinden alınmış bir çocuk gibi bakar. Bıraksan bütün İstanbul'u, hatta dünyayı sırtında dolaştırabilecek kadar büyüktür, sıcaktır yüreği. Türkan'ı yavaş yavaş izleyip dinlemeli. Ezberimize lazım olan kadınlardandır o.

Halit Şoray ve Meliha Sav çiftinin 1945 yazında sultan gibi bir bebekleri olur. Ailenin yeni ferdi ile zaman akarken, baba Şoray'ın polis maaşı, geçinmelerine yetmez. Bu yüzden, Türkan Şoray'ın annesi de çalışmak zorunda kalır. Yalnız ve sevgi arayışındaki her çocuğun yapacağı gibi, Türkan da evde kendi ütopyasını yaratır. Kardeşi Nazan dünyaya geldiğinde, o da bu ütopyanın güzel bir parçası olur. Türkan, okul yıllarındaki müsamerelerde, milli bayramlarda yeteneğini gösterme fırsatı bulur. Eve geldiğinde de kendini perdelere sarıp sarmalar, şarkılar söyler.

Mutluluklar da acı izler taşır. Lise yıllarındayken anne-babası ayrılır. Türkan, dedesiyle yaşamaya başlar. Mutlu hayatındaki bu acı izle, bize, güçlü kadınların mevsimi olmadığını, her zaman nasıl gülümsemeleri gerektiğini gösterir. Gözleriyle konuşup sessizliğiyle büyüler.

Hafta sonları annesi ve kardeşiyle hasret gidermek için Karagümrük'teki evlerine gider. Ev sahipleri Emel Yıldız'dır. Nam-ı diğer Panter Emel; büyülü sinema dünyasını, kocaman gözlerini açarak ilgi ve merakla kendisini dinleyen Türkan'a anlatır. O anlattıkça Türkan daha fazla merak eder.

Emel, Türkan'ı yeni başlayacağı filmin setine götürmeye karar verir. Türkan şaşkın, Türkan meraklı... Türkan utangaç ve güzel... Setteki o suskun büyüsüyle göz kamaştıran Türkan'ı, İlker İnanoğlu fark eder ve Sultan'ı olacağı o büyülü dünyanın kapıları ilk film teklifiyle açılır.

İlk filmi 'Köyde Bir Kız Sevdim' çekilirken, annesi, çok sevdiği biricik kızını bir an olsun yalnız bırakmaz. Kamera ışıkları yanınca yeni bir kadın doğar: İzlerken, bir anlık duruşunu, bakışını, gülüşünü kaçırmamak için gözlerimizi kırpmaya korkacağımız bir kadın.

Kara kız geliyor, kara kız!

İlk filminin ardından, uzun bir süre sonra yeni bir teklif gelir: 'Aşk Rüzgarları'. Filmde dönemin jönlerinden Göksel Arsoy ile birlikte oynayacaktır. Filmin senaryosuna göre, Arsoy'un üç sevgilisi vardır. Türkan da utangaç ve mahcup yapısından dolayı terk edilen sevgiliyi oynamaktadır. Galada bütün dikkatler, terk edilen sevgili üzerine odaklanır. Filmin sonuna doğru izleyiciler Türkan Şoray'ın adını bilmediğinden 'Kara kız ile evlen!' diye bağırmaya başlar. Işıklar yandığında, gözler onun üzerindedir. Böylece, Türkan, seyircileriyle hâlâ süren gönül bağını ilk kez 'Kara Kız' olarak kurar.

Ardı ardına film teklifleri gelmeye başlamıştır artık. Yılda ondan fazla film çeviren Türkan, dönemin jönleri ve usta yönetmenleri ile aynı setleri paylaşır. Perdelere sarınıp şarkılar söyleyen küçük kız, artık sarıldığı perdelerden sıyrılmış, kendi büyüsüyle bizi sarmaktadır.

'Seni gördüm, gelmeden duramazdım.'
Acı Hayat

İlk ödülünü Ayhan Işık ile oynadığı 'Acı Hayat' filmiyle alır. Filmde karşımızda manikürcü Nermin vardır. Sevdiği adamı ağlayarak terk etmek zorunda kalan Nermin, alışıldık mutlu sonların devrimini yapar.

Türkan Şoray, sinemayla büyür, bütün ilklerini kamera karşısında yaşar. İlk kez kamera karşısında öpüşür, kaza yapar, utanır, kızar... Annesinin koruyucu kanatlarından sonra, Rüçhan Adlı'nın koruyucu kanatlarına sığınır. Aşkını da büyük yaşar Türkan. On dokuz sene boyunca, güvendiği kanatlar limanı olur. Solmayan gülüşüyle içimize işlerken, bize sevmelerimizi sorgulatır. Türkan gibi sevmek vardır. Türkan gibi beklemek... Beklerken bile yalnızlığının penceresinden hepimize gülümser.

Seyirci artık onu komşusu, kardeşi, anası, sevgilisi olarak görmeye başlamıştır. Türkan 'biz'dir. Bu bağ güçlendikçe Türkan'ın üzerindeki sorumluluk artar ve Türkan da artık kendi kurallarıyla oynamaya başlar. Evet, 'Mine' filmine kadar yıkılmayacak olan kanunları gündemdedir. Bu kanunlar, setlerdeki şartlarla ilgili birçok konuyu içerse de herkesin aklına ilk olarak 6. madde -Filmde öpüşme ve açık sahne olmayacaktır.- gelir. Fakat o dönemin şartlarına bakıldığında film şirketleri birbirinin neredeyse aynısı olan ticari filmler ürettiğinden, Türkan'ı Türkan yapan, aslında bir nevi bu kurallar olur.

Kurallarına rağmen, aranan bir yıldızdır. İlk başlardaki utangaç,

mahcup kadın rollerini üzerinden atıp yine her tavrında kendimizden bir parça bulacağımız rollerle karşımıza çıkar. Güllü olup kulağının arkasına iliştirdiği gülle, eli belinde, şakalar yapar. Çengi Naciye olup delikanlılığı öğretir. Gülcan olup, köyün ağasına baş kaldırır. Elif Ana olur, evladının derdine derman bulmak için bütün İstanbul'u hasta çocuğunu sırtında taşıyarak dolaşır. Edebiyatın sinemayla harmanlanmasıyla da Çalıkuşu, Akşam Güneşi, Sinekli Bakkal, Hanımın Çiftliği, Gramofon Avrat, Yedi Kocalı Hürmüz, Cemo, Sultan Gelin ve daha birçok eserde "Yaşasaydı eğer nasıl olurdu?" dediğimiz karakterlerin ete kemiğe bürünmüş haliyle karşımıza çıkar. Bize, kelimelerin ne anlamlara gelebileceğini öğretir.

'Sevgi de yetmiyormuş. Çok eskiden rastlaşacaktık.'
Vesikalı Yârim

Filmlerini en sevdiğimiz kelimelerle anlamlandırmaya çalışırız. Ömrü yoktur bu filmlerin. Zaman eskitemez, eksiltemez onları. Bin yıl önce de sonra da aynı şekilde hissedilebilen duyguları yaşatır. Sefa Önal, Sait Faik Abasıyanık'ın 'Menekşeli Vadi' öyküsünden esinlenerek yazar Vesikalı Yârim'i. Vesikalı Sabiha'nın kara gözlerinden okunur Manav Halil'e olan aşkı. Aşk varken bakışlarda, kimin iyi, kötü, haklı veya haksız olduğu önemli değildir. Sabiha, bize aşka nasıl bakılacağını, aşkın nasıl büyütüleceğini öğretir.

Bizi filmleriyle büyüten Türkan, her yerdedir. Balıkçılarda, hamsi kokuları arasında, balıkçı güzeli Azize'nin şarkıları mırıldanılır. Azize, tezgâhlar arasında kırmızı beresiyle, yaramaz haliyle dolanır. Kara gözlü Azize, *'Her şeye sahip olmak isteyen, elindekini de kaybediyor.'* derken, güneş tutulması vardır Azize'nin gözlerinde. Farklı açılardan, farklı güzellikte görülebilen bir tutulma... *'Sevemedim kara gözlüm, seni doyunca...'* diye şarkıyı söylemeye başladığında ağlıyordur Azize. O ağlarken, bulutsuz bir gökyüzünden kalbimize dolular yağar. Ağlamasın isteriz yada ağlayacaksa göğsümüze yatsın ki saçını okşayabilelim.

Belki Azize'nin saçını okşayamayız; ama 'Kara Gözlüm' filmiyle, duygularını her bir hücremize kadar hissettirebilen efsane bir ikili doğar. Türkan, Kadir İnanır'la birlikte daha birçok kez kalbimize dokunur. 'Devlerin Aşkı' filmiyle, zamanın ve hırsın bile sevmelere engel olmadığını gösterirler. Filmdeki Türkan'ın diğer aşığı Süreya Bey'in de dediği gibi, artık *'Onlan kimse durduramaz.'*

O naif dokunuşların sahibi Türkan'ın cesur hali, zaman zaman başına dert açar. Cemo filmi çekilirken, filmin son sahnelerinde Türkan attan düşer ve felç tehlikesi atlatır. Elazığ halkı bu duruma o kadar üzülür ki belediye, Türkan Şoray'ın sağlık durumu hakkında günlük anonslar yapmak zorunda kalır. Hatta Elazığ'da, Türkan'ın üzerinden düştüğü atın kahrından öldüğü rivayetleri yayılır.

Sağlığını korumak için bir süre sinemadan uzak kalan Türkan'ın içi içini yer. Bir gün, gözü gazetedeki bir habere takılır: *"Almanya'ya çalışmaya giden adam, kansının kendisini aldattığını duyar. Türkiye'ye onu öldürmek için gelirken trafik kazasında ölür."* Türkan, haberi okuduktan sonra Sefa Önal'ı arar ve yeni bir film için senaryo çalışmalarına başlarlar. Böylece 'Dönüş' filmi ortaya çıkar. Ama bu kez farklı olacaktır. Türkan, kamera arkasındaki erkek egemenliğini yıkıp kendi filmini kendisi yönetecektir. Kadın başına bu işe bulaşmasın, diyenlere inat, işini alnının akı ile bitirecektir.

'Oda içindeki suya, düğme ucundaki ışığa, o medeniyet dediğin bir şeylere değiştin mi, sattın mı bizi?'
Dönüş

Elinin hamuru ile Türkan, birbiri ardına gelen ödülleri kaldırır. 'Dönüş', yurt dışındaki festivallerde gösterime girer. Bir kadın yönetmen olarak Türkan, artık yurt dışında da tanınmaya başlar. Kolay değildir elbet, dünyanın en çok sayıda filmde oynamış kadın oyuncusu olmak.

'Ziyanı yok, gülüşü yeter.'
Selvi Boylum Al Yazmalım

70'lerin ortalarında neredeyse her eve dünyayı gösteren kutuların gelmesi, sinemayı durağanlaştırır. Çekilen film sayısı azalmaktadır. Ama Türkan, bu dönemde de karşımıza Kadir İnanır'la birlikte şiir gibi bir kadın olarak çıkar. Cengiz Aymatov'un 'Kırmızı Eşarp' kitabındaki al yazmalı Asya'dır. Elinden tutsanız yüreğinin sıcaklığını hissedebileceğiniz Asya, bize sevgiyi sorgulatır. Çocuğuyla, selvi boylu İlyas'ın kamyonu arkasından bakmak oluverir onun için bir anda sevgi.

'İnsan sevebileceği birini bulana kadar, kaç kişiyi sevdiğini zannediyor?'
Mine

Toplumsal gelişmelerle birlikte sinema da yeni bir boyut kazanır. Seksenlerde gündemde artık erotik filmler vardır. Türkan, büyük aşkı sinemadan vazgeçmemek için Mine filmiyle tabularını yıkar. Filmde, bir sene sonra evlenip dört yıl evli kalacağı, canının bir parçası Yağmur'unun babası Cihan Ünal ile birlikte oynar.

İki binli yıllarda; sevmelerin, sevilmelerin kadını, dizileriyle de yanımızdadır. İkinci Bahar'ın Hanım'ıyla; gözümüzden, dilimizden sakınır, saklamak isteriz onu. Tatlı Hayat'ta Sevinç'lere boğarken bizi, hayatımızın kadını o olmalı, diye düşünürüz. Türkan, Suna'dır, bundan dokuz yıl önce çekilen son filminde. Elli yıldan fazla süren bu aşkın hasretiyle yanar gönlümüz dokuz senedir.

Belki bir gün tekrar, diye cümleye başlamanın hüznü var içimde. Özlem sevgiyle beslenirken, beklemelerimizin üstüne katranlar dökmek istiyorum. Hepimizin hayatında unutulmaz bir izin var, okşamak istediğimiz izler... Beyaz perdenin her zaman senin ışığına ihtiyacı var 'Sultan'ım. *"Halk özlemiyle oluşmuş bir mitostur ve ulaşılmaz bir yalnızlık içindedir."* demiş senin için Cemal Süreya. Gel, sultanım! Yalnızlığın başkentinde, içinde sadece sevgi olan surlar kuralım, gözlerimizden okusunlar mutluluğumuzu ve 'Ayırmasın Mevla'm bizi ömür boyunca...'

Kurabiye ile Mercimek Çorbası

GÖKHAN COŞKUN

Öncelikle şunu bilmeni isterim ki o şirin kurabiyelerinle beni baştan çıkarabileceğini sanıyorsan yanılıyorsun. Yemezler. Yiyemezler... Zira kalbime giden tüm yollar yine böyle melali, daha çok hazan mevsimlerinde rastlanan ve hüzün kokan akşam üstlerinde akan gözyaşlarının sebebiyet verdiği yürek parçalanması, ciğer parelenmesi gibi beşeri olaylar (koroner heyelan) neticesinde kapandı. Sen böyle uzun cümlelerden, duygusal betimlemelerden çok hazzetmiyorsun, zaten lisede de çok bilinmeyenli denklemler çözen seksi bir matematik dehasıymışsın diye durumu bilimsel verilerle özetliyorum bak. Senin yaşın kadar düğüm var benim boğazımda. Kuru kuru kurabiyeyle olmaz o işler, anlıyor musun? Hem ağızda da olsa dağılan şeyleri sevmiyorum ben. Bütün olmalı, akıp gitmeli alabildiğine.

Asma suratını hemen. Becerebiliyorsan acısı süzülmüş bol şefkatli bir mercimek çorbası yap da içelim sıcak sıcak. İçimiz ısınsın.

Kendime Ait Bir Oda

ESRA PULAK

- Ne vakit yere sıkı bastım, o vakit yerden yükseldim. Hayal ettiklerimi gerçekleştirebilmek için ihtiyacım olan tek şey, kendime ait bir odaydı; kalbimdi.
- Bir gönülden akan sular, diğer gönüle yol olur.
- Gerçekler akşam güneşi ile batar, sabah güneşi ile yeniden doğar.
- Sevmezsek öleceğiz; sevmekten öleceğiz!
- Gün geceye karışınca hafifler miydi dünya?
- Aslolan, bu kalp, bu gökyüzü.
- Sağlığın afiyetimdir.
- Başlangıca cesaret, sürekliliğe sabır ve bitişe asalet yakışır.
- Geçen, sadece zamandı.
- Dışı serin olanın, içi de katı olur.
- Hazır bulmuşken birbirimizi, çok sıkı sarılalım! Tâ ki tüm korkular yok oluncaya kadar.
- Ve yeniden güneşle dans etmemi istiyor zaman.
- Bu bir düş dahi olsa; varım!
- Adına dünya denen bu yerde, birinin yaşamının sonu, diğerinin yaşamının başlangıcı olur.
- Hayaller gerçek olmak için vardır.
- Yüreğime dokundun ya, artık her mevsim sonbahar.

Yarın İntihar Ettim, Dün Aşık Olacağım

DİLAN BOZYEL

Çorabım ıslak. Sinirlenmem için geçerli bir neden.

Yalnız insanların en büyük hüznüdür eve koc-ca bir karpuz alamayışları, mesela.

Elli beş yıl daha mantıklı kalıp kendimi sadece geliştirsem; mesela her gün bir kitabı noktası virgülüne kadar okusam da sonra herifin birine aşık olsam... 'Küt!' diye silinir mi o bütün bilgiler bilgi haznemde? Muhtemel-elbet-olasılık.

Günlerce kinini taşısam birinin, aldığı ahımın son kullanım süresi bile çoktan geçse...

Aynada önce onu, sonra yansımamı görsem. Bunca biriken kinin ardındaki ilk karşılaşmamızda parmağının ucuna iğne batsa, bildiğim, ettiğim ya da verdiğim tüm kararlar silinir süpürülür o anda, mesela. O kanayan parmağın kanayan noktasını dudaklarımla iyileştirene dek çabalarım, kesin.

Çorabım ıslak. Gıdıklanmam için geçerli bir neden.

Yalnız insanların en büyük keyfidir uyumadan önce ayak topuklarını kremlemek, mesela.

Ay batsa, batarken aklına Ahmet Kaya gelse... Kadehini ona kaldırsan...

Bak mesela bu iki kişilik bir resital olur ancak.

Güneş doğsa, doğarken bütün şehir uyusa... Perdelerini ona açsan...

Bak bu da tek kişilik bir ayin olur ancak.

Yarın intihar ettim, bu benim en özgür iradeli kararımdı.

Dün ise aşık olacağım, bu ise gül yüzümü en berbat gülümseten gök gürültüsü olacak midemde.

Çünkü üstüne yağmur yağacak, tüm şehri, tüm beni, tüm seni ve tüm yamalak hisleri yıkayacak.

Ve büyük ihtimalle, babam bu yazıyı anlamayacak. Annem ise beni üzen kişiye ah edecek.

Çünkü bir otuz güne kalmaz, en sevdiğim mevsim başlayacak.

Kuş uçsun Füruğ, sen onu boş ver; biz az daha sabredelim Nilgün.

- Ex Libris -

"Ölümsüzlük" insanoğlunun kafa yorduğu olguların başında gelmektedir, bu sebepten bir yerlere kayıt tutmalı ve ismini kazımalıdır yeryüzüne. Kendi varlığını sürdüremese de ona ait birşeyler kalmalıdır bir yerlerde, yazmak nasıl bir ihtiyaç ise, saklamak da öyle bir ihtiyaçtır işte...

Exlibris de işte tam da bu sebepten ortaya çıkmıştır. Yaradılışı gereği insanoğlu sahip olmayı varlık ile birleştirme eğiliminde bulunmuştur. Kaleme, kitaba, yazara değer veren, aidiyet duygusunun baskın geldiği, kültürel düzeyi yüksek toplumlarda, insanlar kitaplarının kendilerine ait olduğunu belirtmek ve kaybolmalarını önlemek adına, ekslibris yaptırma ihtiyacı duymuştur.

Latince bir deyim olan Ex Libris kelime anlamı olarak, "...Kitaplardan" demektir. "...'nin Kitaplığı, ...'nın Kütüphanesi" anlamına gelir ve kitabın genellikle ilk sayfasında bulunur, kitabın kapağı açıldığında kitabın sahibinin adını, kendisini yansıttığına inandığı, estetik bulduğu motier gibi graksel anlatımlar göze çarpan exlibris, artık o kitabı "sahibinin" kılmaktadır.

Tarih boyunca, gerçek bir kitapsever kitaplara karşı takıntılı bir ilgi duymaktadır. Bilinen en eski ex libris, III. Amenos'in (Antik Mısır ravunluğunun XVIII. Hanedan döneminin 9. hükümdarı olarak sürmüş bir ravun) papirüs rulolarını korumak için M.Ö. 1400 yılında yaptırmış olduğu baskıdır. Sonrasında ise, matbaanın icadından önce sadece saray ve kiliseler himayesinde bulunan kitaplar, 15. yy. da matbaanın icadıyla, kitapsever burjuva kesimin kendi kütüphane olgusunu geliştirmesiyle, daha yaygın olarak kullanılmıştır. Böylelikle, artık kitapları kaybolmayacak ve ödünç verdiği kişilerden geri alınabilecektir. Kitaplarıyla arasında özel bir bağ kuran insanlar için sadece kendine ait bir tasarımı kitaplarına mühürlemek, mülkiyet duygusundan kaynaklanır ve diğer herkesten kendini ayrıcalıklı hissetmesine neden olur.

Kitabın gözle görünür kalıcılığının, sizin benlik duygunuza da sağlamlık ve kalıcılık kazandırdığı aşikardır. Sahibine "benim" duygusunu kazandıran, oldukça tatmin edici bu graksel desenler, kitap sahibi ile arasında özel bir bağ oluşturur ve aynı zamanda , kitabı ödünç alan kişiye bir uyarı niteliğindedir. Kitabı ödünç alan kişi her kapağı açtığında, onu asıl sahibine götürmek hissiyatı ve zorunluluğu duyacaktır. Ex libris sanatının gelişimi tarihin akışı ile paraleldir. Örneğin bir ex libris çalışması olarak kraliyet armalarını ilk örneklerden kabul edersek, Fransız devrimi zamanında Fransa'da, kraliyet armasının nasıl şekil değiştirip özgürlüğün simgesine dönüştüğünü görebiliriz. Rus devrimi öncesi ve sonrası yapılan ex libris çalışmaları karşılaştırıldığında, siyasi ortamın sanata yansımaları da bir belge niteliğindedir. Ex libris sanatı değişir ve değişim olmaya devam edecektir. Ta ki insanoğlunun öğrenmeye merakı ve kitaplara saygısı sürdüğü müddetçe.

Pencerenin Perdesini Havalandıran Kâmuran

ERAY YASİN IŞIK

...Ve üçüncü zil çaldı. Kamuran, dekoru üç kere öptü ve yerini aldı. Biraz sonra, tüm ihtişamı ile kırmızı perdeyi piyanonun dolaştığı notalara selam verdirircesine açmıştı. Mesaisinin dörtte birini tamamlamanın haklı gururu ile sandalyesine oturdu. Biraz önce birbirlerinin arkasından fısır fısır dedikodu yapan kulis fareleri kol kola dans ederken, Kamuran onları seyrediyordu. Şu uzun burunlu kız, yine yanlış adımla başlamış ve koreografinin içine etmişti. Oyuncular içinde Kamuran'ın anlaşamadığı tek insan, uzun burnunu tafra ile bir de havaya kaldırmış bu çirozdu. Kamuran kadar provaya gelmemişti, iki dakikalık öpüşme sahnesi için haftanın her günü seti olan popüler bir dizinin oyuncusuydu. Tiyatro yapmak istemesinin tek sanatsal yönü, öz geçmiş süsleme sanatı olabilirdi. Kamuran'ın onu sevmemesinin birçok sebebi vardı. Ama bu yeni ünlü şımarık kızın da Kamuran için iyi duygular beslemediği apaçıktı. Tiyatro müdürüne "Niye bu adam burada oturuyor?" diye defalarca sormuş, Kamuran'ı bu adam olarak nitelemiş ve sahne üzerinde gereksiz bulmuştu. "Ve perde açılsın!" diyerek başladığı tiyatro sezonu boyunca, perdeyi kimin açıp kapattığını bilmeyecek kadar dikkatliydi. Sezonun son oyunu olmasına rağmen hâlâ yanlış adımla başlaması, Kamuran'ı çileden çıkarmıştı.

Bununla beraber, oyun yerlerdeydi. Kaçırılan antreler, yerli yersiz traklar, lafa girmeler, açmazı vermemeler derken perde sonuna gelindi. Kamuran son tiradı bekliyordu. Aziz Nesin ne de güzel yazmıştı... Emektar oyuncu Kemal Bey ile göz göze geldi. Kemal Bey'in sigaradan sararmış bıyıkları altından tane tane dökülüyordu her sözcük. Kelimelere değil harflere anlam yüklüyordu Kemal Bey. Uyumak üzere olan seyirciyi, her cümlesinde biraz daha rahatsız etmeye başlamıştı. Bu sırada antrede sadece Kamuran kalmış, Kemal Bey'in gözlerinde oyunu izlemekteydi. Diğer oyuncular, çoktan, gelen tatlı ve çikolatalara yumulmuşlardı. Diyetini her suarede bozan dansçılar, "Oyundan yarım saat önce hiçbir şey yemeyeceksiniz." diye ahkâm kesen dublaj sesli abiler, perdenin kapanmasını beklemediler bile. Oysa Kemal Bey yerlere düşmüş oyunu omuzlarından tutup kaldırmış ve tiyatro salonunu titreterek kendine döndürmüştü. Kamuran, perde halatını bir kısrağın gemini tutar gibi tuttu. Kemal Bey'in kresentosu ile oturduğu sandalyeden ayağa kalktı. Yıllarını vermişti bu işe. Sorsalar kuliste baklavaya tırnak batıran sanat elçilerine, insanı insanla insana bölüp çıkartarak tiyatroyu anlatmaya çalışacaklardı. Oysa oyunu bir senfoni olarak perde arkasından dinleyen ve bu resitale son notayı seyircinin bam teline dokundurup koyan bu adama ayakçı muamelesi yapıyorlardı. Kahve suyu hazırlamadığı için oyuncular tarafından kulis odalarında arkasından kulis yapılıyordu. Gözler, tek işi sıcak su hazırlamak olduğuna inanılan Kamuran'ı arıyordu. Dekor, kostüm ve sahnenin gökten zembille indiğini zanneden ajans güzeli ve fitnes yakışıklıları, oyunun kötü gitmesini seyirciye yüklemişlerdi bile. "Seyirci ne kadar kötü şekerim!" diyerek, ömürlerinde sadece birkaç gala gecesinde yırtmaçlı etek ile oturdukları seyirci makamına hakaret ediyorlardı. Oysa Kemal Bey tiradın sonunda bütün seyirciyi hipnoz etmiş, of puf seslerinin ve telefon ışıklarının yerini derin bir sessizlik ve zifir bir karanlık kaplamıştı. Kamuran, perdeyi Aziz Nesin'in cümlesine bir nokta koyar gibi kapattı. Seyirci ne olduğunu anlamadan kendini ayakta bulmuştu. Kemal Bey, memnun bir şekilde sahneden kulise inerken, yeleğinin cebinden bir sigara çıkartıp Kamuran'a uzattı. "Keyif sigarası içilir simdi, seyirciyi parçaladın baba." dedi. Kamuran "Estağfurullah hocam... İşini doğru yapan birini görünce, işimi yapıyorum sadece." diye karşılık verdi. Kemal Bey'den başkasına bu cümleyi kursa epey dalga geçerlerdi. Ama Kemal Bey farklıydı. İsminin sonundaki "bey" sıfatı onunla konuştuktan sonra istemsiz olarak ağızdan çıkıyordu ve bu sıfat bir karaktere ancak bu kadar yakışabilirdi. Kamuran, 50 yıldır sahnede yutulacak her tozu yalayan Kemal Bey'e "hocam" demeyi tercih ediyordu. Çünkü ondan her gün yeni bir şeyler öğreniyordu. 17 yıldır aynı tiyatroda çalışıyorlardı. Yemeklerde bile Kamuran ile aynı masada oturmaktan rahatsız olanların aksine Kemal Bey, onun turne "badisi" yani oda arkadaşıydı. Eski ahşap merdivenleri garç gurç sesleri ile inerken Kemal Bey Kamuran'a dönüp: "Patrona söyledin mi dekor asansörünü?" diye sordu. "Söyledim ama çok masraf olacakmış.Ona para ayıramam dedi. Motorlu calaskar bile olsa yeter, ben ona eski dekorlardan bir tekne yaptırırım." diye cevap-

ladı Kamuran. Kemal Bey içinden ettiği küfürleri seslendirerek beyefendiliğini bozmak yerine Kamuran'a gülümsedi. "Kamuraaan!" diye bağıran tiyatro patronu, anlaşılan yine kötü başladıkları oyunun bütün faturasını ona kesecekti. "Kardeşim bir kahve içeceğiz, sıcak suyumuz yok, neredesin abicim?" diye Kamuran'a çıkışıyordu. Cümle sonundaki "abicim" kelimesini Kamuran'ın yaşına hürmeten söylememişti. Aksine sinirlendiği insanlara "abicim" derdi. "Sahnedeydim hocam." dedi Kamuran. Kamuran da Hikmet'in hocalığından değil sıfatsızlığından kullanmıştı bu kelimeyi. Zira Kamuran'ın Hikmet'ten öğreneceği tek şey, tüccarlık olurdu. Organizatörlükten tiyatro patronluğuna terfi eden Hikmet için iyi oyun; bol kadınlı, bol turneli olandı. Paranın tamamını almadan suareye çıkmaz ama otel parasından kaçmak için gece yolculuğuna bayılırdı. Bu eski sinemayı Kemal Bey'in ısrarı ile tiyatroya çevirmişti. Bu sezon sonu da yenilemeyi düşünüyordu.

Kamuran kahveleri hazırlayıp herkese ikram ettikten sonra, sigara dumanın yarattığı sisten Kemal Bey'i buldu. Bir tek ona kupada verirdi kahvesini. Herkes plastik veya kağıt bardakta içerken Kemal Bey'in bu lüksü, diğerlerini başlarda kızdırmıştı. Fakat Kemal Bey'in kendisinin evden getirdiğini öğrendikten sonra onu pimpirikli olarak değerlendirmişlerdi. Plastik bardakta içmemek için evden kendi bardağını getirmek onlara tuhaf bile gelmişti. Halbuki o bardağı Kemal Bey değil Kamuran almış, kendi malzemelerinin arasında muhafaza ediyordu. Ama bu sır sadece Kamuran ve Kemal Bey tarafından biliniyordu.

Kahveler çaylar içildikten sonra, Kamuran işinin başına döndü, ikinci perdeyi nasırlaşmış avuçlarıyla başlattı. İlk perdeye nazaran daha tempolu başlamıştı oyun. Perde arasında seyircinin kaçacağını düşünen oyuncular Kemal Bey'in tiradından büyülenen seyirciyi karşılarında görünce şaşırmışlar ve ikinci perdeyi hakkını vere vere oynamışlardı.

Oyuncuların en çok sevdiği 'selamlama' yani mastürbasyon kısmına gelinmişti. Dakikalarca süren alkışları oyuncular selamlıyor, kim kimden daha fazla alkış alıyorsa diğeri içten içe onu kıskanıyor ama sahte bir gülümseme ile birbirlerini tebrik ediyorlardı.

Kamuran perdeyi bir orkestra çubuğu gibi kullanıyor, seyirciyi bir üst perdeye onların alkışlarıyla taşıyordu. Perdeyi şimşek gibi açmış, tüm seyirciyi ayağa kaldırmış ve sezonun son perdesini nazlı ñazlı geri kapatmıştı.

Kulise tebriğe gelen seyircilerin en çok konuşanı da gittikten sonra, oyuncular giyinmiş ve çıkmışlardı. Kamuran boşalmış tiyatro koltuklarına Fasulyeciyan'ın son tiradını içinden oynarken, oraya buraya atılmış kostümleri topluyordu. Dekor teknisyenleri de çıktıktan sonra, Kamuran son kontrolleri yapıp ışıkları kapatmış, müdüriyete çıkmıştı.

Hikmet müdüriyette hesapları alıyordu, Kamuran'a zarfını uzatmıştı. Ona kalsa parayı zarfa falan koymazdı. Ama Kemal Bey "Harçlık mı veriyorsun! Bir de el öptür bari!" diye onu azarlamış, o da zarfın mektup göndermekten başka işlere de yaradığını keşfetmişti. "Otur, biraz konuşalım." dedi. Kamuran oturdu ve patronun yapmak istediği eylemin çoğulluğuna inat, susarak onu dinledi. "Bak abicim, millet senden çok şikayetçi. Kızlar sürekli antrede beklemenden rahatsız. Yeni sezonda sen perdeye değil sadece kostüme bak." dedi. Kamuran Hikmet'in yüzüne öyle bir baktı ki Hikmet perde hakkında açıklama getirmek zorunda kaldı.

"Seneye zaten otomatik perde yaptırırız. Komple yenileyeceğiz sahneyi." dedi. Bir süre, yapılacak yeniliklerden, robot ışıklardan, motorlu perdeden ve masraflardan bahsetti. Kamuran onu dinlemiyor, otomatik perdeyi düşünüyordu. Basit bir çarklı motor sistemi Kamuran gibi perdeyi noktalama işareti mantığı ile nasıl kullanacaktı. Çünkü Kamuran kimi zaman oyuna virgül atıyor, kimi zaman seyirciye iç muhasebesinden derin sorular soruyordu.

Kırmızı renge baktıkça hayal pencereleri açılan seyirciye bu yolculukta onun yerine şimdi bir makinenin eşlik etmesini düşleyemedi bile. Sigarasından bir duman daha aldıktan sonra önünde duran boş bardağa söndürdü. Bunu bilinçli yapmıştı. "Kusura bakma Hikmet." dedi. İlk defa ona ismi ile hitap ediyordu. "Yönetmen neyse, oyuncu neyse, perde de odur. Hiç tiyatro perdesi otomatik olur mu?" Hikmet bu parlak fikre Kamuran'ın bu kadar tepki vereceğini tahmin etmemişti.Kamuran da devam etmedi zaten. Etse de söyleyeceği hiçbir kelime Hikmet tarafından anlaşılmayacaktı. "Benden bu kadar, ekmeğini yedim, hakkını helal et." dedi. İstifa etmişti. Hikmet buna üzülmek yerine aksine sevinmişti. Çünkü bu konuşmayı onun işine son vermek için başlatmış ama kostümcü eksiği onu kovmasına engel olmuştu.

Sezon başında yenilenmiş salonda, geniş prodüksiyonlu müzikalin prömiyerini seyretmeye gelen Kamuran, üçüncü zil çaldığında oturduğu seyirci koltuğunda kadife kırmızı perdeyi seyrediyordu. Seyirci ışığı söndü ve keman sesi düştü karanlığa. Sonra bir hırıltı başladı. Yavaş yavaş ama nizami bir şekilde açılan tiyatro perdesi sinir bozucuydu ya da Kamuran'ın sinirlerini bozmaya yetiyordu. Fakat tiyatro sevdası yerine gres yağ ile çalışan motor, daha ilk oyunda perde tam açılmadan durdu. Düğmenin başındaki parmak tekrar kapama düğmesine basmış olacak ki aynı sinir bozucu sesle bu sefer kapanmaya başladı. Perde adeta Kamuran'ın önünde verdiği ilk sınavda sınıfta kalmıştı.

Perde arasında kulise gidip gitmemekte kararsız kalan Kamuran'ı Kemal Bey: "Senin baklavalar bitmeden yetiş." diye telefonla aradı. Kamuran kulise girdi. Kemal Bey, sigara dumanının arasından elinde plastik bardakla çıktı. Kamuran'ı gördüğüne bir tek o sevinmişti. Diğerleri her şeye olduğu gibi otomatik perdeye de çabuk alışmışlardı. Kemal Bey de plastik bardakta çay içmeye...

Öyle bir hayal ecesisin ki, her yer sensin.
Usul usul dökülen mimozalar, azalan limon çiçekleri, ayaklanan hanımeliler, deniz yaprakları, gülen güneşler, rayiha bahçeleri, bulutlu rüzgârlar...
Tanrı da senin gibi var oluyor dünyada.

Küsecek kadar sevmeli insan birini
o gelince küsmeli: nerdeydin bunca zaman
niye sevmedin beni, küsecek kimsem yoktu
demeli, o varken de kimseye küsmemeli.

Her şey senin eteklerine süpürüyordu beni
içimden;
için ki, içimin aynasıydı
ve yalnızdık
ve yalnızlık biraz da aklın, törelerin ve
geleneklerin
ve yasalarla alışkanlıkların
bizi kuşattığı yerdi.

Herkes âşık olmanın ortak dilini bulup yazmaya çalışıyordu.
Ama aslında bu kadar basitti işte: Birini öptüğünde salıncakta sallanır gibi hissediyorsan âşıksın.

ERBAŞ

ERGÜLEN

TOPTAŞ

BAŞAR

Ben Neden Ben'im de, Ben 'Sen' Değilim?

OYA ÇINAR

Bir Buket Uzuner Röportajı!

Lisedeyim. Bilenler bilir. Ankara'da, meşhur Hergele meydanından, Gençlik Parkı'na doğru süzülmekteyim. Omzuma bir el değiyor belli belirsiz... Arkamı dönüyorum Ayhan! Ama yani şimdi, Ayhan'ı size nasıl anlatsam...

Ayhan'ın bir ela gözleri... Bir ela gözleri... Bir ela gözleri var. Ne siz sorun, ne ben söyleyeyim.

"Gözlerini bir kapatsana aşkım." diyor. Kapatıyorum... Ellerimi tutuyor... Sanırsınız avuçlarım ateş alıyor... Öyle bir hal! Ayhan bu işte! Yangına körükle gidiyor. İşkenceyi uzatıyor. İtiraf edeyim, sonunda o büyük an geldi, dudaklarımı öpecek zannediyorum!

Heyhat!
Gelmemiş!
O gün, daha 'o gün' değil(miş).
Avuçlarıma dört köşeli "bir şey" bırakıyor.
Eşşek değilim ya! Anlıyorum... Bir kitap.
"Aç şimdi" diyor.
Açıyorum.
Kapağında şöyle yazıyor: İki Yeşil Susamuru Anneleri Babaları Sevgilileri ve Diğerleri...
Öyleyse kayıtlara geçsin.
Buket Uzuner benim "ilk aşk"ım.
En güzel ilk gençlik anılarımda, hep başucumda duranım!
Şimdi, büyüdüm de, O'nunla röportaj yaptım.

Hayat kendi kendine ne güzel hikâyeler kurguluyor, Allahım!...

Kendinizle ilk tanışma anınızla başlayalım mı? Neredesiniz? Kaç yaşındasınız? O aynada göz göze geldiğiniz Buket Uzuner'in içindeki kuyudan neler çıktı? Zaaflan, korkulan, hayalleri nelerdi?

Bu tehlikeli bir soru benim için Oya'cığım; çünkü her hatırladığımda beni hâlâ ürperten bir yanıtı var bunun. Ama nasılsa Kafka Okur Dergisi bunu açıklamaya uygun bir medya, o yüzden anlatabilirim. Annemin benimle başa çıkamadığı zamanlarda -ki her annenin böyle bir çocuğu vardır-, "Sen zaten daha kardeşin doğmadan beni korkutur, durup dururken 'ben neden benim de ben sen değilim?' diye sorardın" derdi. Kardeşim benden üç yıl üç ay küçük, hesap edin artık. Küçük halam da geçen yıl bana "Sen küçükken bile çok mantıklıydın ve konuşunca bizi korkuturdun!" dedi. Çocukken astronot ve denizaltı kaptanı olmak isterdim. Asıl amacım maceralı bir hayatımın olmasıydı, çünkü canı çok çabuk sıkılan çocuklardan biriydim. İlkokulda öğretmen aynı konuyu iki kez anlatınca sıkılıp, teneffüste çıkıp, eve gelir, oturma odasında çok sevdiğim ansiklopedi okumaya dalarmışım. Annem beni derste zannederken evde oturmuş kitap okurken bulunca yüreği ağzına gelir, beni de ürkütmemek için yumuşak bir sesle: "Buket ne yapıyorsun sen burada kızım?" diye, sorarmış. "Derste hep aynı şeyi tekrarlıyor öğretmen, sıkıldım!" dermişim. Bunlar aile içine o kadar çok anlatıldı ki, şimdi artık dün yaşanmış gibi taze anılar... Aslında kafama eseni yapmayı severdim ve belki de iyi öğretmenlere denk düştüğüm, biraz da yüksek not heveslisi, iddialı bir öğrenci olduğum için hiç disipline gönderilmeden okullan bitirebildim. Sanınm yazarların ve gezginlerin sıkılmaya fırsat bulmayacak kadar maceralı hayatları olduğunu ta o zamanlar sezmeye başlamışım...

Kalemle kurduğunuz ilk romantik ilişkiden ne doğmuştu peki? Şiir, kısa hikâye, roman?

Kalemi burada analoji için kullanıyor, edebiyatı kastediyorsun, anlıyorum; ama ben yazı yazma eylemini de çok seven bir yazar olduğum için bu soruyu direkt kalem üzerinden yanıtlayacağım. Roman ve öykülerimin ilk yazımını dolma kalemle defterlere el yazması yaparım. Bu bazen 1800-2200 sayfa olur. Sonra onları ilk editöryal çalışmasıyla bilgisayara çekerim. Her ne kadar artık bilgisayar bile değil, tableti de yazmak için kullanmak, teknofil olmak bir yana kalem aslında tarihin en önemli icadı, çivi ile klavye tuşu arasında en uzun süre kullanılmış yazı aracıdır. Babamın dolma kalemini akşamları ılık su banyosunda bir bebek gibi temizleme törenlerinde beni asistanı yapmasından gurur duyan bir çocuktum. "Bir kadının eline en yakışan leke mürekkeptir!" diyen babamın da etkisiyle hâlâ bir dolmakalem fanatiğiyim. Mürekkep, duygu ve düşünceleri beyinden kaleme akıtan kan gibi sıvıdır ve kâğıtla buluştuğunda, şehvetli bir öpüşmeye benzer, heyecanla yazıya dönüşür, benim gözümde... Yani kalem sadece kalem değildir, hiç olmadı benim için. Sorunun gerçek yanıtıysa şöyle: yazmaya öyküyle başladım, ilk kitaplarımın hepsi öykülerdir. İlk romanım "İki Yeşil Susamuru, Anneleri Babaları, Sevgilileri ve Diğerleri"ni endişeli bir merakla yazmıştım.

"Şiirin kız kardeşi hikâye"yse romanın onlarla akrabalık derecesi ne peki? Mesela anneleri olabilir mi?

-"Şiirin Kızkardeşi Öykü" bir novella bence. Öykü kadar kısa değil, roman kadar da uzun sayılmaz... Buna rağmen romanı uzunluğu/kelime sayısıyla - neredeyse kiloyla- tanımlamaktan yana değilim. Roman, içinde pek çok öykü bulunduran bir edebiyat türüdür, bence. İyi romancı, onlarca hikâyeyi okurun diline/tenine batmadan birbiriyle iç içe dizen, düzenleyen, kesip biçen ve dikebilen bir sihirbazdır. Öykü/ hikâye, sözcüklerle yapılan ince tasarım, mücevhercilik sanatıdır. Bu yüzden "Şiirin Kızkardeşidir Öykü". Oysa roman bir kurgu sanatıdır. İyi romancı iyi bir mimara benzer. Bir mimar, nasıl çizdiği merdiven, pencere, kapıların estetik güzelliği, kadronları yerleştirdiği evin içindeki hayat ve

"Kim yaşamı tamamen düzene sokabilmiş ki? Düzene girecek bir şey midir yaşam? Her an her şeyin olası olduğu, sahiplenilmiş hiçbir aşkın soluk alamadığı, süreklilik denen şeyin delik deşik edildiği bir zaman tünelinde, yaşamı düzene sokmak ne demektir Allah aşkına? Kim uydurur bu kavramları ve salar toplumun üstüne?"

Buket Uzuner, Kumral Ada Mavi Tuna s.414

insanla rahatça yaşabilmesine önem verirse, yazar da romanın içindeki hikâyelerini öyle akıcı ve doğal biçimde yerleştirir.

Peki, içgüdüsel midir sizce yazma dürtüsü? Yazarlık öğrenilebilen bir şey midir? Yoksa yetenek mi?

Yazarlığın okulu yoktur! Bunu "yazı atölyeleri"nde de sık sık söylerim. Edebiyatın, hatta sanatın özü hikâye edebilmektir ve insan ancak hikâyeci olarak doğar. Hikâyecilik sonradan öğrenilmez. Edebiyatçının, yazardan farkı burada yatar. Her kitap yazana yazar denebilir ama her yazar hikâyeci değildir. Bu yüzden her kitap da edebiyat eseri sayılmaz. Burada edebiyatı ve edebiyatçıyı kutsamak gibi bir tavnm yok. Şunu söylemeye çalışıyorum: Nasıl bazı insanlar müzik kulağıyla, perspektif gözüyle, lastik gibi bedenle doğuyorsa, bazılarımız da hikâyeci (story teller) olarak doğuyoruz. Eski meddahlar, Manas Destancıları, hatta şamanlar, kamlar... Okul kitaplarımızda yazıyor: "Dede Korkud bir KAMdı, ozandı." diyor. Dede Korkud Şamandı, şairdi, öyle doğdu diyor işte! Şimdi söyleyeceklerim genç yazarlar için çok önemli, çünkü doğuştan hikâyeci olmak, edebiyatçı olmaya tek başına yetmez, yetmiyor. Burada iyi okur olmak da devreye giriyor ve işte okullar, atölyeler/workshoplar burada işe yarıyor. Tıpkı karnımızı "fast food" veya ev yemeği/ doğal yiyecekle doyurmak tercihlerimiz gibi, zihnimizi de iyi kitaplarla besleme şansımız vardır. Bu bilinci okullar, atölyeler bize kazandırabilir. İşte "Şiirin KızKardeşi Öykü" ve "SU" romanında yazdığım o şimdi ünlü cümledeki gibi "Hayatta en büyük mucize gençken iyi bir öğretmene rastlamaktır!"

Yıl 1993 "Balık İzlerinin Sesi" romanınız Yunus Nadi Roman Ödülü'ne layık görülüyor. Öğrendiğiniz ilk anı hatırlıyor musunuz? Neler hissetmiştiniz?

Çok iyi hatırlıyorum. Çünkü bir yıl önce, ilk romanım "İki Yeşil Susamuru" ile katıldığım Yunus Nasi Roman Ödülü'nde "yılın romanı" ödülünü aynı sayfada 'olay' ve 'hadise' kelimesini kullandığım için bana vermediklerini söyleyen bir jüri üyesinin roman kriterine pek bozulmuş genç bir yazardım. 1993'te ödüller açıklanmadan önce beni arayıp, roman ödülünü iki roman arasında paylaştırdıklarını haber verdiler. "Balık İzlerinin Sesi" ile "Kedi Mektupları" Balık ve kedi ironisine dikkat çekerim! Yazarın adı Oya Baydar idi ve ben onun adını daha önce hiç duymamıştım. Oysa on sekiz yaşından beri Attila İlhan'ın çevresinde edebiyat dünyasıyla tanışmış, o zamanlar önce edebiyat dergilerinden geçerek kitapları yayımlanan genç ve usta tüm yazarlardan haberdar olan cin gibi bir kızdım. Oya Hanım'ın uzun yıllar Almanya'da yaşamış, siyasi söylemi güçlü bir akademisyen olduğunu söylediler. Ben gençliğin de vermiş olduğu cesaretle buna karşı çıktım. Hâlâ edebiyat ödüllerinin paylaştırılmasına karşıyım. Bu yanlıştır, eğer çok iyi iki eser varsa edebiyat kriterlerine göre değerlendirme yeniden yapılabilir, ikinci kitaba da farklı bir mödül verilebilir. Neyse, o gün telefonda adamakıllı bağırdığımı hatırlıyorum. Bunun Oya Baydar'la bir ilgisi yoktu elbet, ben hayatımın en önemli ilk edebiyat ödülünü paylaşmak istemiyordum ve protesto etmek için ödül törenine gitmedim. Tıpkı anne ve babalar gibi her yazarın çocukları arasında kendine en çok benze-

"Küçük çocuklar, annelerinin öptüğü yaraların iyileşeceğine nasıl inanırlarsa, birbirine aşık insanlar da, küçük bir öpücüğün bulutları yak etme gücüne inanırlar. Ve her şey inanmakla başlar..."

Buket Uzuner, İki Yeşil Su Samuru s.257

yen bir tanesi vardır. "Balık İzlerinin Sesi" de benim en çok kendime benzeyen romanımdır. Aynı zamanda en az okunan romanımdır. Her yıl onun 20 yıl sonra anlaşılacağını düşünürüm, bu sayı henüz 19'a inmedi!

"Marifet iltifata tabidir" sözünün karşılığı yazar için nedir? Yazar kendi için mi yazar, okuyucu için mi? Buket Uzuner kim ya da ne için yazıyor?

Yazmak, yazdıklarımı yayınlamadığım zamanlardan beri benim kişisel ve toplumsal sorunlarıma şifa oluyor. Hani yaraya sürülen bildiğiniz merhem misali, yazdıkça meseleleri kafamda çözmeye, o konuda biraz huzur bulmaya ve azıcık nefes almaya başlıyorum. Örneğin, 1990'larda -tıpkı şimdiki gibi- her gün haberlerde ölen gençlerin sayılarıyla ve Bosna'daki katliamlarla içimiz ve dışımızın kan ağladığı dönemde, bir iç savaş romanı olan "Kumral Ada-Mavi Tuna"yı yazmaya başladım. Beş yıla yakın çalıştığım roman -ben 3-5 yıldan kısa sürede roman yazamam- aşkı da bir iç savaş metaforu olarak kullanan, bugüne kadar on dile çevrilmiş ve yarım milyondan fazla okura ulaşmış, halen baskıları devam eden bir kitap oldu. Benim için bu da kuşkusuz önemli ama yazarken bana ettiği yardımın değeri başka bir şeyle ölçülemez. Bence sanat, sanatçının öncelikle kendisi için yaptığı bir eylemdir. Bu, sanatın doğasındadır, sanat bireyseldir.

Kitaplarınız arasında gezi hikâyelerinizin de hiç yadsınmayacak bir payı var. Marquez'in meşhur sözünü biraz tahrip ederek sormak istiyorum. Yazmak için mi geziyorsunuz, keşfetmek için mi?

Seyahat benim için yazmak kadar yaşamsal bir eylem. Dünyayı ve başka kültürleri merak edip tanımak fikri, benim gibi maceraya düşkün bir genç kız için zaten baştan çıkartıcı müthiş bir motivasyondu. Ancak seyahat sırasında seyyahın/gezginin aslında en çok kendisini arayıp, keşfetmeye ve tanımaya başladığının zamanla farkına vardım. Hayat da kendimizi tanımak ve gerçekleştirmek için yapılan bir seyahatin adı değilse nedir zaten?

Balık İzlerinin Sesi, İki Yeşil Susamuru, Kumral Ada Mavi Tuna, Uzun Beyaz Bulut-Gelibolu, Su... Kitap adlarınızı yan yana koyunca yazdığınız bütün hikâyelerin kenarından hep bir su akıyor sanki... Üzerine hiç düşündüğünüz bir şey mi? Bir tesadüften mi ibaret?

(Gülüyor...) Dikkatli Oya! Evet, çok doğru bir saptama! Hayvan sembolleri ve Su benim yazı serüvenimin en önemli ögeleri. Su hayatın başlangıcı ve devamlılığı için ilk element. Ama aslında bu soruyu bir psikiyatrist ve edebiyat tarihçisi benden daha iyi yanıtlar herhalde...

Peki, büyük marketlerde domates reyonunu hemen geçince karşımıza çıkan kitap reyonları ne hissettiriyor size? Sırf kolay ulaşılabilirlik adına doğru bir şey mi sizce?

Eskiden ben de kitabın marketlerde satılmasını bayağı bulur, yazıya saygısızlık olarak görürdüm. Ne zaman anne oldum ve özellikle doğumdan sonraki ilk yıl, bir bebeğe bakmanın dünyanın en ama en zor ve sorumluluk isteyen işi olduğunu, o sırada değil kitapçıya çıkmak, saç yıkamanın bile büyük zaman lüksü olduğunu her anne gibi öğrendim, aceleyle en yakın markette alışverişe çıktığımda, çabucak önünden geçilen o kitap reyonlarına duyduğum şükranı bugün gibi hatırlarım. Market raflarında satılan kitaplar hayatında kitapçıya gitmemiş ya da gidememiş insanlara hizmet sunuyor. Babannemin dediği gibi "Altın yere düşmekle değer kaybetmez!"

Hikâye bu ya... Anadolu'da, bir köy okulunda, ilkokula giden 10 yaşlarında bir kız çocuğu bu söyleşimize denk gelmiş olsun. Biz de ona "Buket Uzuner'in sana selamı var" diye başlamış olalım söze...

Onlara, kendi koşullarınızı unutmadan gelecek için kendinize ait hayat hayalleri kurun derim. Ailesinin okula gönderdiği kızlar için her zaman kendilerine ait bir hayat kurma ümidi var. Okula gidemeyen, gönderilmeyen kızların çocuk gelin olarak hayatlarının söndürülmesine yazarın tek başına bir çare bulması olanaksız. Buna hep beraber çözüm üreteceğiz. O kızların anne ve babalarına kızların okuması, meslek ve bağımsızlık kazanmasının gurur verici, onurlu bir süreç, ekonomik olarak da kazançlı olduğu anlatılacak. Kadınlar üzerinden namus-şeref anlayışının bir yalancılık oyunu olduğu anlatılacak! Anlatılacak! Çünkü kadın cinayetleri ve çocuk evlilikleri memleketimizin ve dünyamızın başındaki en büyük beladır. Hep beraber fasıllarda neşeyle söylediğimiz "Henüz girmiş on üç- on dört yaşına/ Gözleri sürmeli köylü güzeli" şarkı- türkülerinden çocuk pornosu kılıklı şiir/güftelerden başlamaya ne dersiniz?

Son olarak Buket Uzuner okuyucuları için bir müjde istiyoruz! Yeni kitap ne zaman geliyor? Hikâyesi belli mi?

Önce, 'İnsaf ama Oya!' derim. "Toprak" yayımlanalı sadece üç ay oldu, biraz gazeteci Defne Kaman'ı rahat bıraksak ve Toprak üzerine konuşsak, hazmetsek diyordum... Ama tabii sen de haklısın, yazar da yazmadan duramaz. Elimde öncelikle "Uyumsuz Defne Kaman'ın Maceraları"nın üçüncü romanı "HAVA" var. Bu, iki veya üç yılda okura ulaşır ama arada sürpriz bir on-üç-ondört yaş (!) ilk gençlik kitabı var, adı "Ah Bir Kedi Olsam!" Onu yılbaşına okurla buluşturabilirim diye umuyorum. Bir de "Cervantes'in İzinde İspanya Gezi Defteri" var sırada... Senin anlayacağın yolculuk devam ediyor... Her anlamda!

Yollu Yazı

SELCAN AYDIN

Uzun yolları hep sevdim. Teşbihe mahal varsa "hayat nedir?" dense "upuzun yoldur" derim. Günün sonunda hayatı da sevdiğim gerçeği sır değil elbet.

Yola çıkarken su dökenin oluyor da, su gibi geçmiyor zaman. Başlarda pek anlamıyorsun, etrafı seyrediyorsun umarsızca. "Gökyüzü neden mavi? Ağaçların da canı var mı?" diye sorarken yeni bir şey öğrenmenin verdiği hazla filizleniyor hayatın.

Muavinden bisküviyi tek başına isteme özgüvenine eriştiğinde, biraz daha belirginleşiyor yolun gidişatı. Diğer yolcularla tanışıp yeni hayatlara ortak oluyorsun. O ortaklığın, ömrünün sonuna kadar senin "doğru-yanlış" algına etki edeceğini bilmeden...

"Kendimi bildim bileli" diye izahat vereceğin zamana dek "kendini bilme" sürecin yolculuğun en keyifli zamanları oluyor... Güneşin neden san olduğunu bildiğin, aslında bildiğini sandığın o dönemler...

Yolundan çıkarmak isteyenlerin, kendi yoluna ortak etmek isteyenlerin de tuzağına düşüyorsun yer yer. O sarp yollardan kendi yoluna dönmek sana epey vakit kaybettiriyor ama öğreniyorsun onu da.

Bazı geceler yolculukta uyumayı düşünmek bile görkemli bir hayal oluyor. Sanki sen uyurken kaza olacak ve uykunda ölürsün korkusundan öylece bakakalıyorsun farın aydınlattığı yola...

Güneş doğuyor mutlak her sabah ama eskisi gibi mutlu edemiyor seni. Bir bakıyorsun denizin mavisi, yeni kesilmiş çimen kokusu tekdüze olmuş ömrünün bir noktasında...

Bazen durmak istiyorsun ama mümkün olmuyor. Yol gidiyor çünkü. Yol uzun...

Sonunda ya varış rotanı belirliyorsun ya da yolda başına geleceklere amade akışına bırakıyorsun her şeyi...

Sonra anlıyorsun ki asıl mesele hangi yoldan gittiğinden ziyade, yan koltuğunda kimin oturduğunu seçmekten ibaret.

Sana yaşamayı sevdirecek basit soru cümlesini duymak istiyorsun.

"Her şey yolunda mı?"

Dea'ya Mektup 2

NUR NEŞE ŞAHİN

Dea;

Bugünlerde gömleğinin ilk düğmesini iliklemiyorsun. Göğsünde bir hançer yarası mı var? Yahut göğüs göğüse çarpışacağın bir cenk dağı mı çekiyor canın?

Sol elinde bir dinamit, akşam dondurması gibi keyifle sıkıyorsun avuçlarında.

Mermi kustuğunda sözcüklerin, kanıma mı susadın? Sağ elinde bir altıpatlar.

Korkutuyorsun.

Neyse, bunları bir kenara bırak. Seyahat diyordum hani geçenlerde; Olimpos'a gitsek, kabak koyuna ya da. Bodrum'da bir sokakta kaybolsak mesela. Yaz yetmezse, sonrasında Turunç'ta bir kayık alıp, küreklerini yakıp ısınırız, ha?

Ama tabii her güzel yere gitmek için keskin virajlar çekmeliyiz. Uzun yollara tahammül gerek ve boyun ağrısının üstesinden gelmeliyiz. Ağaç altında keyifle bir sigara içmenin de bedelleri var Dea, biliyorsun.

Bir sevdanın olmaması söz konusu bile değil bu noktada. Bilmiyor musun? Ben öğrendim. Öğrendim ve kanayan yerlerimi örtmeden uyuyorum geceleri. Çünkü yıldızlar daha güzel parlıyor kırmızı fonda.

...

Hatırla, seninle bir köprüden geçmiştik. Şehrin ortasında bir amazon nehri gibiydi etraf. Dar bir alana müthiş bir fotoğraf sanatçısı, tüm sahne dekorunu yığmış gibiydi anlayacağın.

Cebinden adımı mı düşürdün suya? Bulalım, bulalım onu! Yüzelim! Yüzelim mi biraz, Dea?

Bana dudaklardan söz açarsan eğer, öpüyorum ama konuşamıyorum derdim. Sanki arka fonda sis verilmiş bir sahne, bir dramanın orta yerinde bana sessizce hangi kabloyu keseceğimi fısıldıyorsun da okuyamıyorum dudaklarını. YÜKSEK SESLE, Dea! Kulaklarımdan biri ağır işitiyor, biliyorsun.

...

Havada gördüğüm leyleklerin hepsini vurabilirim. Üstelik silahım da yok.

Gün ortasında içmişliğim var. Bir şiire küsmüşlüğüm... İmgelerde 'öteki adam' olunca, 'Ne münasebet!' diye yaygarayı basmışlığım var. Ama sen lügatine sokma bunları. Bunlar, ömrün kara büyüsü. Ellerini yıkadığın sabunun içine gizlenip ovaladıkça kanatan iğne ucu bunlar.

Gözünün birinde seğiren kalabalığı seziyorum. Benim göğsüm seni sevmekten başkasına yabancı. Mors alfabesini öğrenip beyin kanaması geçirmiş gibiyim. Tipik bir dejavu içinde sallanıp durmaktayım sanki. Yeniden öğreniyorum, göz kapağının gözyaşını içeride tuttuğunu.

Yeni sünnet olmuş bir çocuğun önünde kahkahayla göbek atan teyze gibidir hayat. Bir ameliyatı hediye bir saat ile kutsayan. Bana zamanı hatırlat Dea! Kanıyorum.

Sana geç kalmadığıma eminim. Bana geç kalmayışına da. Biz hangi arabanın kornasını kaçırdık, hangi kelebeğe çarptık da yüzündeki gülüşü çaldırdık o hengâmede?

Bazen göremiyorum ayrıntıları. Dea, benim de sol gözüm biraz seğiriyor galiba.

...

Kesmiyor beni bu sözcükler. Türkçenin her köşesinden döndüm adınla. Daha çok sevesim var, söyleye söyleye soyasım var seni fakat mesela bu hususta İngilizce çayın yanında kurabiye. Almanca bu işe fazla sarışın. Lehçe öğrensem yazamam diye korkuyorum. Arapça tarif edemem belinle kalçan arasındaki o muazzam açıyı –tövbe-, İbranice öğrensem şirk mi koşarım şiirlere? İtalyanca filan bunlar hep kumsalda salsa. Fransızcayla öpsem belki dudağıma yakışır dudakların bir kez daha, ama yine sözcükler Fransız kalır özleyen yanlarıma. Paleolitik Çağ'a dönüp mağara duvarlarına Shakespeare işlesem, Süreya yazsam dinozor bacaklarına. Evrile evrile günümüze gelseler belki yeter anlatmama.

Sözlük yazmalıyım, içimdeki yanardağ bu. Çevrilmesin yüzün benden ötesine diye. Karşılığı olsam kâfi, aynadaki yüzünün. Sen, yandığım oldun fakat sönmedim hiç. Kördüğüm oldumsa da kör olmadım hiç. Göreyim, daha çok göreyim senin yüzünde senin renginle dünyayı diye; seyahat diyorum, çekiyor kanım. Sana valiz bakıyorum fakat sığmıyor güzelliğin şu plastik kaplara. Yine seçemedim Dea! Hayattaki en mühim seçimimi seninle yapmış, miadımı doldurmuş gibi hani. Kararsızım, belki önemi yok diye senden başkasının öyle ya da böyle oluşuna.

...

Aytmatov'un kitap kapağıydı geçen gün: Gün Olur Asra Bedel.

Bazen ölü şairler seni görüp yazdılar sanıyorum şiirleri, bazen yaşayan romancılar sana öykünmüş gibi. Ne garip, tüm benzetmeleri sana iğneleyecek bir yaka var gömleğinde. Ne çok yakışıyor sana gömlek giymek Dea! Hele üzerinden hafifçe döküldüğünde.

Dökülmek demişken, dökülüyoruz evrenin altımıza koyduğu kaba. Şeklini aldık mı tam, bilinmez lakin büyüyorum ve büyüyorsun, bu gerçek. Fiziksel olarak da değil bir tek. Mesela ellerimiz ayaklarımız büyüyor birbirimizi severken, korkuyorum sığmayacağız bir gün şu düttürü dünyaya diye.

...

Hiçbir şeyin tek sebebi yok diyor felsefe. Öfkenin altında yatan ejderhanın boğazında kaynayan su, hangi cezveden taşar ?

Bir kuş sapanla mı, silahla mı yoksa bıçakla mı öldürülür, gibi bir soru bu. Ama biz asla kuş öldürmeyelim Dea! Leylekler için de farklı planlar yapabiliriz. Mardin'e gidebilirler mesela. Bir kadeh Süryani şarabında tüm nefes darlıkları boğulabilir böylece.

Şarap demişken, sen en çok bir şaraba benziyorsun Dea!

İçmişim, sarhoşum da bardaklar kırılıyor beynimde.

Gülüşünü görmeyince tekmeliyorum tüm tabureleri. Üstelik yukarıda bir halat sallanıyor. İsmimi yapıştırsam, tam boynuma geçer ilmek.

Sen boynumu tut. Ve hatta öp Dea!

Üstelik silahım da yok, ölümüne suçsuzum.

Tek bildiğim;

Seviyorum.

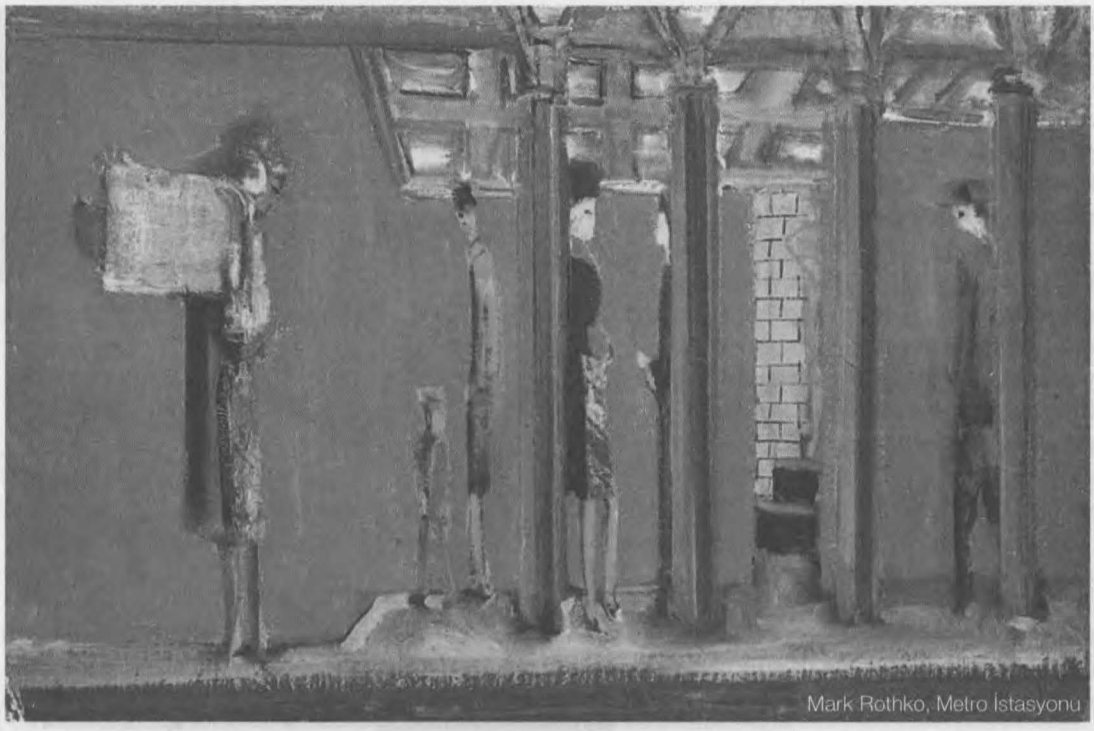

Serpil Yıldız

Siyah ve Maneviyat: Mark Rothko

EFKAN OĞUZ

"En ilgi çekici resim, birisinin ne gördüğünden ziyade ne düşündüğünü ifade eden resimdir." Mark Rothko

Mark Rothko, Metro İstasyonu

1903 yılında bugünkü Letonya'da Yahudi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Mark Rothko (veya o zamanki ismiyle Markus Yakovleviç Rotkoviç) Amerika'ya geldiğinde daha 10 yaşındaydı. 1921 yılında girdiği Yale Üniversitesinden, ikinci yılında bursu kesildiği ve okulun elit öğrencileri tarafından dışlandığı için ayrıldı. Sonrasında New York'a taşınan ressam, burada kariyerine başlama fırsatı buldu.

Kariyeri boyunca birçok akıma dâhil olmuş sanatçının eserleri özünde hep aynı kaygıyı taşır. Bu bakımdan, erken dönemlerinde verdiği eserler ile olgun döneminde verdiği eserler aynı kefeye konulmalıdır. Rothko'nun yapmaya çalıştığı şey, renkleri ve resmin fiziksel özelliklerini kullanarak insanın çiğ duygularını uyandırmak ve onları çalışmanın birer parçası haline getirmektir. İlk dönem resimleri, tablo boyutları daha küçük olmasına rağmen seyircisini, tasvir ettiği "bakma" eylemi ile dâhil edip onun bir parçası olmaya çalışır. Figürler, seyirci tarafından görülmeyen fakat tehditkâr bir şeye bakmakta ve bizlere korktukları bu şeyin onları tabloya hapsettiği izlenimi vermektedir. Resimlerdeki vizyon, somut ve klostrofobiktir. Resmin merkezinde ne figürler ne de seyirci vardır; bizlerin göremediği o tehditkâr durum, tüm dikkati üzerine çekmektedir. Bu tema Rothko'yu erken dönem sürrealist ressamlardan Chirico, Edward Hopper ve en çok da Vermeer'in çizimlerine yaklaştırmaktadır. Bu kapsayıcı tavır merkezsizleştirme ile birleşince bir nevi eylem ve onu kısıtlayan olgu aynı anda sunulmuş oluyor. Özellikle "Cadde" (Street Scene, 1937) ve "Metroya Giriş" (Entrance to the Subway, 1938) resimlerinde görüldüğü üzere, resmedilen figürler, etrafını sarmalayan mimari yapılar tarafından çevrelenmiş ve yalnız bırakılmıştır; buna karşın donuk da olsa bir eylem mevcuttur.

Erken dönem çalışmalarını takiben Rothko, dönemin sanatsal akımlarına uyarak sürreal tarzda resimler çizmeye başlar. Bu çalışmalarında ise Jung'un kolektif bilinçaltı teorilerinden yararlanır ve daha evrensel olan mitolojik figürlere ve arketiplere geçer. İşlediği temalar bakımından iç dünyamızın karmaşıklığı ve iletişimin zorluğu yine ön plandadır. Örnek olarak "Kartalın Kehaneti" (The Omen of Eagle, 1942) ve aynı yıl çizdiği "Iphigenia'nın Kurban Edilişi" (Sacrifice of Iphigenia) tabloları, savaş ve çocukların kurban edilişi konulu Yunan tiyatro oyunu Agamemnon'dan esinlenilmiştir.

1940'ların ortalarına doğru Rothko'nun tarzı yine değişime uğrar. Bu sefer Joan Miró, Roberto Matta gibi sanatçılardan etkilenerek daha ilkel biyomorfik formları resmeder. Daha önceki sürreal çalışmaları zaten sanatçının görüşüne de tam olarak uymamaktadır; zira resimleri, süjelerinden ziyade formları ve renkleriyle seyircisine hitap etsin istemektedir. Rothko bunu "Resmim belirli bir anekdotu anlatmaya çalışmamaktadır. Daha ziyade, tüm zamanların bütün mitlerinde bulunan bir ruhu temsil etmektedir" sözleriyle açıklar. Fakat buna rağmen, bir aracı olarak kullanılan formlar kültürel bir değere sahip olduğundan dolayı sanat ile sanatı deneyimleyen kişi arasındaki bağı bulandırmaktadır. Dolayısıyla bu kültürel doneler elimine edilmeli ve daha münzevi bir duyumsama sağlanmalıdır. Sonuç olarak ilkel imgeler, Rothko'ya

bu amacına ulaşmada biraz daha yardımcı olmuştur. Fakat yine de sanatçı tam olarak tatmin olmamıştır.

Resmin içine dağılan süjeleri zaman içinde tamamen erimiş, yerine Rothko'ya has bir renk paleti kalmıştır. 1940'ların sonuna doğru ressam, yıllarca arayışı içinde olduğu dinamikleri soyut resim akımında bulmuştur. Tıpkı Aristoteles'in "Korku ve acıma, ya sahne dekorasyonu aracılığıyla uyandırılır ya da onlar olayların örgüsünden kendiliğinden doğarlar. Bu ikincisi daha üstün olup iyi ozanların işidir." sözlerinde olduğu gibi, Rothko da tüm bu dekorları bir kenara atmış, sadece renklere ve sunuluş biçimine odaklanmıştır. Zira ressamın isteği üzerine, tablolarından hiçbiri çerçevelenmemektedir. Çalışmalarının dünyadan bu denli sert çizgilerle ayrılması, sanatının amacına ters düşmektedir. Aynı şekilde, resimlerdeki çizgiler de yumuşak geçiş hatlarına sahiptir. Bu geçişlerle Rothko, bilinçaltı ve bilinç arasındaki ayrımın sanıldığı gibi net olmadığını anlatmaktadır. Tablolarının en önemli özelliklerinden biri de devasa boyutlarıdır. Rothko'nun olgunluk döneminde yaptığı çalışmalar, seyircisini bu şekilde sarmalar. Adeta Gestalt kuraekmında da savunulduğu gibi, tabloları inceleyenler artık onların "tamamlayıcı" bir parçası olmuştur. Tablo ile seyircisi arasındaki iletişimin ilk basamağı, inkâr sürecidir. İlk bakışta tabloların saçma oldukları düşünülür ve seyirci, resimleri yabancı bir cisimmiş gibi reddeder. İkinci basamak, anlam aramaya çalışmaktır. İnsanoğlu nihilizmden ziyade nesneleri anlamlandırmaya yatkındır. Dolayısıyla bu süreç daha bireysel ve ham duygular üzerinden devam eder. Bob Holman'ın sözleriyle ifade edecek olursak:

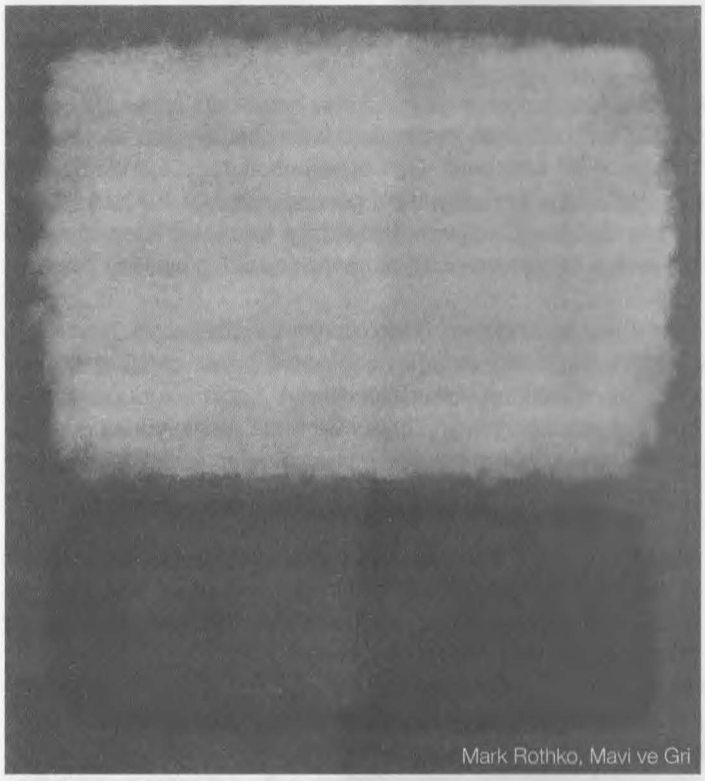
"Bir şeyi yeterince uzun seyredersen; o şey, şiir olur."

Rothko'nun renkleri, baskılarda görüldüğü gibi tek bir katmandan oluşmamaktadır. Ressam, özellikle siyah tonlarını elde edebilmek için birçok katman kullanmaktadır. Tüm bu katmanlar, hayatın bir alegorisi gibidir. Tek bir gerçeklik elde etmek için sayısız olayı filtremizden geçirir ve kendi tekil perspektifimize ulaşırız. Renk seçimlerinde ise erken dönem resimlerindeki canlı renklerden olgun dönem çalışmalarında kullandığı koyu tonlara, son olarak da tamamen siyah tablolara progresif bir geçiş söz konusudur. Bu sürecin bir meyvesi olarak Teksas'ta bu siyah tabloların kullanıldığı Rothko Şapeli açılmıştır (1971). Şapel, sekizgen yapıdadır ve orta bölümü gün ışığıyla aydınlatılmaktadır. Her bir duvarında siyah bir tablo yer almaktadır. Herhangi bir dine bağlı olmayan şapel, herkese açıktır.

Rothko, gençliğinde terk ettiği Yale Üniversitesinden 1969 yılında fahri doktora ünvanı almıştır. Sanatının da geçirdiği evrimi tanımlar nitelikte olan doktora konuşmasında şu sözleri sarf etmiştir:

"Daha genç zamanlarımda sanat yalnız bir şeydi; galeriler yoktu, koleksiyonerler yoktu, eleştirmenler yoktu, para yoktu. Buna rağmen, altın çağlardı; zira kaybedecek bir şeyimiz yoktu, kazanılacak bir vizyon vardı. Bugün ise durum bütünüyle farklı. Zamanımız laf kalabalığı, faaliyet ve tüketim zamanı. Dünya için hangi durumun daha iyi olduğunu tartışmaya kalkışmayacağım. Bu hayata sürüklenmiş birçok kişinin kök salabileceği ve büyüyebileceği o sessizliği umutsuzca aradığının farkındayım. Umut etmeliyiz ki bulabilsinler."

Maalesef ressam, bu konuşmasından bir yıl sonra asistanı tarafından mutfağında intihar etmiş ve kanlar içinde yatarken bulunmuştur. Geriye ise herhangi bir not bırakmamıştır. Fakat duyguları ve düşünceleri, kendine has renklerinin dilinde bizlere ulaşmaya devam edecektir.

Mark Rothko, Mavi ve Gri

Mark Rothko

Tek Kişilik Tragedya

MEHMET AYTEMİZ

Kömür gözlü bir kumral, en üst pencerede
Eskidir geçmiş zaman esvapları eski
Görmüşlüğüm var bu kadını, ama nerede?
Hatırlıyorum, başka bir hayatta belki
Gerard De Nerval'a, Aşk oyununun başrol oyuncusuna;

Yollar sana çıkar diye düşünüyordum; çıkmadı, çıkmaz, çıkmayacak.

İkimiz, ayrı defterlere yazılmış kaderin başrolleriyiz; ne yolumuz birleşir ne de kaderimiz. Gün dönerken akşama içimde özlemin büyüyor. Karşı koyamıyorum, gücüm yetmiyor bu hasreti durdurmaya. Ellerim, kollarım, bacaklarım tutmuyor, kaslarımın hiçbiri tutmuyor; sanırım onlar da sana karşı elden ayaktan düştü.

Dört duvar arasındayım, boğuluyorum ama hayalinle özleminle... Kalkmalıyım, senin olduğun şehirlerde, senin olduğun caddelerde senin olduğun yollarda olmalıyım. Senin soluduğun havayı solumalıyım, ciğerlerimin ihtiyacı var buna. Senin yürüdüğün yollarda yürümeliyim ayaklarım açılsın. Senin gezdiğin ışıklı caddelerde gezmeliyim ki gözlerim kamaşsın...

Yollar sana çıkar diye düşünüyorum... Yollardayım seni bulmak umuduyla belki de hepten kaybetmek korkusuyla. Artık ne çıkarırsa kader kaşıma razıyım. Kaybedecek hiçbir şeyi kalmamış bir kumarbaz gibi giriyorum terminale...

- Bir bilet lütfen..
- Nereye gideceksiniz efendim?

"Kaderimin götürdüğü yere gideceğim. Bana hazırladığı oyunun son perdesini oynamaya gideceğim istersen sende bir bilet al da gel benimle oyun nasıl olurmuş görürsün."

ya da

"Onun olduğu şehire lütfen. Ekspres aracınız varsa daha iyi olur bir an önce gitmeliyim. Varmalıyım ona, sarılmalıyım sımsıkı bir daha bırakmamak üzere bir daha gitmemesi için..."

ya da

"..."
- Buyurun biletiniz ...

Uzun yollar, uzayan yollar... hiç bitmeyecek gibi geliyor bazen ama yollar sınırları da aşıyor.

Gün dönüyorken akşama inceden bir yağmur vuruyor cama. Bulutlar pek sulu göz çıkıyor. Daha oyun başlamadan afişlerden anlamış olacaklar sonumu... Yollar ilmik ilmik çözülüyor, teslim oluyorlar, çok rahat geçiyoruz. Bu kadar kolay olacağını umuyordum desem yalan olur...

Juan Camilo Mayorga

Vakit geç, çok geç... El ayak çekilmiş, şehir sessizliğini sergiliyor. Yollar aşırı insan kaybına uğramış. Madem insanlar yok neden yanıyor bu şehrin sokak lambaları?

Ohh dünya varmış... Senin soluduğun şehrin havası doluyor ciğerlerime bak nasılda hızlandı kan dolaşımım... Kalbim daha da mı hızlı çarpmaya başladı? Heyecandan mı yoksa korkudan mı?

Hava soğuk, tahmin etmiyordum bu kadar olacağını. Işıklı caddeler bomboş. Yürüyorum, yürüyorum, yürüyorum...

Kadın ve Adam

FEYZA ALTUN MERİÇ

Usulcacık yürüyorum, en yavaş adımlarla yürüyorum, nefes almadan yürüyorum, ani bir hareket yapmadan yürüyorum... Sırf senin geçtiğin sokakların büyüsü bozulmasın diye...

Adresin var elimde, küçük bir kağıt parçasında. Bulana kadar neler çekmiştim bir ben bilirim bir de Allah bilir...

Yıldızlar bir araya toplanıyor, her yıldız kaydığında bir dilek tut derlerdi, dileklerim kabul olsun diledim. Ay biraz daha bulutların arkasına saklanıyor gibi. Hava biraz daha soğuk davranmaya başladı. Gecemse daha da kararıyor, karardıkça kararıyor sahne...

Ey ahali söndürün lambaları, karartın yolları ben geldim ben. Sahne benim artık, bu oyunun başrolü benim ben... Söndürün lambalarınızı. Bu sokak lambası benim için yanıyor zaten gerek yok sizin solmuş ışıklarınıza.

Senin perdelerin, perdelerin dışında penceren, pencerenin dışında çiçeklerin, çiçeklerin dışında koca bir dünya... Kocaman dünyanda kaybolmuş bir ben, yolunu şaşırmış bir ben, seni seven bir ben...

Yollar sana çıkar diye düşünüyordum... Çıkmadı, çıkmaz, çıkmayacak...

Günün sabahında...

-Komserim olayı gören bir tanık var, getirelim mi?
-Çağırın gelsin bakalım. Buyrun oturun, olayı görmüşsünüz, anlatın dinliyoruz...
-Komiserim sormayın, keşke görmeseydim, hiç uyanmasaydım. Afedersiniz gece birden bire uyandım ki ne sıkışmışım. Hemen hacet etmeye gittim bir ufak su dökeyim derken sesler duydum. Sanki biri ağlıyordu. Perdeyi araladım camı açamadım. Bir adamdı! Elinde sigarası vardı derin derin çekiyordu, sonra bira şişleri vardı hem içiyordu hem ağlıyordu. Sonradan fark ettim sokak lambasında ip sallanıyordu. Hareketleri çok tuhaflaşmıştı, içkinin verdiği sarhoşluğa benzemiyordu hiç. Daha önce ilkokuldayken hani tiyatro oynarlardı izlerdik ya işte adamda öyleydi. Bir eve karşı döndü saygıyla eğildi. Sonra doğruldu direğin ortasında ki demirlere bastı. O sıra intihar edeceğini anladım. Korktum kımıldayamadım. Bir eliyle direğe tutunurken bir eliyle ipi boynuna geçirdi. Ve ve kendini bıraktı. Sokak lambaları hepsi birden bire tek tek söndü noluyor anlayamadım. İnanın o an gördüklerimin hiçbirine inanamadım...

-Tamam sakin olun... Anlaşılan adam perdeyi kapatmış, şanslıymış ki boş salona oynamamış...

Onu ilk, otelin lobisinde gördü. Minderleri kayan rahatsız koltukların en genişine kurulmuştu. Sol elini koltuğun sırtına sağ bacağını da sol bacağının üzerine atmıştı. Elindeki puroyla oynuyordu.

Oturduğu koltuk, resepsiyondaki kadının tam karşısındaydı. Adam tam üç gündür otelde kalıyordu. Her sabah aynı saatte çıkıyor, akşam aynı saatte geliyordu.

İlk gün, kadının bu kadar dikkatini çekmemişti ama ikinci gün adamın ne kadar güzel gülümsediğini fark etmişti.

Üçüncü gün ne kadar yanık tenli olduğunu ve etrafa, kızgınlık dönemindeki hayvanlar gibi bir koku yaydığını fark etmişti. Üçüncü günün sonunda adamın lobide olmadığı her saniye için ağlıyordu.

Daha ne kadar otelde kalacağını biliyordu. Tam beş gün daha kalacaktı.

Dördüncü gün adam resepsiyona yaklaştı gülümseyerek kadının gözlerinin içine, daha içine boğazından aşağıya bakıyordu sanki.

Kadın adam yaklaştıkça gerildi.

Suratı kaskatı kesildi.

Boynuyla karnı arası patlamıştı. Sanki patlamanın etkisiyle bir tek kalbi kalmıştı açıkta. Adam da ayan beyan görüyordu kalbini. Acaba şuan gülüyor muyum yoksa gelme diye bağırdığım belli mi oluyor suratımdan, diye düşünüyordu.

Damarlarında kan akışı durdu. Buz kesti elleri.

Buyrun beyefendi, dedi.

Bu ses sanki başkasının sesiydi. Mekanik gri bir sesti çıkan.

Azıcık titredi mi sanki?

Adam sol dirseğinin üzerine yaslandı banko önünde:

İyi akşamlar, kaç gündür akşamları otelden dışarı çıkamadım yorgunluktan, buralarda güzel bir yer var mı yemek için?

Var, otelin 300 m aşağısında, geldiğiniz yol üzerinde solda kalan restoran buranın en iyisidir. İsterseniz sizin için yer ayırtabilirim.

İki kişilik lütfen, teşekkür ederim.

İkinci kişi kim? dedi kadın. O an, otelin çatısı çöktü.

Adam dönüp kalktığı koltuğa geri oturdu.

Kadın adama bakmaktan kendisini alamıyordu. Aşırı bir gülümsemesi vardı. Aşırıydı. Bir gülümsemenin kimseyi bu kadar baştan çıkarmaya hakkı yoktu. Adam da ona bakmaya başlamıştı. İşte yine gülümsedi ona. Karnında bir karıncalanma hissetti, sanki lastikleri gerip gerip karınına doğru bırakıyorlarmış gibi, veya aniden yokuş aşağı iner gibi... Karıncalanma karnından boynuna doğru çıktı. Başka yere bakmaya çalışsa da kendisine engel olamıyordu. Gözleri kaçıyor adamı buluyordu. Kontrolden çıkmışlardı. Ve anlamsızca gülümsüyordu.

Adam gözünü kırpmadan kadına bakıyordu. Arada şeytanca gülümsüyor, sonra da elindeki telefona geri dönüyordu.

Beşinci gün sabah vardiyası kadındaydı, adamın otelden çıkışını izledi. Hiçbir hareketini kaçırmadı, sağ elini korkuluklara sürüyordu. Önce sol adımını atıyordu. Sol eli boşlukta sallanıyordu. Parfüm kokusu lobiyi kaplamıştı. Dönüp kadına gülümsedi.

Kadının kafası patladı. Arkadaki duvar kan olmuştu. Dönüp şaşkınlıkla duvara baktı. Hayır, bir şey belli olmuyordu. Dönüp adama gülümsedi. Gülümsemiş miydi acaba yoksa dişlerini mi sıkmıştı. Adamı gördüğünde yaptığı mimiklerden bir türlü emin olamıyordu. Önündeki ekrana boş boş bakmaya başladı.

Altıncı gün adam lobiye ancak öğlen indi. Bu sefer üzerinde takım elbise değil kot pantolon ve rengi solmuş bir tshirt vardı. Tshirtün kısa kollarından kaslı kolundaki dövme görünüyordu. Bu sabah tıraş olmamıştı ve suratında biten küçük kılları uzaktan görebilmek mümkündü.

Adam kadına baktı, kadın yere yığıldı. Gözleri açık bir torba gibi yığılmıştı. Hayretle bankonun arkasında yere yığılan bedenine baktı. Sonra adama bir baş selamı vererek gülümsedi. Fark etmeden dişlerini gıcırdattı.

Yedinci gün artık kadının vücudundan can çekilmişti. Sabırsızlıkla merdivenlere bakıyordu. Adam gelsin ona gülümsesin istiyordu. Zaten kaç gündür kalbi açıkta geziyordu. Dördüncü gün orta bedeni patlayınca kalbini yemekhanede kullanılan servis arabalarından birine koymuş, üzerine de cam fanus kapatmıştı. Kaybetmemek için de bisiklet zinciriyle beline bağlamıştı arabayı. Fanusun içinde nasıl çırpındığını gördükçe, zavallı, diye geçiriyordu aklından.

Adam merdivende belirdi. Bugün tıraşlı ve takım elbiseliydi, göz göze geldiler. Kadın ağlamaya başladı. Gözyaşlarına hakim olamıyordu. Fanustaki kalp de durmuş atmıyordu. Kadın kalbinin atmadığını görünce daha çok ağlamaya başladı. Hıçkırarak ağlıyordu.

Adam yaklaştı:

"Bugün otelden ayrılıyorum. Hesabımı çıkarır mısınız?" dedi.

Kadın dizlerinin üzerine yığıldı. Kafasını bankonun arkasındaki dolap kapağına dayadı. Bağırarak ağlıyordu. "Gitme!" dedi hırıltılar arasından.

Adam gülümseyerek kadına bakıyordu.

Kadın önündeki ekrana baktı, 6 gece 7 gün kalmışsınız, dedi.

Evet, diye cevap verdi adam.

Kadın yerde tepiniyordu.

Bir tuşa basınca yazar kasa gibi bir aletten fiş çıktı. Kadın, adisyonu adamın önüne koydu. "Bu oda hesabınız; lütfen imzalayın." dedi.

Adam adisyonu imzalarken kadın elinden kalemi kapıp adamın suratına fırlattı, gitme dedi.

Adam, "Lütfen odamdan bavullarımı aldırır mısınız?" dedi.
Tabi, dedi kadın gülümseyerek. Adam dönüp restorana girdi.

O gün öğlen 1'de kadının mesaisi bitti. Dolaptan çantasını aldı kadın, fanustaki kalp hâlâ atmıyordu. Belindeki zinciri çözdü, ağlamaktan suratı mosmor olmuştu. Dolabın kapağına takılmış, etrafı sarı plastikten aynaya baktı. Makyajı, yüzü gözü sabah evden çıktığı gibiydi. İyi, dedi.

Adamdan önce otelden çıktı. Yürüyerek otelin ilerisindeki köprüye vardı. Kendini köprüden attı. Sonra suya çarpan bedeninin sesini dinledi. Suyun kendisini sürükleyişini, plastik gibi şişen vücudunun batıp çıkışını izledi. Derince, iç çekti.

Dönüp köprüden uzaklaştı.

Gölgesiz Adımlar

ŞEYDANUR KANTOĞLU

I
Güneşi çekilmiş bir dünya
Ve gölgesiz sokakları insanın
Ağaçlar topladı ikindi gölgelerini
Nereye sığınmalı telaşı
kırlangıçların
Yağmur da dindi
Hangi duvar kaldırır
çaresizliği.

II
Karanlığa yakılmış bir türküyü
taşıyordu dudakların;
yanıyordun.
Bir kayık bir ışık yakıyordu
uzaklardan;
selamlıyordun.
Sessizce kalkıp gitmiyordun.
Bir sigara daha yakıyordu
ışıkları şehrin,
Söndürüyordu sonra bir sigara daha
arka sokakların.
Sırtını duvara yaslayıp
bir sokak lambası yaktın
kağıdı kalemle yaktığında
yandın.
Yüzünü çıkarıp çaresizliğine astın.

III
Uğuldayan tepelerin
Esereklisiyim ben
An gelir, pervazında belirir ıslığım
Hangi cama vursan
kırılır bakışların
Çıkmaz sokaklarımda kaybolur
adımların.
Kaçışların nereye
ürkek serserisi ıslak kaldırımların.

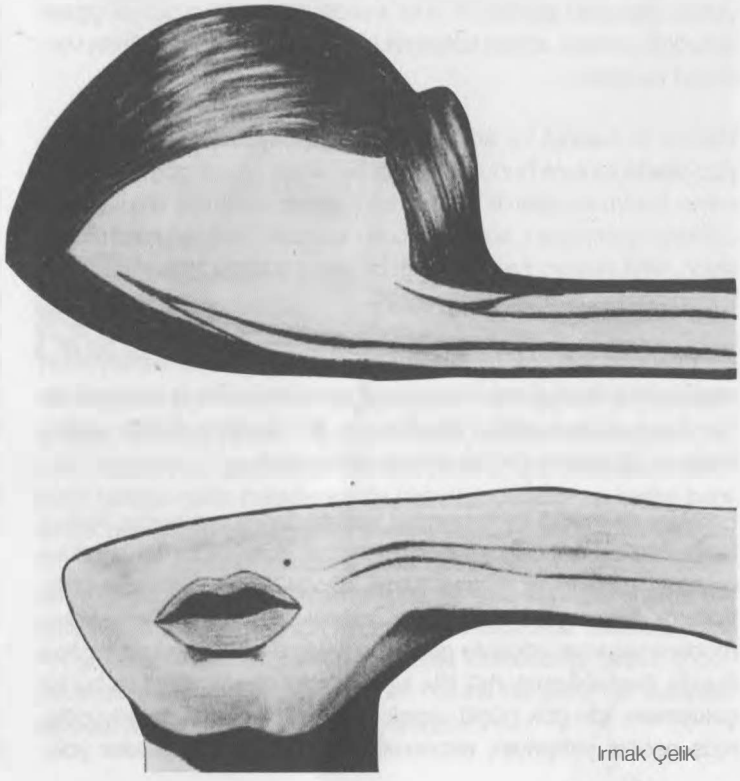
Kent

CANSU EKREN

bazıkentler, sokaklarına çocuk doğurur.
her ayak izini,
yere düşen her küpeyi,
bakkala uğrayan her kadını,
el ele tutuşan her sevgiliyi takip ederler çocuklar
alınlarındaki terden ellerindeki toza, tırnaklarındaki kire kadar.
bir kapının önünde dururlar,
eğlenirler ve susarlar.

bazıkentlere misafir olur, giderim.
tek bir yer, tek bir sıcak, tek bir sarı vardır sığınacak
içinden geçtiğim, içimden geçen, içimi bıraktığım, içimi
dökemediğim tek yer
içimdeki güneşi doğurduğum
dışarıdaki fırtınadan korktuğum ve koptuğum.

bazıkentlerin çocuklarına benzerim ben de gitgide, gide gele.
yeniden doğamayışların kenti
ilk nefesin, ilk çığlığına hasret bir bebeğin.
içinde bir bebek gibi nedamet büyütenlerin kenti
yollarında düşük yapan kadınların kenti
"şu köşeyi dönsem orasıdır beyaz." diyen kadınların kenti.
ağırbaşlı, sarı bir ışık süzülür pencerelerinden
ve kadın, beyazı göremeden öldürülür.

Irmak Çelik

Dublin'in Fakir Prensi Oscar Wilde

FİLİZ EĞİN KOLATA

> "İnsan aşık olduğu zaman hep kendi kendini aldatmakla işe başlar, başkalarını aldatmakla sona erdirir. Dünyamızın romantizm dediği işte budur." Oscar Wilde

Vikinglerden kalma, sadece aptallann ciddiye alındığı, şimdilerde Avrupa'nın en yaşanır, en mutlu ülkesinde; lalelerin ve papatya kokularının arasında, 16 Ekim 1854 günü mutlu bir prens doğar. Küçük prens, meleklere benzeyen, bir şey istemek için ağlamayan, kırlangıçların bile aşık olduğu, nadide safirlere benzeyen gözleriyle, 'Dorian Gray' güzelliğindeydi. Uzun altın sarısı saçları olan pelerinli prens için, hiçbir saç teli yoktu ki ömür boyu üzerinde taşıdığı kardeşi Emily'nin bir tutam saç teli kadar mis kokulu ve güzel olsun. Emily, prens için ayın gölgesinin üzerine düştüğü "Salome" gibiydi.

Herkesin sevdiğini öldürdüğü bir yaşamda o, kardeşinin yokluğuna hiç alışamayıp o bir tutam saç telini ömrünün sonuna kadar kalbinin üzerinde sakladı. Gözlerden uzak, duvarlarla örülü, dünyanın hiçbir kötülüğünün içeri alınmadığı bir yaşamı tercih edebilecekken prens, bakışlarını yaşadığı hayata çevirmeyi seçti ve o andan sonra o güzel gözlerden yaş hiç eksik olmadı. Çevresine baktığında insancıkların mükâfat ile kandırılmış, yumuşak başlılıkla zulme alıştırılmış, başları okşanan hayvanlar gibi, bir çeşit nasırlaşmış rahatlıkla yaşamlarını sürdürdüklerini gördü. Onlar, başkalarının eskilerini giyip başkalarının standartlarına uymayı, yaşamak sanıyorlardı. Yapılan kötülükleri görünce hiç erimeyecek kurşundan yüreği bile ağlamaya başlamıştı. Biliyordu, tek çözümün yoksulluğu oyalamak yerine ortadan kaldırmak olduğunu. Hayata en büyük zararı verenler, en çok iyilik yapmaya çabalayanlardı. Bu, bir hastalığı iyileştirmemeye, hastalığın sürmesini sağlamaya benziyordu. Hayırseverler, açları doyurup dilencileri giydiriyor ama kendilerinin ruhları aç ve çıplak kalıyordu. Sorun, zaten kötülerin işlediği suçlar değil, iyilerin verdikleri cezalardı.

Darwin' in kadının ve erkeğin özelliklerini ayırmasından sonra, o yüzyıllarda toplum bunu belirleyici bir unsur olarak görmüş ve bu rolleri benimsemişlerdi. Kadın; itaat eden, namuslu olanları güzellikten anlamayan, kocasını mutlu edecek, evinden sorumlu kişiydi. Ama insanın haz almadığı bir şey yapması zihnen ve ahlâken incinmesi demek değil miydi?

Bir düşünün, ne çok inciniyoruz bu 'yaşam' denen senaryonun repliklerini ezberlerken! İstemeyerek girdiğimiz tüm iş birliklerinde kendimizi sadece kötü hissediyoruz. Bir şeylerin değişip gelişmesi de ütopyanın gerçek olması kadar uzak.

Erkekler de maddi ve toplumsal konulardan sorumluydu. Kutsal Kitap bile bu konuda erkeklerden yana duruyordu. Ve erkekler eşlerinin paralarıyla metres tutma özgürlüğünü bile yaşayabiliyorlardı. Kıskançlık? Komünizen kabilelerde hiç rastlanmazken, modern yaşamın etkisiyle gelişen erkeklere göre gereksiz bir konuydu. Başkaldırmak mı? Bu, kişilik sahibi olanlar içindi ve bu tip çekişmeler için çok güçlü olmak gerekirdi. Açlıktan avurdu çökmüş nesiller yetişirken, ekonomik güçle donanmış ülkeler yokken, gerçek bir insan nasıl olunabilir? Yük hayvanı olmaktan çıkamamış, onu ezen bir gücün sonsuz küçük bir zerreciği olmuşken; nasıl itaatsizlik yapılabilir, nasıl erdemli olunurdu? Kendini gerçekleştirebilenler, düşünürler, bilim insanları ve şairlerdi. Higginson bile şiirin erkekleri dişil züppeliğe yaklaştıracağından endişeliyken, şairlik...

Oscar; bütün kalıpları aşmış, hayata meydan okuyan, iyi bir şair ve sanat eleştirmeni olmuştu. On yedi yaşına geldiğinde benliğini çözümlemiş, o erkeği öptüğündeki hisleri belki de karısına karşı bile hissetmemişti. Zaten kadınlar aşk hikâyesi yaşadığında mahvolan, evlilik yaşadığında kamu binasına dönen canlılardı. Belki de bu nedenle o, seçimini farklılaştırdı. O adamdan etkilenmişti ve birinden etkilenmek demek, ona ruhunu vermek demekti.

Modernist edebiyatın öncüsü olan Wilde, en büyük eserini kendi hayatı olarak ortaya koyacak, o hayatı üstün dehası sayesinde yaşayacak ve bunu herkese kanıtlayacaktı. Amerika'ya estetik konferansları için Arizona gemisiyle gelip gümrükte beyan verilmesi istendiğinde "Deham dışında beyan edecek hiçbir şeyim yoktur." diyerek bunu göstermişti. Denilir ki deha, hiç kuşkusuz güzellikten daha uzun ömürlüdür. Hayat dediğimiz şey, sanatı taklit eden gerçekliklerde sanatı zehirleyen bir şeydi. Gerçeklik de bedenle ruh uyumunu ayırıp, kaba bir şekilde icat edilmişti. Onun gerçekliği ise güzellik ve estetikten oluşuyordu ve zaman onun gördüğü güzelliğe hiçbir zarar veremezdi.

Romantik bir öykü gibi yaşamıştı hayatını, öykü sonlandığında romantiklikten uzaklaşacağını bile bile. Reading zindanlarında kürek çekerken duyduğu ızdıraplar, toplum tarafından cezalandırılmaktan daha hafif gelmiş, o güzel portre aklından hiç çıkmamıştı. Bu nedenle, yıllara rağmen Alfred'le yeniden ve yeniden buluşuyordu. Aşkta sadık olanlar aşkın yalnızca uçan yönlerini bilirken, aşkın trajedilerini bilenlerse vefasızlardı. Ruhunu yakasına takılacak bir çiçek yerine koyacak birine vermesi mi, bu çiçeğin bir yaz günü kullanılıp sokağa atılacak olması mı daha acıydı? Yine de çukurda olduğunda bile yıldızlara bakabilmesi, bir başka eşsiz eseriydi.

Yolun sonuna geldiğinde ise yaşadığı hayata dönüp bakacak ve yaşamının sadece yirmi beş şilin ettiğini görecekti. Fakirlikle ölüyordu. Kırmızı bir güle karşılık ölüm çok ağır bir bedelken, nüfusun gençlerle dolu olduğu bir yerde doğup kırk altı yaşında hayata ve hayallerine gözlerine yumdu. Ardından dediler ki: Bir zamanlar mutlu bir prens vardı!

Marilyn

MUSTAFA SİLİCİ

Marilyn'le denk geldik az önce sokağın başında. Her zamanki elitistliğiyle frezya kokulu saçlarını savuruyordu mahalleliye. Meşkten deliye dönmüş esnaf ekmek teknelerini dümensiz bırakıp salınan kalçaların ederiyle ilgileniyorlardı. Topuklu ayakkabıları arnavut kaldırımların aralarına serpiştirilen izmaritlerde kalan kuru dudak izleriyle kısa süreli fetişist ilişkiler yaşıyordu. Bilselerdi tiryâkiler, filtreleri dudak aralarında tutmaktansa, bûselerle dumanlanıp mazgallar yerine en işlek güzergâhlara bırakırlardı nasiplenmek için ondan.

Marilyn... İstanbul'un kendinden güzel, kendinden tehlikeli, kendinden vazgeçilmez tek kadını... Bir şehrin kişileştirme sanatıyla ete kemiğe bürünmüş hâlini kıskandıran yegâne güzeli...

Adım adım birbirimize yaklaşıyorduk. Ben, gâyet özensiz Heisenberg baskılı pijamam ve altına yalın ayak geçirdiğim kırmızı Superga'larımla sırf güneş yüzü görmek adına aslında ihtiyacım olmayan öte beriyi almak için gayet özensiz bir şekilde sokağa dökülmüşken, o aşinası olduğu ilgiyi mahalleliyle gideriyordu. Mutlu muydu? Instagram hesabı kadar mutlu olması imkânsızdı. Keşke gülümsemelerinin üstünde peşi sıra beliriveren kalpler aklını doyurduğu kadar ruhunu da doyurabilseydi.

İçinde binlerce ona âşık tutsaklaşmış ruh taşıyan yalancı gözleri üstüme üstüme geldikçe daha da büyüyordu. Herkes gibi beni de bir kez daha esaretine almaya çalışırken ruh ikizim Raif'ten içime kazınan sözleri mırıldanıyordum: "Hayatta en güvendiğim insana karşı duyduğum bu kırgınlık, adeta bütün insanlara dağılmıştı. Çünkü o, benim için bütün insanlığın timsaliydi." Kendine uygun bahaneler üretip ruhunu arındırdığından hiç şüphem yoktu ama bendeki izleri hayatıma mâl olmuştu. Bütün olanları göz ardı edip, silahları ensemde ensemde patlatışlarını unutmuş olacak ki kendini hâlâ hikâyede uğruna ölünebilecek Puder sanıyordu. Oysa onun o hikâyede yeri yoktu.

Yakınlaşmamız devam ederken bir filmin final sahnesinin yavaşlatılmış ânını yaşıyor gibiydim. Bir zamanlar kanımın rengini aldığı dudaklarının kırmızısı başka bir adamın tutkusuna kurban edilmişti. Ve saçları... Tuttuğumda kalbimin bağları çözülür, gittiğinde topuklarımdan toplardım. O da artık o zamanlar sır gibi sakladığı içimizdeki yabancının aidiyetine sunulmuştu. Nasıl ki bir gün bana o filintanın adıyla seslendiğinde organlarım birbirine vurduysa, ben de 'Marilyn' diye haykırmak istedim öpmelere doyamadığım kulaklarının içine. Ah Marilyn! Korkma hemen! Sâdece cümlelerin içinde benim ahlarım. Yalnız bilmeni isterdim ki; ülkeler, şehirler, sokaklar değil, ruhlar lânetlenir. Hangi mekânda, hangi zamanda, hangi durumda olursa olsun o seninledir. Kendimden biliyorum, sen de bilirsin, eskilerden. Bunu kabullenmen, şikâyet etmemen lazım. Çünkü "her ne olursa olsun" deyip adanmak, bunu gerektirir.

Ah âciz Marilyn! Nasıl da değişmişsin! Yok, hemen savunmaya geçme, sen hep aynısın. Ben artık sana baktığımda içimde uyanan karalanmış şeylerden bahsediyorum. Bu rastlaşmamızda karşı karşıya gelip nefeslerimizin birbirine değdiği an keşke beni eskisi gibi görüp yelkenlerimi suda aramasaydın. Donukluğumu, bir bahane uğruna kendimi kollarına bıraktığım güneş kadar devâ olup biraz olsun ısıtabilseydin. Bir göz kapama anında tükettiğim ömrüme içten içe uzunluklar, mutluluklar dilemeseydin. Ah güzeller güzeli, gözlerinin ardındaki kimsesizliği sessiz gecelerde meze yapma artık ele güne! "Yoksa bu şehir, bu sokaklar seni alır kullanır. Santim santim çürürsün."

Herkes Dışarı!

YUSUF ÇOPUR

'Vazgeçilmezim' dediğim çaydan bir gün nefret edeceğimi hiç düşünmezdim. Vazgeçilmezlerimin nefrete dönüşmesi, ilk kez çayda olmadı elbet ama bana en çok koyan, çay oldu. Kimdi bu çay illetini bulan, Türkçe kitaplarımızda anlatılırdı hep. Zihni Bey miydi, kimdi? Her neyse, az rahmet okumadım kendilerine. Bir zamanlar az teşekkür etmemiştim. Şükran borçlu olup da küfrettiğim ilk kişi Zihni Bey değildi tabii. Nice insan tanıdım ömrümü verecek kadar sevdiğimi düşündüğüm, sonra onları öldürmek isteyecek kadar nefret ettim hepsinden. Hayat ne kadar değişken! Bugün sevdiğimi yarın öldürmeyeceğimi, bugün istediğimden yarın nefret etmeyeceğimi kim söyleyebilir? Duyguların devamlılığı, bana göre değilmiş, bunu anladım. Hoş, hayatımda, yaşadığım günler haricinde hiçbir devamlılığım da olmadı. Dün inandıklarımın bugün yalan olduğunu gördüğüm, az olmamıştır. Neyse, hep kendimi anlatacak değilim size. Nereden nereye geldi söz. Gördüğünüz gibi cümlelerim de başladığı gibi gitmiyor. Onlar da dengesiz, benim gibi. Burcum terazi olsa da ayarım bozulmuş benim, doğuştan denge sorunum var! Kim demiş 'Hayat dengedir.' diye? Hayat dengesizliktir. Ne büyük laf ettim! Hemen bunu paylaşmalıyım sosyal medyada. Altına da uyduruk bir yabancı isim ya da düşünür, filozof veya tanınmışların ismini yazdım mı, oh ne hoş! Anında herkes beğenir, paylaşır. Cümleler değil, onu söyleyenler büyükmüş, onu da anladım.

Lisede edebiyat öğretmenimiz okul gazetesi için beni görevlendirdiğinde gazeteyi dolduracak bir şey bulamayınca gelmişti bu fikir aklıma. Kendime ait derin felsefi cümleler yazıp altına ünlü düşünürlerin adını not ederdim. Hayatın anlamı ne geçmiştir ne gelecek, şimdiyi seversen şimdi de seni sevecek. Konfüçyüs. Ya kimse okumuyordu okul gazetemizi -ki buna edebiyat öğretmenimiz de dahil- ya ben de en az Konfüçyüs kadar derin bir düşünürdüm. Yazdıklarıma hiçbir itiraz gelmemiş olmasını başka neye yorabilirim? Ya şiirler? Beni iflah etmeyen, kendi de iflah olmayasıca Semra'ya yazdığım aşk şiirleri... Geceler haram bana / Gündüzler zindan bana / Sensizliğin hasreti / Hayatta ölüm bana... Cemal Süreya. Bu şiiri birçok kızın okuyup defterine veya kitabına yazdığına şahidim. Cemal Süreya'nın kemiklerine yazık oldu ama o dönem, sağ olsun, çok işime yaradı. Hem edebiyattan tam not aldım hem de okulda herkesçe tanındım.

"Tanındın da ne oldu?" diyebilirsiniz. Hiçbir şey! Herkes takdir ederdi, överdi beni edebiyata olan tutkumdan dolayı, o kadar. Kaç defa, okul müdürü herkesin önünde bana belgeler, hediyeler verdi. Ne oldu? Ne olacak! Hiçbiri sevdiğim kızlara kendimi sevdirmeye yetmedi! 'Kızlara' diyorum, fark ettim. Ama öyle... Ben, beni sevebilecek her kızı sevmeye hazırdım. Semra, bunların en başında gelir. Tek Semra mı? Değil elbet! Gözlerine bakıp dalıp gittiğim onlarca kız... Bir ara hesaplamıştım, lise hayatımda otuza yakın kıza gönül vermişim. 'Ne ayran gönüllüymüşsün be adam!' dediğinizi duyar gibiyim. Keşke ayran gönüllü olsaydım, ayranın da bir şerefi vardır; ayrıca yazın sıcakta bir harikadır, hele naneli ve buzlu olursa... Benim gönlüm kuraktı dostlar. Sevgiden mahrum, sevilmeye aç, sevgiye muhtaç bir gönüldü benimkisi. Ne talihsizdim... Sanki şimdi farklı mı? Hâlâ talihsizim. Bırakın liseyi, üniversitede bile arkadaşlık teklif edeceği kıza aşk mektubu yazmamı isteyen ne kadar arkadaşım varsa hepsi ben mektubu yazdıktan bir gün sonra yüzleri gülerek memnuniyetlerini bildirdiler. Aynı mektubu benim verdiğim başka kızlar yüzüme bile bakmadılar. Yine de az para kazanmadım bu işten!

Gönül arzuhâlcisiydim ben. Kızlarla arası bozuk olanlar veya erkek arkadaşıyla küsenler gelir, beni bulurdu. Hemen aynı gece tek göz öğrenci evimdeki lambayı söndürür, şarjlı ışıldağı tavana yansıtır, damardan bir radyo kanalı bulur, yazardım. Sabaha tamamdı iş. Abarttığımı sanmayın. Haftada en az on, on beş mektup yazardım. Arkadaş, benim elime geçmiyor, millet elindekinin kıymetini bilmiyor! Ne kızlar sevdim hiçbiri beni sevmedi. Deli gibi yakışıklı olmasam da bir giderim var hani! Öyle yüzüne bakılmaz bir adam da değilim. Doğruya doğru... Olmadı arkadaş, olmadı. Bir sevenim olmadı. Lisedeyken ahdetmiştim. Kendi sınıfımdan başlamak üzere erkek arkadaşı olmayan veya olmadığını sandığım bütün kızlara teklif edecektim. Önce hepsinin bir listesini çıkardım. Sonra onları alfabetik sırayla ajandama kaydettim. Sonra o isimlerin geçtiği türküleri ezberledim. Daha sonra onlara yazdığım mektupların sonuna o türküleri ekledim. Türkülerden de bir hayır görmedim!

A'dan başlamaktansa Z'den başlayayım istedim. Vardır böyle huylarım. Tersinden başlarım çok şeye. Gazeteleri son sayfasından okurum mesela. Kumandada en son kanaldan başlarım aşağıya doğru. Neyse, konuyu dağıtmayayım. Başladım mektuplu tekliflere. Zeynep, Zeliha, Zehra, Zahide... Vay arkadaş, ikincide tutmasın mı! Dünyalar benim oldu. Daha önce Semra için yazdığım ama o suratsıza veremediğim tüm şiirleri, mektupları değiştirdim, Semra yazan yere Zeliha yazdım. Yalan da değildi. Ben sevmek istiyordum, en çok da sevilmek. Bu, Zehra olmuş, Semra olmuş, bana ne! Sevsinler beni yeterdi.

Zeliha, zeytin gözlü, balık etli, beyaz tenli, küt saçlı bir prensesti. Defterinin arasına koyduğum mektubu okumuş, teneffüste bana göz bile kırpmıştı. Bir gözün bir hayatı değiştirebileceğini ilk o zaman anlamıştım. Bir bakışın bir bedene hayat verebileceğine ilk o zaman şahitlik etmiştim. Şairin "Bir bakışın ölmem için yetecek." demiş olmasına rağmen...

Nereden geldi konu buraya? Öyle böyle derken Zeliha'yla çıktığımız herkesçe duyuldu. Ben bilsem yeterdi ama Zeliha herkese duyurmuş. Şaştım kaldım, Ne aşkmış! Birikmiş umutlarım, yıllanmış açlığım onun kalbini doldurmuş demek ki... Çıktığımız dedim ama bir gün bile bir yere çıkmadık. Hoş, nereye nasıl çıkılır onu

da bilmezdim, hâlâ da bilmem. Çıktığım tek yer kendi yalnızlığım oldu ömrümce. Ben ona çıktım, o bana çıktı ama ne ben ondan ne de o benden çıkabildi. Dostoyevski. Tabii, böyle güzel ve anlamlı sözüme dikkat etmeyecektiniz, biliyorum. Dostoyevski yazarsam ona göre okuyacaktınız, anlamayacak olsanız, anlamsız bulsanız bile Dostoyevski'nin bir bildiği olacaktır hep. Biz ne biliriz ne söyleriz!

Bu zeytin gözlü güzel prensesle teneffüslerde bana gece gözlerini kırpmasından başka bir 'çıkmışlığımız' olmadı. İki hafta sonra bunun bir oyun olduğunu öğrendim. Ergen işi aşklardan ne çıkar! Hoş, erdemli bir aşk da görmüşlüğüm yoktur ama belki ben körümdür canım! Zeliha prenses kendisinden ayrılmak isteyen üst sınıfımızdaki Ekrem'i kıskandırmak için alt sınıftaki Ekrem'i kurban etmiş. Yabancıya gitmesin diye olacak, aynı isimde biriyle çıktığını herkese bundan duyurmuş. Sonra üst sınıftaki adaşım onu kıskanmış, o da araları düzelince bizim kara Ekrem'e artık göz kırpmaz olmuş. "Ne kadar basit!" dediğinizi duyar gibiyim.

Bir gözün yaktığı hayatlar hiçbir zaman basit değildir. Can Yücel. Gerçi o, şairdi ama muhtemelen onu da yakan gözler olmuştur ve hayatında bir kez olsun buna benzer bir cümle kurmuştur!

Z harfi içimde bir yaradır. S'ye gelene kadar benzer bir yaram olmadı. Adım ayran gönüllüye çıkmıştı çoktan. Gönlü ayran olanın çalkalayanı çok olurmuş, derler değil mi? Kızlar yazdığım mektupları birbirine gösterir olmuştu. Kendilerince benimle dalga geçiyorlardı ama alttan alta da hoşlarına gidiyordu ışıldak aydınlığında yazdığım mektuplar. Sağ olsunlar özellikle M harfindekiler çok vefalı çıktı. Mine, Munise, Meryem, Muazzez... O zamandan beri M'yle başlayan isimlere ayrı bir sevgim var. Hatta üniversitede de M harfine öncelik vermiştim. Sayısal lotoda muhakkak on altıyı yazardım: Alfabemizin saygın harfine denk geldiği için tabii ki. Yazdım da ne oldu? Avucumu yaladım hep! Bir beşli bile tutturamadım.

Munise, ne kadar samimi bir insan olduğumu ama onun da okumak gibi bir derdinin olduğunu, bir meslek sahibi olmadan kimseyi sevemeyeceğini, eline işini aldıktan sonra kalbine sevdiğini alacağını söylemişti. Benden esirgediği sevgisine kızsam da gelip benimle konuşması çok hoşuma gitmişti.

Meryem... O da bir gün okul çıkışında 'Biraz yürüyebilir miyiz?' demişti. Seve seve kabul ettim. Sevdiği başka biri varmış. Askerdeymiş. Yol boyunca onu ne kadar sevdiğini anlattı. Arkadaş, sevgisizlik çölünde serap gören bana, niyeydi bu eziyet? Yol boyunca Nihat isminin yerine kendi adımı koydum ve o eziyeti bir anlık da olsa huzura çevirdim.

Muazzez... İngilizce öğretmeninin kızı... Mektubun başına Dear Muazzez, sonuna da I love you yazmıştım. Hoşuna gider diye. Nereden bileyim, kız İngilizceden nefret edermiş! Yine de benim bu işlere aklım ermez, dedi ve çekti gitti. Mektubumu da elime verdi. Bir "Thank you!" bile demedi.

Mine... Şimdi bunları anlatırken alfabetik sıraya göre anlatmadığımı fark eden okurlara "Thank you!" diyorum; edemeyenlere de "bye bye!" mı desem? Neyse... Adına isminden şiirler yazdığım sarı saçlı Mine... O da lafı koymuştu ama! Neymiş, ben farklı kelimelerle aynı duyguları herkese yazıyormuşum. Duygular özelmiş, özel olmalıymış. Herkese hissedilen duygu, aşk olamazmış. Aşk iki kişilikmiş. Bence aşk tek kişiliktir. Sabahattin Ali. -Sızlatmadığım bir onun kemiği kalmıştı!- Anlatamadım Mine'ye, benim duygumun tek olduğunu. Tabii ki aynı kelimelerle, aynı cümlelerle yazamazdım mektuplarımı ama cümlelerim, mektup kağıtlarımın renkleri, mektup yazdığım isimler kadar farklı değildi duygularım; tekti: Sevilmek. Beni seveni sevmeye hazırdım. Daha ne olsun! Mine iki kişilik aşkını buldu mu bilmem ama ben artık aramıyorum bile! Lazımsa o gelsin bulsun beni!

Üniversitedeki gönül maceralarımı anlatıp sizi usandırmak gibi bir niyetim yok. Ama öyle ilginç anlar yaşadım ki... Anlatmalıyım size. Benim yazdığım mektuplarla aşkları pekişen mi desem kurtulan mı desem bilemedim, insanlar arasında evlenenler oldu. Sen, demişlerdi bir defasında, bizim ilk evlilik vesikalarımızı yazdın, bizim için çok önemlisin. Garip gelebilirmiş bana ama erkek çocukları olursa adını Ekrem koyacaklarmış! Aman, dedim; dostlar, başka isim mi yok? İsimler kaderdir, der Oğuz Atay. Çocuğunuza başka kaderler seçin, dedim.

Artık umursamıyorum. Beni sevmişler, sevmemişler; umurumda değil! Ben kainatın muhatap aldığı bir varlığım. Doğadaki canlı cansız her şeyden bir parçayım, her şey de benim bir parçam. Nereden biliyorsunuz hamam böceklerinin beni sevmediğini? Veya sivrisineklerin! Ya da tüm çiçeklerin? Onları duyan var mı? Duyduğun kadar sevilirsin. Özdemir Asaf. İnsanlar muhatap almasa da var olan her şeyin muhatap aldığı yüce bir ruhum ben!

Kimsenin sevmediği alçak bir ruhum ben! Bu habis ruhumu temizleyecek bir sevgilim olmadı hiç! Beni sevebilecek bir kalp bulsaydım ömrümce onu sevmeye çoktan hazırdım oysa. İnsanlardan yıllarca sevgi dilendim. Aşkla maşkla işim olmadı hiç. Hepsi de dilencilere baktıkları gözleriyle gördüler beni. Önce acıma, sonra unutma... Sevginin dilenilmeyeceğini öğreneli çok oldu.

Rüyanın Öte Yakası

DİREN GÜMÜŞ KARALI

"İnsan, kendini yalnızca insanda tanır." der Goethe. Bu söz, bana yazarın romanda oluşturduğu karakterleri anımsatır. Yazar; karakteri oluşturur, konuşturur, eylemler. Yazarı da okuyan da kendini bulur onda. Karakter, yazardan bağımsız hareket eder. Bu yüzden roman, okuyucuya kendini tanıma, içselleştirme olanağı verir. Bu sebeple kimi insanlar için romanın ayrı bir yeri vardır. Öyle roman karakterleri vardır ki yazarlardan bile ünlüdür: Don Kişot, Oblomov, Raskolnikov... Dostoyevski'nin yeri ayrı olsa da Raskolnikov önemlidir bizim için. Aynı şekilde Martin Eden, Zeze... Sadece insan karakterler değil; Küçük Kara Balık, Martı da bizim için değerlidir. Kendimizden izler buluruz onlarda, kendimizi arar, zenginleştirir, çoğaltırız.

Roman okumanın diğer bir güzelliği, olay örgüsünün içine hemen dahil oluvermen. Tıpkı zaman makinesinin içine dalıvermiş gibi kahramanın yanında bitivermen... Soluk aldığını bile duyurmadan, olanları sessizce izlemeye koyuluvermek, her şeyin gözlerinin önünde olup bitmesi, ne de hoş!.. Bu, romanın konukseverliği değil de nedir?

Ya karakterlerin 'Yüzyıllık Yalnızlık'ı?. Hep merak etmişimdir, kitap bittiğinde kahramanlara ne olur? Öyle kanıksamış olurum ki onları, kitap bittiğinde öldüklerine hiç inanmam. Onlar, yüzyıllık yalnızlıkta yaşar dururlar...

Bu yazımda sizleri 'Rüyanın Öte Yakası'na yolculuğa götürmek istiyorum. Ursula K. Le Guin, romanlarında, okuyucuyu hayal gücünün zihinleri zorlayan doruklarına ulaştırır. Romanlarını okuduktan sonra, olmasını arzuladığınız bir gezegenin, Dünya'nın, aslında olmamasının daha iyi olduğunu içtenlikle dile getiriverirsiniz. 'Mülksüzler' romanıyla tanınan Ursula K. Le Guin'in tüm romanlarında mitler, efsaneler, fantastik kurgular; gerçek yaşamla harmanlanır.

'Rüyanın Öte Yakası' romanı, on bir bölümden oluşur. Her bir bölüm, geçişleri simgeler. Bu bölümler bir başka yazara ait alıntı yazılarla başlar. Romanın kahramanları, George Orr ve Dr. Haber'dir. Orr, 30 yaşlarında, ABD'nin Portland eyaletinde yaşamakta, hidroelektrik santralinde teknik ressam olarak çalışmaktadır. Orr; içine kapanık ve çekingen olduğu, uyumamak için sürekli ilaç kullandığı için bitkin görünen biridir. Neden uyumadığına gelince; Orr, rüyalarıyla, yaşadığı dünyadaki gerçekliği değiştirdiğini fark etmiştir. Bu yeteneğini öğrendikten sonra, uyumaktan korkar olmuştur çünkü kimsenin hayatını değiştirmek istememektedir. Bu rahatsızlığı ile ilgili, psikiyatrist Dr. Haber'e gönderilir. Dr. Haber, bir rüya uzmanıdır. Orr'un bu yeteneği Haber'in ilgisini çekmiştir. Ona inanmamakla birlikte; gerçekliği varsa, bunun çok ses getirebilecek bir çalışma olacağını düşünmektedir. Orr, yasak olan ilaçlardan fazla miktarda kullandığı için Dr Haber gözetiminde Gönüllü Terapi Tedavisi (GTT) görmek zorundadır. Böylece, terapi süreci başlar.

Dr. Haber, GTT seanslarında kendi çalışmalarında ürettiği bir makineyi kullanmaktadır. "Artırıcı" adını verdiği bu cihaz, elektrotlar sayesinde beyne sinyaller gönderiyor, böylelikle hastanın istenen gerçek uykuya hızlıca geçmesini ve rüya görmesini sağlıyor.

Dr. Haber, uyanık ve işinde başarılı biridir. İlk tanışmalarında Orr'u *'Saldırgan değil, kendi halinde, pısınk, bastırılmış, geleneksel.'* diye tanımlayan Haber, Orr üzerinde söz sahibi olacağını daha ilk dakikada anlamıştır. Orr'un tedavi olmak için geldiği bu klinikte, Dr. Haber'in niyeti hiç de beklediği yönde olmayacaktır. *"...bu sorunu bir deneye tâbi tutup derinlemesine mercek altına almaya ne derdiniz acaba? Bu süreçte, güvenli bir şekilde, korkusuzca rüya görmeyi de öğrenebilirsiniz belki. İzin verirseniz söyle açıklamaya çalışayım: Rüya görme meselesi duygusal olarak sizi çok derinden etkilemiş. Rüya görmekten düpedüz korkuyorsunuz çünkü bazı rüyalarınızın gerçek hayatı elinizde olmayan şekillerde etkileme gücü olduğu kanısındasınız. Rüya görmekten korkuyorsunuz, oysa rüya görmeniz de gerekiyor. Rüyaları ilaçlarla bastırmaya çalıştınız, işe yaramadı. Güzel, o halde tam tersini deneyelim. Size kasten rüya gördürelim! Benim gözetimim altında, kontrollü koşullarda... Böylece size çığırından çıkmış gibi görünen şeye hakim olabilir, istenmeyen sonuçların önüne geçebilirsiniz."* Dr. Haber'in bu sözleri, yapacağı işlerde Orr'un rüyalarını araç olarak kullanmaya başlayacağının habercisi niteliğindedir.

Böylelikle, etkili rüya görme seansları başlamıştır. Etkili rüya, Orr'un uykusunda gördüğü ve gerçekliğe dönüşen rüyalardır. Bu rüyaları, Dr. Haber, uyguladığı seanslarla yönetmeye başlamıştır. İlk seansta Dr. Haber ofisinin Hood Dağı manzaralı bir yer olmasını istemiştir. Hood Dağı, volkanik bir dağ olup, artık aktif değildir. Orr, uykudan uyandığında değişikliği fark etmiştir. Dr. Haber ise hiç bozuntuya vermeden ofisinin zaten burada olduğunu belirtmiştir. Hemen ikinci seansta ise Dr. Haber, rüyasında, hızlı nüfus artışının önüne geçilmesini, ABD'nin savaşı bitirmesini, dünyada barışın sağlanmasını telkin etmiştir. Orr uyandığında şehrin darmadağın olduğunu, caddelerde kocaman biçimsiz yaratıkların her yeri yakıp yıktığını görmüştür. Dr. Haber, bu olanlara çok şaşırmıştır. Tüm dünya birlik olup uzaylılara karşı savaşmaya başlamıştır. Orr'un bilinçaltı, savaşsız bir dünya hayalini kuramamıştır.

Bundan sonraki her seansta Dr. Haber dünyayı daha iyi bir dünya yapmak için uğraşmıştır ama dünya her defasında daha da kötüye gitmiştir. Orr'un tek isteği, tedavi olmaktır. Dr. Haber'in kendi isteği doğrultusunda rüyalarını kontrol etmesine şiddetle karşı çıkmaktadır: *"Hayatımızın bir amacı olup olmadığını bilmiyorum, bunun bir önemi olduğunu da sanmıyorum açıkçası. Asıl önemli olan, bütünün içinde bir parça olmamız. Bir kumaşın içindeki iplik veya kırdaki bir ot sapı gibi... O nasıl öylece varsa, biz de öylece varız. Bizim yaptıklarımız, çimenleri yalayıp geçen rüzgara benziyor."*

Orr, dünyanın gidişatına yapılan müdahalelerin ahlaka uygun olmadığını düşünmektedir. Kendisine verilen, istemediği bir sorumluluğun altında ezilmekte, güçsüzlüğü yüzünden hiçbir şey yapamadığını düşünmektedir. Bu yüzden, bir avukata gider. Dr. Haber'in kendisini tedavi etmek yerine bir amaç uğruna kullandığını söyler ve Dr. Haber'den şikâyetçi olur. Böylelikle seanslara avukat Heather Lelache de dahil olur. İkisinin çabası da bir sonuç vermez. Dr. Haber, enstitünün başkanıdır artık. Yaptıklarını denetleyecek bir üst kurum dahi yoktur. Tüm bunlar olurken, uzaylılarla savaş devam etmekte; nüfus kanser ve salgın hastalıklarla azalmakta, bunun yanı sıra, Dr. Haber ten ayrımcılığını ortadan kaldırmak isterken tüm dünyadaki insanların ten renkleri gri olmaktadır. Tenleri ve simaları aynı insanlar arasında Orr, bu duruma kendisinin sebep olduğunu düşünerek, ruhsal çöküntünün en büyüğünü yaşamaktadır. Diğer insanlar ise bu değişimi kabullenmektedir çünkü aynı zaman-uzamın başka dilimlerini yaşamaktadırlar.

Her şey daha kötüye giderken, Orr, artık seanslara gelmeyeceğini bildirir. Dr. Haber, son bir seansları kaldığını söyleyerek Orr'a çalışmalarından bahseder: Artırıcı sayesinde uyku sırasında hangi sinyallerin etkili rüya görmeyi sağladığını keşfetmiştir. Bundan sonra etkili rüya görmek için Orr'a ihtiyacı yoktur. Doktor, artık kendisi de Artırıcı sayesinde rüyaları gerçeğe dönüştürebilecektir. Bunu öğrenen Orr, deliye dönmüştür. *"İnsan başka insanlara yardım etmeye elbet çalışmalı ama insan kitleleri söz konusu olduğunda, Tann rolüne soyunmak da doğru değil. Tann olabilmek için ne yaptığını biliyor olman lazım. Ve iyi bir şeyler yapabilmek için haklı olduğuna ve niyetinin iyi olduğuna inanıyor olman yetmez. Kendi dışındaki şeylerle temas halinde olman lazım. Haber, temas halinde değil. Hiç kimsenin, hatta hiçbir şeyin onun gözünde kendine ait bir varoluşu yok; dünyayı kendi amacı için bir araç olarak görüyor sadece. Amacının iyi olması da bir şey değiştirmiyor çünkü sahip olduğumuz yegane şey, araçlar. O; kabullenemiyor, şeyleri oluruna bırakamıyor, hiçbir şeyin ucunu bırakamıyor. Adeta çıldırmış. Benim gibi rüya görmeyi sahiden başarırsa kendisiyle birlikte hepimizi o temassızlık haline sürükler. Şimdi ne yapacağım ben?"*

Orr, büyük bir çaresizlik içinde evine dönmüştür. Uzaylı bir arkadaşının verdiği The Beatles'ın 'With a Little Help From My Friends' plağını, yüreğini kanırtırcasına dinleyip 'İhtiyacım, birini sevmek, arkadaşlarımın yardımıyla!' diyordu içinden haykırırcasına. Buna öyle ihtiyacı vardı ki...

Romanın sonunu, okumanız için size bırakıyorum; çünkü romanın büyüsünü daha fazla kaçırmak istemiyorum.

Son olarak: Bölümlerin girişlerinde Chuang Tzu'nun sözlerine yer veren Ursula K. Le Guin'in Taoizm felsefesiyle ilgilendiğini görüyoruz. MÖ. 4. yy.da yaşamış olan Chuang Tzu'nun felsefesine göre, hayatımız sınırlı ama öğrenebileceklerimiz sınırsızdır. İyi düzen, her şeyi kendi haline bıraktığımızda kendiliğinden ortaya çıkar. Hayatımız, nasıl olması gerekiyorsa öyle belki de!.. İsyan etmemiz, kabullenmek istemeyişimiz, boşa bir çaba... Umuyorum, yaşadığımız ve yaşayacaklarımız acemi bir rüyacının rüyası değildir.

Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz

GÖZDE KILIÇ

Bozkır'da yapacak çok şey yoktur öyle. Arkadaşlarla buluşup lak lak etmek, kış günlerinde bunaltıcı hale gelmiş kalabalık Ankara sokaklarında 'olur ya iki ağaç görürüz' diyerek gezinmek, sinemaya, tiyatroya gitmek gibi sayılı seçeneklerden de bunaldıysanız, en iyisi, okumaktır cancağızım! Okumak!.. Ben de bu istekle kitapçıya girip okuyacak bir şeyler almak için gezinmeye başladım. Son zamanlarda yerli kadın yazarlarla haşır neşirdim. Tezer Özlü, Leyla Erbil, Tomris Uyar, Aslı Erdoğan derken samimi bir gülüşle bana bakan, kısacık saçlı, sarışın kadına takıldı gözüm: Sevgi Soysal. Bu ismi duymuşluğum vardı elbet, 12 Mart sonrası ağırlıklı toplumcu gerçekçilik akımının etkisinde eserler vermiş bir yazar olduğunu anımsadığım, fakülteden kalma kitâbî bilgiler yalnızca... Ancak hiç okumamıştım Sevgi Soysal'ı.. Kitabın ismi de ilgi çekici ve farklı geldiğinden olsa gerek, hemen, Tante Rosa'yı alıp çıktım.

Ertesi gün, bir gecede bitirdiğim Tante Rosa romanı dışında hiçbir eserini okumamış olsam da artık Soysal'ın sevdiğim yazarlardan biri olduğunu biliyordum -Bu bilgi, sonrasında başka eserlerini okudukça beni yanıltmayan bir ön bilgi olarak da kalacaktı.- Peki, kimdi bu anaç görünüşlü isyankar kadın? Kitaplarına sıkıştırılan beylik yaşam öykülerinin ötesindekini görmek istiyordum. Tek bir kitapla derin bir bağ geliştirmemizi sağlayan duygularını, yaşamını... Ondaki Tante Rosa'yı...

Yaşamı boyunca durmadan değişecek soyadının aksine, kısacık ömrünün ana eksenine insan sevgisini koyacağını bilirmişçesine Sevgi adını vermişti ailesi ona. Sevgi Yenen, 30 Eylül 1936'da İstanbul'da dünyaya gelmişti. Selanikli bir baba ile Alman bir annenin üçüncü çocuğuydu. Bu çok kültürlülük Sevgi Soysal'ın yazınını da etkileyecekti. Devrinde anlaşılamayan yazarlardan biri olacak, Tante Rosa'sı taklitçilik, basit bir çeviriden ibaret olmak gibi suçlamalarla karşılaşacaktı. 2000'li yılların başına kadar 70'li yıllar öncesinde yazdığı romanlar -ki Tante Rosa da buna dahil- etliye sütlüye karışmayan, basit kadın duyarlılığında eserler olarak yorumlanacak; Sevgi Soysal'ın asıl yazarlığının 12 Mart'tan sonra şekillendiği düşünülecekti. Oysa yazıma da başlık vermeyi uygun bulduğum ilk yazısında bile Sevgi Soysal, yaratacağı aykırı, eleştirel, ironik dilin sinyallerini veriyordu ve bu dili kullanmaya hep devam edecekti. Bu duruşuyla Türk yazınında hem kadın hem de muhalif olarak iki uçlu bir ötekiliğe mahkum edilecekti.

"Londra'da, Ankara'da, İstanbul'da veya Zap Suyu'nun yanı başında nerede olursa olsun kadınları birbirlerine ortak eden tek bir şey vardır: Hayat. Sürmekte ve sürecek olan hayatın tartışılmaz emekçisi olmak."

Liseyi Ankara'da Ankara Kız Lisesinde okuduktan sonra Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü'ne başladı. İlk eşi olan Özdemir Nutku ile burada tanışıp evlendiler. Birlikte Almanya'ya gittiler. Sevgi Soysal, orada tiyatro ve arkeoloji derslerine devam etti.1958 yılında Ankara'ya döndüklerinde ilk çocuğu Korkut dünyaya geldi. Sevgi Nutku ismi ile çıkaracağı ilk kitabı "Tutkulu Perçem" 1962'de yayımlanana kadar, Ankara'da çeşitli kurumlarda çalıştı. Dost, Yelken, Ataç, Değişim gibi, dönemin bilinen dergilerinde yazdı.

İlk romanı Tutkulu Perçem'i okuduğunuzda insanı ele alıp yeni baştan yaratmaya dair bir çabayla karşılaşırsınız. Ancak bu başkaldırış, daha sonraları temellendirileceği için, bu kitabında birazcık havada kalır. Sevgi Nutku gençtir, anlatmaya çalıştığı fikirleri henüz tam demlenmemiştir, biraz şundan birazcık da bundan biçimindeki bir kırk yamalı bohçayı andırır eseri. Öyküleri biraz mensur şiiri anımsatmaktadır. Kitaba adını veren ilk öykü Tutkulu Perçem'in ilk cümlesi, Sevgi Soysal'ın yaşamı boyunca hissedeceği öteki insanlardan ayrışma duygusunu anlatır: "Şeylerdeki şeyler işte sokaklardaki insanlar görmüyorlar beni. Oysa günlerdir tutkuların perçemlerinde dolaşıyorum." Yalnızlık onun için kaçınılmaz bir yazgıdır. Acı veren ama özlenen... Aranan, sonra... Üstelik bir karşıtlık: Kalabalıklardan kaçarken sığınılan öteki uç... Tıpkı bozkır gibi... Sevgi Soysal'ın nerede olduğunu, geldiği yerin önemini belirginleştirmesi bakımından bir başlangıç olarak üzerinde durulması gereken bir kitaptır Tutkulu Perçem.

Haldun Dormen'in yönettiği Zafer Madalyası oyununda çalışırken tanıştığı, ayrıca ilk kitabının kapak düzenini de üstlenen Başar Sabuncu ile 1965'te evlenir Soysal. Teyzesi Rozel'den, annesinden ve kendinden izler taşıyan romanı Tante Rosa'yı Sevgi Sabuncu adıyla yazacaktır. Tutkulu Perçem'in Sevgi Nutku'su yerini bir "tarih" olacak Tante Rosa'ya bırakmıştır artık. Coşkulu, yaşamayı bir oyun gibi gören, kendini olayların akışına bırakmış bir kadındır bu. Tante Rosa bütünüyle kadınlık sorunları üzerinde dönen bir kitaptır. Tante Rosa'nın çocukluğundan itibaren özüne aykırı, toplumla uyumlu ve topluma uygun koşullandırılışı onu, neticede, elinden sadece karşı çıktığı düzene uymak gelen bir kadın yapmıştır. Tante Rosa'da Sevgi Sabuncu kadınlık sorununu yalnızca tespit edip bir yanda bırakmakla yetinmiştir. Sorunu toplumsallaştırmamıştır. Bu noktada Sevgi Soysal'ı basit kadın duyarlılığında, tatlısu aydını gibi yorumlamak yerine; farkındalığı ve mevcut düzene başkaldırısı daim ancak bunun altını dolduracak felsefi zeminden başlangıçta yoksun bir yazar olarak düşünebiliriz. Aslında onun için fikirleriyle, edebiyatıyla, kadınlığıyla, anneliğiyle, her şeyiyle; tam da büyümekte, gelişmekte ve elbette ki değişmekte olan, sıradan bir insan, diyebiliriz.

Sevgi Soysal, eserleri ile yaşamı arasında her zaman bir paralellik barındırmıştır. Tante Rosa bir Alman'dır Sevgi Soysal'ın annesinin de bir Alman olduğunu biliyoruz. Yürümek'in Ela'sı iki

kere evlenir. İkinci evlilikte de aranan bulunamamıştır. Şafak, 12 Mart sonrasının, Adana sürgününün ürünüdür. Şöyle diyebiliriz ki Sevgi Soysal'ın yazarlık çizgisi ile hayat çizgisi paralel yürür. Onun biyografisini yazmak, aslında eserleri arasında kısa bir tur atmak anlamı da taşır. Ancak, bu, otobiyografiye kapanmış bir yazar olduğu anlamına gelmemektedir. Tersine, otobiyografik ögeleri öykü ve romanlarına yedirmek gibi bir ustalığı getirir bu özellik.

12 Mart dönemi, Sevgi Soysal'ın hayatı ve yazarlığı üzerinde derin izler bırakmıştır. Yürümek romanı müstehcenlik gerekçesiyle toplatılmış, kısa bir tutukluluk sürecinin ardından Soysal'ın TRT'deki işine son verilmiştir. Mümtaz Soysal'la bu dönemde, üstelik de Mümtaz Soysal Mamak'ta tutuklu iken, evlenmiştir. Cezaevine girmesine sebep ve müstehcen bulunan romanı Yürümek'te Sevgi Soysal, yine kadınlık sorunlarını ele almıştır. Ancak konuya yaklaşım biçimi oldukça değişmiştir. Tante Rosa'da verilen hikâyenin Yürümek romanında geri planı araştırılmaya başlanmıştır. Bu açıdan, Yürümek, yeni bir Sevgi'yi bize muştular. Artık ne Tutkulu Perçem'in yalnız, umutsuz, karamsar adı bilinmeyen kadını, ne Tante Rosa'nın şaşkın ördeğidir. Düşünen, değişmeye çalışan, doğruyu arayan bir kadındır artık. Sorularla hayatına yön vermek isteyen bir kadın...

"Yürümek, dönüp bakmak arkaya... Arkanda ne var? Yan yana asılı duran resimlerin korkutucu düşlerle yüklü can sıkıcı renklerinden başka?"

Sevgi Soysal'ın bireysellikten toplumsallığa geçişi, tam anlamıyla, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanıyla olur. Yazarın tutukluluk günlerindeki anılarını kapsayan Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'nda, yazar, romanın yazılış sürecini anlatır: "Kendimi bir bilgisayar gibi programladım. Sabahları 5.30'da kalkıyorum. Yarım saat jimnastik... Sonra heladaki musluğa taktığım plastik boruyla soğuk duş. Giyinip kahvaltıdan önce biraz okuyorum. Herkesin uyuduğu bu sabah saatlerini seviyorum. Sabahları kendi kendime uyguladığım bu faşizm, özgürlük duygusu veriyor bana. Gün boyunca bir yığın ufak kural koyuyorum kendime. Her gün sekiz sayfa yazmak gibi. Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanını işte böyle, her gün sekiz sayfa kuralıyla yazdım."

Roman, 1973'te yayımlanır, 74'te ise Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazanır. Artık ne bireyselliğe boğulmuş bir tedirginlik ne tek boyutlu kitap kahramanları ne de kurtuluşun bireyin yalnız ve yalnız mutlu oluşunda aranması... Bütünü kavramak isteyen, sorunu birey-toplum diyalektiğiyle ele almaya çalışan bir bakış kazanmıştır. Tabiri yerindeyse, düşünceleri kök salacak uygun toprağı bulup çiçeklenmeye başlamıştır. Şafak romanı, bu kendini bulan kadının ağzından yazılmıştır.

Yaşadıklarıyla tam da aradığı yatağı bulan suyumuz, artık olgunluk çağı eserlerini vermeye hazırken, söyleyecek onca kadın ve emekçi cümleyle doluyken, 1975 yılında meme kanseri nedeniyle bir memesi alınır Soysal'ın. Ancak o, içine dolan kelimeleri, alınan tek göğse inat, sağmaya devam etmektedir. Hayatı hep başkaldırmalarla geçmiş bir kadın, elbette ölüm geldiğinde de

Sevgi Soysal

bildiğini okumaya devam edecektir. Doğurduğu çocukları besleyen memelerinden gelen ölüm, doğurduğu karakterlerle beslenen edebiyatının ona getireceği ölümsüzlükle birleşir. Sevgi Soysal, 22 Kasım 1976'da son romanı Hoş Geldin Ölüm'ü yazarken, 40 yaşında, son bir kez Bozkır'ı göremeden, İstanbul'da ölür.

Avarelik Üzerine

FATİH YALÇIN

İçinde Fransızca şarkılar olan birkaç saatlik bir albümü, şehirler arası yolculuk yapan otobüsün birinde dinlemek isterdim.

Dışarıda yağmur, yanımda sen...

Belki silinirdi yeryüzünden, bir yere ait olma zorunluluğu. Çiçeklere, renklere ait olmayı akıl ederdik belki de. Pek zor ama olsun, insanoğlu neler neler yapabiliyor artık...

Dışarıda soğuk, ellerimde çay...

Sessizce çekilirdik sessizliğin içinden; Edith Piaf, biraz da Kaas derken. *Şehre lacivert bir ceket gibi yakışırdı yağmur*, * sevinirdi ağabeyim. Yaşasalardı daha kimler kimler sevinirdi de... Aman canım, ne gereği var durduk yere keşkelerin dosyasını açmaya!..

Dışarıda ölüm, içimde umut...

Şu iç gıcıklayan sesim, bir kez olsun, şiir okumak dışında bir şeye yarasın isterdim. Sırf şarkı söylemek için bir dil öğrenmenin saçma olduğunu söyleyenler de olacaktır ama ben takıntılı bir adamım işte. Biraz da -huyum kurumasın- kafama koydum mu yapıyorum. Fakat valide sultan duymasın bunu, çok kızar bana. Ben anadilimi bilmiyorum, şimdi bana duvarlar vursun. Ve bir heves için yeni bir dil ha? Ama heves deme annem, sen de dinlersin belki. Belki kurtarırım seni, bu dünyanın kuruluğundan. Yapmadığım şey değil seni duygulandırmak.

Dışarıda sesler, dudaklarımda kilit...

Bir cümleyi söylemenin bin bir çeşidi vardır, ben isterdim ki o cümleyi sana hiç söylemeyeyim ama sen anla. Bakma öyle bana, zor değil. Yani önce biraz uğraşmamız lazım tabii, sonrası kolay. Önceleri geçtik mi sonraları hep kolay olur işlerin. Lakin "Önce..." diye başlayan şeyler, hep zor görünür insana. "Zor olduğu için cesaret edemediğimiz şeyler, aslında biz cesaret edemediğimiz için zordur." dediğinden beri Ernesto Ağabey, ben çok da imkansız bulmuyorum el ele tutuşarak ölmeyi. Ne bileyim işte, ölmeyi önceden kestirebilirsek sonrası kolay.

Dışarıda ölüm, içimde hayat...

Acısız bir ölüm istemişimdir hep. Bunu düşünmek için çok genç olduğumu söyleyenler de olacaktır ama yaş 18, yolun yarısı eder. Bir ömür, bir gün bile olabiliyorken 18 yıl yaşamak ne kadar büyük bir nimet değil mi? Bir kitapta okumuştum: "Gitmek için geliyoruz bu dünyaya." diyordu yazar. Gitmeye başladığım an çabucak olsun ve bitsin isterdim. Yakınlarım bana ben hasta yatağındayken bakmak zorunda kalmasınlar. Hem, çok da üzülmesinler. Mutlak sonlardan kaçış yoktur. Yani, ölene kadar hayattayız işte, hepsi bu. O zaman vasiyetimi unutmayın: Bir zeytin ağacı istiyorum; her sene o zeytinleri insanlara dağıtıp ruhumu şad edin.

Dışarıda orman, içimde yangın...

"Zamanı geri alabiliyor olsaydım, hayatımda değiştireceğim hiçbir şey olmazdı." demeyeceğim. -Bunu demek saçma, biz insanız ve insan denen varlık, mükemmel bir açgözlülüğe sahip.- Mutlaka olurdu. Hatta kafamda hemen belirdi o an. Saati ve tarihiyle gözümün önünde canlandı. O ana gidip değiştirirdim olan biteni. Çok güzel olurdu. Olurdu da ben böyle olur muydum? Olmazdım herhalde; ama insan mavi gibi kocaman bir yetinmezlik... Yetinmezliğin ete kemiğe bürünmüş haliyiz biz. Yüzümüzde de tek bir damla utanma yok. Zaman, anneden sonra insanı en çok büyüten şey. Bir acıyı ya da bir mutluluğu kaderden çıkardığınız an artık siz, siz olmazsınız. Ben insanların hayallerindeki gibi biri olabilirim, işin aslı, bu çok kolay. Fakat o zaman ben, ben olmam ve o insanlar o kadar pişman olurlar ki bunu istediklerine; o kadar pişman olurlar işte.

Dışarıda açlık, içimde yetinmezlik...

Bir insanı ilk gördüğünüz an önemli. Hem de çok... Sonradan fikriniz değişebilir onu hiç sevmeme veya onunla çok iyi arkadaş olma konusunda; ama ne olursa olsun, o ilk an aklınıza gelen kelime değişmez. Belki biraz yontulur, belki de kat kat sertleşir ama değişmez. Bu, doğanın kanunlarından biridir; biz her ne kadar kabullenmek konusunda zorlansak da. Bundan yıllar sonra adım duyulduğunda tebessümler de olacak, beddualar da. Zaten herkes beni sevse bu işte bir yanlışlık olurdu. Her şeyin kötü gitmesi kadar, iyi gitmesi de normal değildir.

Dışarıda maskeler, içimde masumiyet...

Ne seviyorsam tutkuyla sevdim. Hiçbir zaman uğrunda ölmeyeceğim şeyler için tartışmadım. İnsanlardan da bunu bekledim. Samimiyetsizlikten dem vurup sonra da hiç sevmediğim birine zoraki gülümsediğimde, kendime çok kızdım. Birileri sürekli yaptı bunu, yapsınlar. *Ama seninki de kolay değil, kardeşim; kolay değil hani, böyle kuyruk sallamak Tanrı'nın her günü.*** Önemli değil ki bu. Önemli olan, geceleri kafanızı yastığa koyduğunuzda ve aynaya baktığınızda vicdanınızın sizden utanmamasıdır. Öyle ya, bundan ağır bir şey yok bence. Başıma açtığım belalar sorun değil, vicdanen rahatsam, tahminlerinizin dışına çıkabilirim pek rahat bir şekilde.

Yine de korkarım işte, bu işin öbür dünyası da var.
Dışarıda mermiler, içimde çocuklar...

"Hiçbir şey daha kusurlu değildir, iki kişilik bencillikten." Comte de Lautréamont

Şu ana dek yaşadığım süreyi ömrümün yarısı olarak değerlendirirsem, hayallerimi gerçekleştirmek için yeterince sürem var demektir. Ben üşengeç diyemem kendime, benim için çok önemli olmayan şeyler son güne kalır; bunu da inkar edemem. Fakat hayal bu, bundan önemlisi can sağlığı... Hiçbir şeyi son güne bırakmayacağım, inşallah yani. Söz veriyorum ki benzemeyeceğim merhametinden sessizce çekildiğim cellada. Huyum kurumasın, sözümü tutarım.

Dışarıda testereler, içimde ağaçlar...

Bazen bazı kavuşmalar çok geç olur. "Geç olsun da güç olmasın." der büyüklerimiz. Mütevazı olamayacağım, özür dilerim, şöyle bir bakıyorum da mükemmel bir sabır var bende. Gerçekten... Bir taş gibi... İçim taş değil ama. Olmayı beceremedi. Hissetmemeyi isterdim. Yani bilmiyorum gerçekten ister miydim, ama olsa iyi olurdu sanki. Yine de acıları hissetmemek için mutluluktan aldığım hazzı bırakamazdım.Ben de gider kızıl saçlı kıza hissetmemeyi ödünç verirdim, onu acılardan çıkarırdım sakince. Birkaç saatliğine de olsa iyi gelirdi.

Ne tuhaf değil mi insanların cellatlarına aşık olmaları? Tuhaf değil aslında, çok gülünç. Üstelik, o cellatların ellerindeki bıçakları bilemek için hep gönüllü olmamız daha da gülünç. Fakat size bir sır vereyim: Maviyi istediğiniz gibi kesseniz de mavi bu, kaybolmaz ki!..

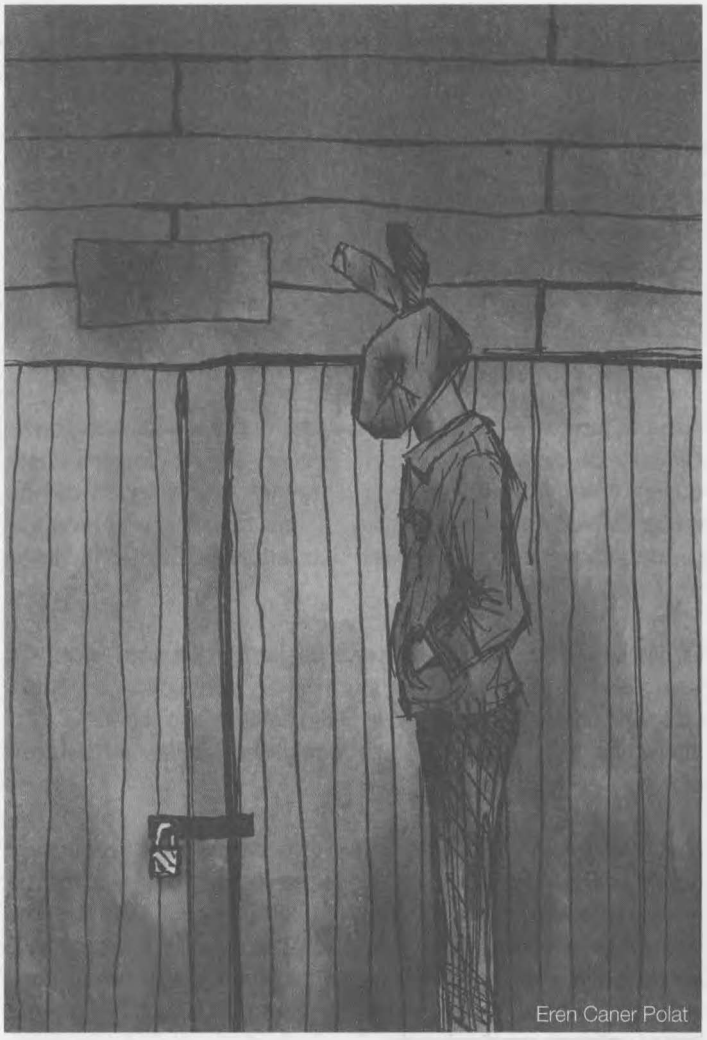
Dışanda esved, içimde mai...

Benim kaybolan oyuncaklarım şimdi neredедir, biliyor musunuz? Ben merak ederim her zaman. Ne ara gitti onlar, ne ara büyüdük? Akıl kârı değil büyümek, bence hiç olmayacak da. Zaman, bir suyun bardağa dökülüşü gibi geçer. Size bir okyanus teslim edilse "Artık bu senindir, okyanusuna sahip çık." denilse; bu ne kadar önemlidir ki?.. Bir şişeye doldurup evinize götüremezsiniz onu. Zaman da öyle bir şey. Bizim olduğunu söylüyorlar, inanmayın.

Dışarıda son, içimde başlangıç...

Sabahın erken saatleri, ezandan birkaç dakika sonrası yani, içinde savaş olan şehirler hariç tüm coğrafyalar güzeldir. Bir de yağmur var ki yeryüzündeki her yere yakışır. Caddeye bakan bir pencere, yanında bir koltuk, önünde ahşap bir sehpa, sehpada bir roman, romanda bir kahraman, kahramanda bir macera... Dışarıda büyük adımlarla kaldırımları arşınlayanlar, yağmurun tadını çıkaranlar... Gamsız olmak isterdim, sadece bir gün.

Dışarıda yokluk, içimde şımarıklık...

Eren Caner Polat

Cevabını duymak istemediğimiz soruları sormamamız lazım. Mutluluğun temel kurallarından biridir bu. Unutmak büyük nimet, kimileri bundan mahrûm olsa da. Kafamı vursam, hafızamı yitirsem bile aslında yitirmemişimdir onu. Bazı şeyler asla unutulmaz, asla. Sabredenler, elbet zafere ulaşacak; unutmadıklarımızı da bizi unutanlara hatırlatacağız.

Havalar soğuk, kar da yağar yakında. Beyaz bir ölüme boyanır unutulmuş yanlarımız. Fakat şimdi sızlanmanın sırası değil. Cebimden çıkaracak olsam yanımda kalan son şeyleri, kendini zengin sanan insanlar iflaslarını açıklar. Siz de çıkarın cebinizdekileri ve onlara sahip çıkın. Her şeyi çokça sorgulamak yersiz, çok düşünmek bizi filozof yapmaz.

Dışarıda ne var bilmiyorum; içimde umut,
içimde mavi,
içimde samimiyet,
içimde sevinç...
Yanlarına kâr kalsın, uğraşma, affet.
Ve helal et ne varsa...
Gülümse.

* Ah Muhsin Ünlü / Karıcağım Bana Eroin Kaya
** Orhan Veli / Kuyruklu Şiir

Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak 'Ders Almak'

MUSA EFFENDİ

"Ben seni sevmiyorum."
"Niyeymiş?"
"Çünkü senin ağzında kıl var."
"Onu da nereden çıkardın?"
"Bak her gün tıraş oluyorsun. Her gün de sakalın uzuyor. Ağzında kıl olmasa sakalın o kadar nasıl uzar?"

Aslında Zahir, son birkaç haftaya kadar, her gün tıraş olmuyordu. Özellikle de bu aylarda. Güzdü, renkler yere dökülüyordu. Her duyarlı erkek (Kendisi böyle diyordu.) gibi o da kasım ayında sakal uzatırdı. Diğer on bir ayda da hep sakallı olurdu ama kasımdaki kadar uzun sakallı değil. Üstelik havalar böyleyken hiç tıraş olmak istemezdi.

Dün sabah erkenden kar yağmaya başlamış, gün içinde her yeri bembeyaz yapmıştı. Zahir bunun birkaç gün boyunca devam edeceğini düşünmüştü ama her Bakü sakini gibi o da bunu arzulamıyordu tabii. Bakü, kar yağınca felç olan hassas şehirlerdendi.

Son birkaç asırda olduğu gibi bu defa da herkesin şansı yaver gitmişti; "Bad-ı Kuba" yani 'Rüzgarlar Kenti' ismini taşıyan bu şehrin yağmuru seven sakinlerinin dualan kabul görmüş; kar, yerini yağmura bırakmıştı. Sonuçta bir gecede tüm karlar erimiş, şehrin beyazlığından geriye hiçbir şey kalmamıştı. Hem, sonbaharda karın ne işi vardı? Renkler yere dökülüyor diye gökten beyaz yağması gerekmiyordu.

Saatse 17.53'tü ve Zahir'in odasından görünen manzarada renk sırası şöyleydi: Üzerinde küçük sarı ışıkların olduğu, siyah tepeleri turuncu kaplamıştı; gözlerini biraz yukarı çevirirsen turuncunun üzerinde sanyı, sarının üzerinde ise gitgide koyulaşan ve siyaha dönen maviyi görürdün. Yağan yağmur, renkleri biraz soldurmuştu. Bu, Zahir'in odasından görünen manzaraydı. O ise banyoda tıraş oluyor ve abisi Tahir'in tek oğlu Taceddin'in sorduğu saçma sorulara ne cevap vereceğini düşünüyordu. Ağzını açıp içinde kıl olmadığını gösterse yeterdi aslında ama o da kısa süreli çözüm yoluydu.

Abisi ona da çalıştığı şirkette iş bulmuş, bu işin yanı sıra, başına bir iş daha çıkarmıştı: tıraş olmak. Ha bir de bir haftalığına oğluna bakmak. Tahir'in iş için Gence'ye gitmesi gerekiyordu ve çocuğunu yanında götüremezdi. (Çocuğun annesine ne olmuştu? Bunu bir paragraf sonra anlatacağım.)

Zahir'i düşündüren başka konular, başka sorular vardı. Mesela insan kendi çocuğunun ismini niye Taceddin koyardı ki? Gerçi bu isim, onların babalarının da ismiydi, hatırasını yaşatmak için abisi böyle bir şey yapmıştı, bu anlaşılırdı. Aslında bu soruyu önce dedesine sorması gerekiyordu. Ama çocukken bunu hiç düşünmemişti; o çocukken Taceddin ismi bir yetişkin ismiydi. Herkesin Taceddin dediği adama, o, baba diyordu ve bu isim, taşıyana çok yakışıyordu. Bir çocuğaysa bu isim kırk-kırk beş yaş büyük kalıyordu. Zahir'e göre bir insan, ömrü boyunca birden fazla isim kullanmalıydı, tek isim yeterli değildi. Nasıl ki Emir isminde bir dedenin varlığı arzu edilmiyordu, öyle de Taceddin isminde bir çocuk istenmezdi. Zahir ise tam bir orta yaş ismiydi ve o bu ismi daha on-on beş sene de taşıyabilirdi. Onu düşündüren diğer konuysa aile ve çocuk kavramlarıydı: Zahir, tek çocukluluğun taraftanydı. Eğer biri, onun soy ağacını çizseydi bu ağacın mesela çam gibi uzanmasını isterdi, elma ağacı gibi dallanmasını değil. Ama elden gelen bir şey yoktu.

***

(Bir paragraf önce söz verdiğim gibi, Taceddin'in annesini anlatacağım.) İsmi Lale'ydi ve her iki kardeş onu okuldan tanıyordu. Ve her iki kardeş de ona aşık olmuştu. Lale ise kardeşlerden büyük olanı seçmişti. (Bunu belirtmemde fayda var; hikâyenin düğüm kısmı burası değil, ama serim bölümünden düğüm bölümüne geçen kısmı burası. O ince çizgi, evet.) Lale, abiyi seçmişti çünkü ona aşık olmuştu. Gerçi Zahir de Lale'yi sevdiğini - Lale'nin kendisi de dahil- hiç kimseye, hiç söylememişti ama abisi, Zahir bunu söylemese bile hissetmişti. Bu yüzden de evlendikten sonra Zahir'i evlerine pek sık davet etmez, onunla mümkün olduğu kadar az görüşmeye çalışırdı. Abisinin taşıdığı bir suçluluk duygusu vardı ve kardeşinden kaçma isteğini tetikleyen, bu suçluluk duygusuydu. Aslında bu duygunun oluşmasının mantıklı bir sebebinin olması gerekmiyordu ve yoktu da ama o duygu, varlığını koruyordu işte. Bu duygu belki de Taci'nin (Ben de yoruldum bu uzun adı kullanmaktan, Zahir haklı, izninizle böyle kısaltma kullanacağım.) doğumundan sonra oluşmaya başladı (Gerçi bu cümle "kaçma isteği" ile ilgili yazdığım önceki cümlemi inkar ediyor, bunun sebebi benim onun abisini yakından tanımamamdır, belki de öyle bir isteği yoktu, hiç olmadı, hikâyedeki tüm yazılanlar benim gözlemlerim sadece.), belki de küçücük de olsa vardı ve olaydan sonra daha belirgin bir hal almıştı.

Belki de her şey farklı olabilirdi; Lale'nin Taci'yi doğururken hayatını kaybetmesi bu belkili varsayımı düşünme isteğini daha da artırmıştı. Ama olayların üzerinden altı sene geçmiş, bütün bu düşünceler de bir şekilde kaybolmuştu. Bu altı senede Zahir sadece bir şeyi düşünmüştü; eğer Lale'yle o evlenseydi çocuğun ismi K. olurdu.

***

Zahir'in odasındaki pencereden görünen renklerin hepsi siyaha dönmüş, sadece tepenin üstündeki sarı ışıkların bazıları kalmıştı. Yann erkenden işe gidecekti. Yorucu geçen iş saatleri sonra-

sında eve gelmiş, abisinin altı yaşındaki çocuğunun sorularını cevaplamıştı. Uyuması gerekiyordu. Uyudu da.

Çocuğunun ismini K. koymak isteğen her potensiyel baba gibi o da sabah uyandığında ilk önce ellerine baktı. Belki böceğe dönüştüğünü umut ediyordu ve bu, neticede, işe gitmemek için iyi bir sebepti. Umduğunu bulamayınca kalktı ve giyinmeye başladı. Evden çıkmadan önce Taci'nin uyuduğu odaya bir göz attı, çocuk mışıl mışıl uyuyordu. Zahir, "Kesin, rüyasında da birini bulmuş soru soruyordur!" diye düşündü.

Asansörün önünde klostrofobisi olan komşusuyla karşılaştı, asansöre bindiler. Gergin geçen on yedi saniyenin bitiminde binadan çıktı ve on saat sonra dönmek üzere işin yolunu tuttu.
İşteyken, abisinden telefon geldi.

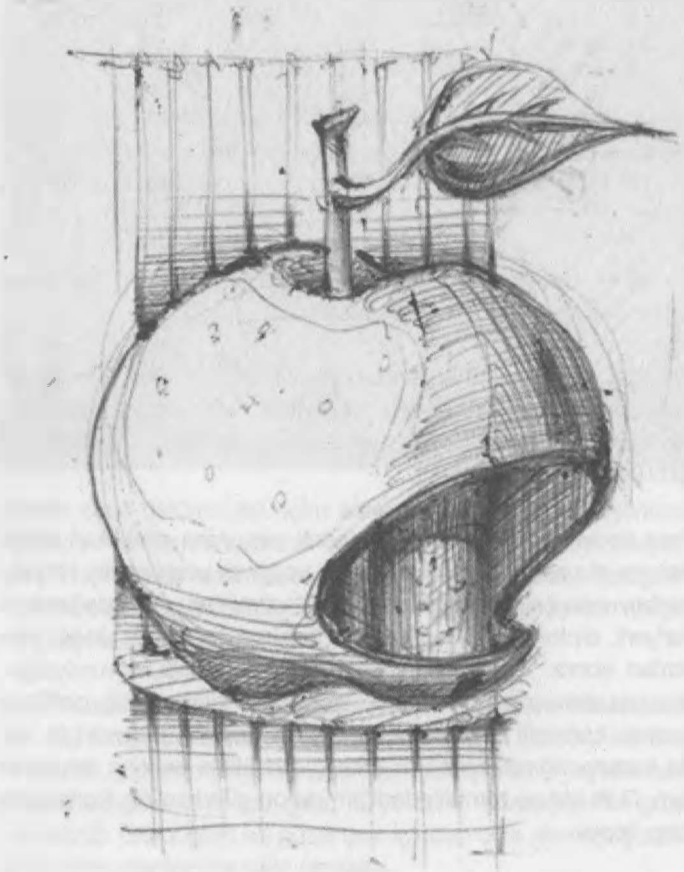
"Neredesin? Taci nerede?"
"İşteyim. O da evde. Uyuyordu. Ne oldu?"
"Evi aradım. Açmadı. Merak ettim. Çıkarken kapıyı açık mı bıraktın?"
"Uyuyordur. Merak etme." soruyu ise cevaplamadı.
"Zamanın olursa eve bir git bak. Bana da haber ver."
"Evdedir. Sorun etme. Ben seni ararım gittiğimde."

İkisi de (yaş sırasıyla büyükten küçüğe) "Tamam" deyip telefonu kapattılar. Zahir de meraklanmıştı. Sık sık saatine bakıyor, sonra da evi arıyordu. Abisi doğru söylüyordu, Taci telefonu açmıyordu. Sonunda daha fazla dayanamayıp çıktı.

Eve vardığında Taci'yi odasında buldu. Gitti, sarıldı.

"Babanla ben seni merak ettik." dedi. "Sabahtan beri de arıyoruz, telefonu niye açmıyorsun?"
"Bir abi geldi, onunla konuşuyorduk. Telefon çalınca da "açma" dedi."
"Abi mi? Kim?" Taci'yle anlaşma yapmıştı. Zahir çıkarken kapıyı açık bırakacağına, Taci ise tanımadığı hiç kimseye kapıyı açmayacağına söz vermişti. Demek ki Zahir, gelen abiyi tanıyor olmalıydı.
"Senin arkadaşın vardı ya, yazar olan. Oydu gelen."
"Musa mı? Hay onun..."
Zahir, telefonu kapıp beni aradı. Ağzına geleni de söyledi. Ben de öyküm için düğüm bölümü aradığımı, bulamadığım için böyle bir şey yaptığımı söyledim. Ve netice itibariyle, öykümün çözüm bölümünü de yazmış oldum. Bir taşla iki kuş!
"Abini ara, merak etmiştir." dedim.

***

Delord Simon-Pierre

Her çocuk kendi ebeveyninin devamıdır. İstediği kadar yaşama hakkı insana verilmese bile, yaşamak istediği hayatı başka bedenlerde yani kendi çocuklarında devam ettirme şansı veriliyor. Veya bir insanla ilgili "Yaşasaydı ne yapardı?" sorusunun cevabını onun çocuğunda aramak mümkündür. Bunları Zahir'e anlattım. Ayrıca, şimdi benim kim olduğumu biliyorsunuz, parantez içinde saklanmama gerek yok.

Ona anlattıklarımın sonucu olmalı ki Zahir, o gece rüyasında yıllar sonra ilk kez Lale'yi görmüş. "Ben seni sevmiyorum." diyormuş Lale. "Niyeymiş?" diye sormuş Zahir. O da "Çünkü senin ağzında kıl var." demiş.

Temizlik İşleri

CENK ÇALIŞIR

"Ben temizlikçiyim. Parasını ödediğin her şeyi ortadan kaldırırım. Onları bir daha kimse göremez."
"Güzel. Ücrette anlaşacağımızı umuyorum. Sürekli müşterin olacağım."

Onunla bütün konuştuklarım bundan ibaretti. Nasıl bir adamdır? Ne iş yapar? Bu insanları o mu ya da kim ve neden öldürür? Ne yapmışlardı? Kimdi bu cesetler? Peki ya çocuklardan ne istemişti?

Bunlar ve bunlar gibi onlarca soru, benim için yanıt bekleyen şeyler değildi. Ben bir profesyoneldim.

Cesetler ile müşterim arasındaki ilişkiyi, onları neden havasız bırakarak öldürdüğünü, neden cesetlerde hiçbir deformasyon olmadığını ve daha bir sürü şeyi sorgulamadım. Tek ilgilendiğim işimi yapıp paramı almaktı.

Para dedimse öyle yabana atılacak yan yana dört harf değil. Rakamı duysanız bir çoğunuz işimi yapmak isteyecektir. Hayatınız boyunca çalışıp kazanamayacağınız miktarı, çalışacağınız da kariyerli, diplomalı falan işler. Öyle tırışkadan, vasıfsız değil. Adınızdan sonra 'Bey'li, 'Hanım'lı hitapların geldiği, sorumluluğu, makamı, zekası olan, etek ceketli, kravatlı, deri çantalı, parfümü markalı, kartviziti İngilizce olan işler. İşte o işleri yapsanız bile, yılda kazanacağınız parayı ilk birkaç temizlikte cebime koymuştum. O ilk birkaç temizlik dediğim de on günde oldu. Buna göre çarp, topla.

Ne iş yaptığıma gelince; Mafyaya, iş adamına, kalburüstüne, ısradana, çeteye, aşirete, derine ya da sığa, teşkilata, askere, emniyete, adı olan ya da konulmayan silah tutan kim varsa ona çalışan ben, bildiğim ve en iyisi olduğum işi yapıyor, cesetleri parçalayıp, asitte eritip, kanalizasyona atarak, sifonu çekerek bunu da kısa süreliğine kiraladığım başka semtlerde, başka klozetlerde icra ederek hayatımı kazanıyordum.

Müşterim öldürüyor, ben temizliyordum. Başlangıçta sayıyordum. Sonra ipin ucunu kaçırdım. Ben mi? O mu? Bilmiyorum. Nasıl bir enerji, nefret ya da kin ya da iş? Bilmiyorum. Sürekli öldürüyor, sürekli temizliyordum. Kirliyi ne zaman, nerede, nasıl teslim edeceğini birkaç gün önceden bildiriyor, buna göre hazırlıklarımı yapıyordum. Dikkat çekmemek için sürekli yer değiştiriyordum. Kiraladığım evler çoğunlukla müstakil, göze batmayan, ücra köşelerde, uzak semtlerde oluyordu. Evi önceden bulmak, gidip görmek, iş için uygunluğunu kontrol etmek, güvenlik unsurlarını en azından iki gün ve gece takip ederek karar vermek gerekiyordu.

Yolda MOBESE'lerden, trafik kontrol ve asayiş çevirmelerinden geçmek, trafik kurallarına riayet, arabanın arızasız sürümünün garantisi için servis kontrolü, cesedin nakliyesi sırasında oluşabilecek sızıntıların ileride dert olmaması için alınacak önlemler ve daha bir sürü iş. Parçalama ve yok etmede uygulanacak titizlik. Müşterim bu kadar çalışkan, iş bu kadar yoğun olunca, değil tatil yapmak, günlük uyku saatim bile sekizden beşe düşmüştü.

Sürekli araba değiştiriyor, araba gibi tipimi de yeniliyordum. Kendimi başkalaştırmam gerekiyordu. Peruk, takma bıyık, sakal, sahte yara izi, tiyatro makyajı. Başkalaşım suratla sınırlı değildi elbet. Görünüşteki değişiklik kıyafet istiyor, bu kıyafete uygun kimlik, bu kimliğe uygun geçmiş, bu geçmişe uygun şive. Hayal gücüm tıkanıyor, yarattığım sahte kimliklere yeniden bürünmek istemediğimden, aklımı açmak için, sürekli okumaya, film izlemeye çalışıyordum. O kadar çok ve o kadar sık kimlik değiştirdim ki gerçekte ben kimdim? Kaybettim.

Bulduğumda yanımda o vardı.
Bir sinema salonunda patlamış mısır kuyruğundaydık.
"Sıra Beyefendinin" dedi.
"Lütfen siz buyurun" dedim.

Gülümsedi. Alt ve üst dudağın bu kadar uyumlu hareketine, o uyuma gözlerin, yanaktaki gamzenin, kaşlardaki yaylanmanın bu kadar ahenkle eşlik ettiğine daha önce hiç şahit olmamıştım. Gördüğüm en güzel kadındı. Gördüğüm en güzel şey. İlk kez Darwin'in yanıldığını düşündüm. Teori onunla çuvallamıştı. Çamurlu sudan çıkan tek hücreli bir yaratık, evrimle bu kadar güzelleşemezdi. Film hakkında bildiğim tek şey afişiydi. Yüz altı dakika boyunca, iki sıra önümde oturan o güzelliği seyrettim. Solundaki beyle, sağındaki kadınla hiç konuşmadı. Film arasında yalnızdı. Cep telefonundan mesajlarına baktı. Yerinden kalkmadı. Yalnızdı.

Film bittiğinde takipteydim. Mecidiyeköy'den bindiği metrobüste, indiği durakta, yürüdüğü sokakta, dikkatini çekmeden peşindeydim. O apartmana girdikten sonra yanan ışıklar, kat üç, numara altıyı gösteriyordu. O gece için cesur değildim. Birikecek ve geri gelecektim. Neyi, nasıl yapacaktım bilmiyordum ama hayatına girecek, hayatıma alacaktım. Artık onundum.

Ertesi günden başlayarak, sokağın başında bekledim. Apartmandan çıktığında peşine takıldım. Aynı metrobüse binip, aynı durakta indim. İş yerini öğrendim. Artık onundum.

Arkadaşları, ailesi, tahsili, görevi, zevkleri, korkuları, sevinçleri nelerdir bir haftada öğrendim. Alış veriş yaptığı marketi, kullandığı deterjanın markasını, çöpünün takibinden aybaşı gününü, ne

yiyip ne içtiğini, aylık bütçesini, birikimini, hedeflerini, hayallerini biliyordum. Artık onundum.

Faturalarından konuşmalarını, dökümünden kimleri ne sıklıkla aradığını, devam eden taksitlerini, son aldığı ayakkabıyı değiştirdiğini, onunla ilgili her şeyi öğreniyordum. Artık onundum.

Onsuz geçen bir anım yoktu. Aklımı, yüreğimi, benliğimi, beni ben yapan her şeyi kaplamıştı. Tercihim miydi? Ben mi istedim? Kader mi? Bütün kabahat o güzellikte miydi? Bilmiyordum. Nedeni sonucu değiştirmediğinden, nedeniyle değil sonucuyla ilgiliydim.

İlk kez aşık olmuştum. İş devam ediyordu. Müşterim her zamanki şifre ile teslimat zamanını ve yerini bildirdi. Malı çiçek desenli, yasemin kokulu bir çarşafa sarılı olarak aldım. Silivri'de kiraladığım çiftlik evine gece yarısından sonra girdim. Önce küveti, fayansları naylonla kapladım. Kanın pıhtılaşmasıyla kesimde akan kan azaldığından saate baktım. Yeteri kadar vakit geçmişti. Çiçek desenli, yasemin kokulu çarşafı açtım.

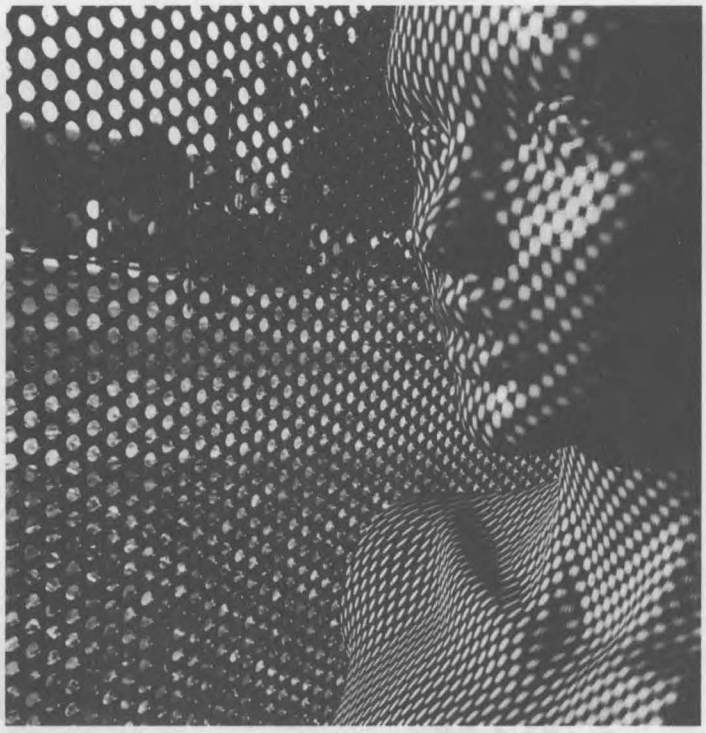
Bana bakıyordu. Gülümsemeden. Alt ve üst dudağındaki o uyumlu hareket yoktu. Gözleri, yanağındaki gamzesi, kaşlardaki yaylanma. Yoktu. Avazım çıktığı kadar bağırdım. Ciğerlerimden çıkabilecek tüm öfkeyi haykırdım. Çırılçıplaktı. Çok güzeldi. Ölüydü. Çok güzeldi. Beyazdı, hareketsiz. Çok güzeldi. Artık benim değildi.

Kıyamadım. Onu kesemedim. Bahçenin en uzak köşesine, karadut ağacının altına gömdüm. Toprağın kabartısını silmek için su döküp, üstünde zıpladım. Gözümde yaşlarla. Geç kalmıştım. Belki ilk gün, belki ilk hafta, belki sonraki ay. Karşısına çıkmalı ve artık onun olduğumu söylemeliydim.

Aklımdaki deli soruların hızına yetişemiyordum. Müşterimin daha önceki işlerinde hiç kimlik sorgusu yapmamıştım. Gerek duymamıştım. Ama bu kız, kör ve yaşlı annesinden başka kimsesi olmayan, küçük bir işletmenin muhasebesini tutan, sikindirik bir arabanın ikinci eli için para biriktiren, belki de beni bekleyendi. Güzeldi. Çok güzel. Benden önceki bütün günahların bedelini ödemeyi kabul etmeme yetecek kadar güzeldi. Artık benim değildi.

Sabah kalktığımda yaşadığım her şeyin bir rüya olduğunu düşünerek gözümü açıyordum. Sonra gerçek, beni bir tokat gibi acıtıyor, her güne büyük bir acıyla başlıyordum. Kocaman bir tokat yiyerek. Çaresiz.

Müşterimle sadece bir kez karşılaşmış, yüzüme tuttuğu projektör nedeniyle beyaz, soğuk bir ışıktan başka bir şey görememiştim. Her seferinde ankesörlü telefondan arıyor, işin teslim yerini ve saatini bildiriyordu. Gittiğim yer ve saatte bıraktığı işten başka bir şey olmuyordu. Paramı yurt dışındaki gizli hesaplarından ödediği için, para trafiği üzerinden de ulaşmam imkansızdı.

Benim olanı öldürmüştü. İçim acıyor, başka bir şey düşünemiyordum. Aklımın ve kalbimin çizdiği sınırlarda her şeyi sorguladım. Müşterim ile arasında bir ilişki kuramadım. Neden öldüğü ile ilgili tek sebebim güzelliğiydi. İşlerini temizlemeye devam ettiğim müşterime ulaşmanın bir yolunu arıyordum.

İstiklal caddesinde bir mağazanın vitrininde gördüm muhasebeci kızı. Gülümsüyordu. Alt ve üst dudağında aynı uyumlu hareket. O uyuma gözlerin, yanaktaki gamzenin, kaşlardaki yaylanmanın ahenkli eşliğine ikinci kez şahit oluyordum. Gördüğüm en güzel mankendi. Gördüğüm en güzel şey. İçinden canı alınmış, güzelliği bir vitrin mankenine kalıp olmuştu.

Artık müşterimin ne iş yaptığını biliyordum.

Temizlikçi elindeki gazeteleri masanın üzerine bıraktı. Kahve fincanının yanına kağıt parayı. Ne çok ne az olan bahşişi. O gün basılan tüm gazetelerin ilk sayfalarında aynı haber vardı.

"Özgün ve gerçekçi manken tasarımları ile tanınan heykeltraş Macit Kopuk'un ölümünde cinayet şüphesi."

"Tasarladığı mankenlerle uluslararası birçok başarıya imza atan ünlü heykeltraş evinde ölü bulundu."

"Vitrinlere can katan mankenlerin ustası Macit Kopuk'un ani ölümü, iş ve sanat çevrelerinde şaşkınlık ve üzüntüyle karşılandı."

"Vitrinler öksüz kaldı. Onlarca bay, bayan ve çocuk manken tasarımının yaratıcısı Macit Kopuk, şüpheli bir ölümle aramızdan ayrıldı."

@kafkaokur

@dygalabas

@benimasalim

@bayanokuryazar

@omer_alatas

@tugcebacaksizso

@bibliyofil_mavisi

@enygtr

@cigdemyasbay

@liladusler

@hulutbulut

@dlnclb

@zeynabella

@zzeytn

@esratinc

@gldn_mrt

@nuursevval

@...

Instagram @kafkaokur #kafkaokur #kafkaokurdergisi #kafkaokurfikir #kafkaokursanat #kafkaokuredebiyat

Son Şeyler

Kafka Okur Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

Sen de katıl aramıza...

Yazılarınızı, çizimlerinizi, öneri ve görüşlerinizi editor@kafkaokur.com adresinden bize ulaştırabilirsiniz.

Kelimeleriyle Ölümü ve Sonsuzu Kucaklayan Adam: OĞUZ ATAY s.2

Oğuz Atay, Tutunamayanlar, İletişim Yayınları, 2008
Oğuz Atay, Tehlikeli Oyunlar, İletişim Yayınları, 2008
Oğuz Atay, Korkuyu Beklerken, İletişim Yayınları, 1992
Oğuz Atay, Oyunlarla Yaşayanlar, İletişim Yayınları, 2012
Oğuz Atay, Günlük, İletişim Yayınları, 1987
Oğuz Atay, Eylembilim, İletişim Yayınları, 2012
Oğuz Atay, Bir Bilim Adamının Romanı Mustafa İnan, İletişim Yayınları, 2007
Yıldız Ecevit, "Ben Buradayım..." Oğuz Atay'ın Biyografik ve Kurmaca Dünyası, İletişim Yayınları, 2009
Sevgili Halit, Halit Refiğ'e Mektuplar, Everest Yayınları, 2011
Sefa Kaplan, Geleceği Elinden Alınan Adam Oğuz Atay, Doğan Kitap, 2014
Yeni Ortam Gazetesi, Pakize Kutlu Yazıları
Kurmaca Dünyanın İpliğinde Bir Koza: Oğuz Atay, Belgesel
Yıldız Ecevit, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, İletişim Yayınları, 2001
Oğuz Atay fotoğrafları: Ara Güler

Gözlerinde Güneş Tutulması: Türkan Şoray s. 21

'50 Yıllık Aşk - Türkan Şoray', Ercan Akarsu, Esen Kitap, İstanbul, 2014.
'Sinemam ve Ben'(Otobiyografi), Türkân Şoray, NTV Yayınları, İstanbul, 2012.
'Yıldızlara Doğru' Programı (Türkan Şoray)
'Oradayım' Programı (Türkan Şoray)
Çizim: Songül Çolak

Sözler s. 28

ŞÜKRÜ ERBAŞ – BAĞBOZUMU ŞARKILARI (Kırmızı Kedi Yayınevi 2012, S.15)
HAYDAR ERGÜLEN – ÜZGÜN KEDİLER GAZELİ (Kırmızı Kedi Yayınevi 2012, S. 18)
HASAN ALİ TOPTAŞ – YALNIZLIKLAR (İletişim Yayınları 2009, S. 48)
KÜRŞAT BAŞAR – BAŞUCUMDA MÜZİK (Everest Yayınları 2006, S.16)

Siyah ve Maneviyat: Mark Rothko s. 36

Mark Rothko ve Christopher Rothko'nun yazmış olduğu The Artist's Reality: Philosophies of Art
BBC Belgeseli - Sanatın Gücü

Rüyanın Öte Yakası - Ursula K. Le Guin s. 46

Rüyanın Öte yakası, Ursula K. Le Guin, Metis Yayıncılık. s. 224
Çizim: Sevgi Müren Şenyurt

Kapak

TÜLAY PALAZ

Poster

Oğuz Atay - SONGÜL ÇOLAK

Katkıda Bulunanlar

Dilek Atlı
Oya Çınar
Eren Caner Polat
Aslı Babaoğlu
Mustafa Silici
Efkan Oğuz
Nur Neşe Şahin
Fatih Cerrahoğlu
Selnur Güneş
Cansu Cindoruk
Tülay Palaz
Sevgi Müren Şenyurt

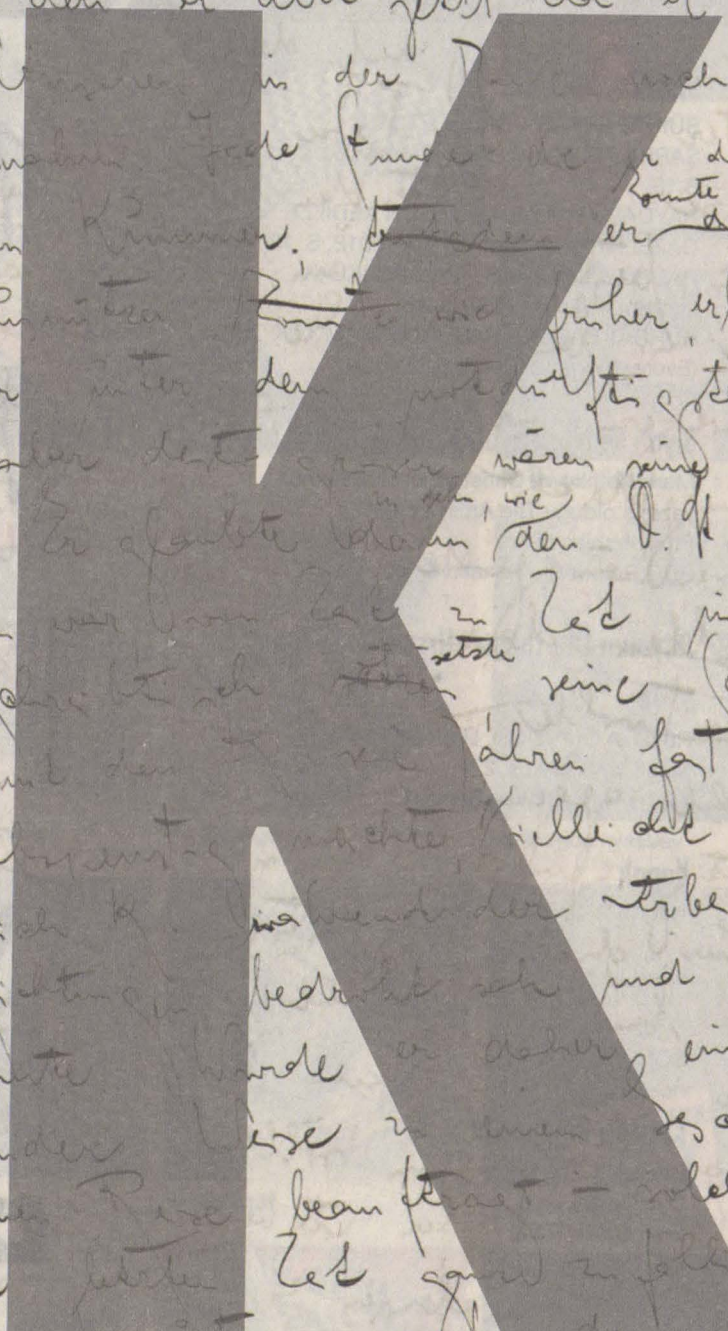

ISSN 2148-6824